

24677

Տ Ո Մ Ս Կ Ի

ԱՐՅՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ
ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐՆ
ՈՒ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ XV՝ ԿՈՒՍԿՈՆՖԵՐԵՆՑԻԱՅՈՒՄ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ. ՅԵՐԵՎԱՆ—1927.

31.88

40-83

195 JAN 20 1977

331.88
un-83

ՏՈՄՍԿԻ

ԱՐՉՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ==
== ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐՆ ՈՒ ՀԵՐԹԱԿԱՆ
ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

ԶԵԿՈՒՑՎԱԾ XV ԿՈՒՍԿՈՆՖԵՐԵՆՑԻԱՅՈՒՄ

13568
10000

Պետական Հրատարակչություն. Յերեվան — 1927

Spring 2000

Պետհրատի առաջին տպարանի վաղաբշտապատում

Կյանքն ապացուցել է արտադրական խորհրդակցությունների հսկայական դերը: Այդ խորհրդակցությունները հազարավոր բանվորների հասցրին հրամանատարական դիրքերի: Հարկավոր է առավելագույն ջափերով ոգտագործել բանվորական մասսաների տնտեսական նախաձեռնությունը:

Առխառնվածի իրական բարձրացման անհրաժեշտ
նախադրյալ է հանդիսանում գների իջեցման պայքարը:

Չնայած արդյունաբերության մեջ զբաղված բանվոր-
ների քվի մեծամասնությունը գործազրկությունն անում է,—
ա) ագրարային գերբնակչության յեվ բ) սեզոնային գոր-
ծազրկության հետեվանով:

Գործազրկությունը, հատկապես յերիտասարդության
մեջ, առաջ է բերում վառու հոսանք խուլիգանության,
վորի դեմ մղած կռիվը, մի շարք դեպքերում, բնդունում
է հրեային ձեռք: Հարկավոր է ավելի լայն ջափով
գրավել յերիտասարդությունը դեպի բանվորական ակումբ-
ների ազդեցության շրջանակը:

Կուսակցությունն ունի մի շարք հաջողություններ
XIV համագումարի լիբեկտիվների իրականացման գոր-
ծում, կան յեվ բերություններ: Պետք է պայքարել այդ
բերությունների դեմ:

Ըսկերներ, յես ինձ թույլ եմ տալիս, իմ զեկուց-
ման մեջ, թեղիս թեղիս յետևից հաջորդաբար չտա-
նել, այլ կանգ առնել այդ թեղիսների առավել հիմնա-
կան հարցերի վրա, գտնելով, վոր մի շարք թեղիսներ
հանդիսանում են զարգացումը կամ կրկնությունը այն
բանի, ինչ վոր ասել ենք մենք մեր կուսակցության
վերջին համագումարում: Յես, մասնավորապես, չեմ
կանգ առնի և ձեր առաջ պարզաբանի (развивать)
ներածությունն այն թեղիսների, վորոնք, իմ կարծիքով,
բավական սպասիչ կերպով պարզաբանված են ընկ.
Ռիկովի զեկուցման մեջ: Յես անմիջապես կանցնեմ
իմ զեկուցման արդյունքներին վերաբերող մասին:

Այստեղ յես ինձ թույլ եմ տալիս բերել մի քանի
բնորոշ թվեր:

ԱՐՀՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱԶՄԸ ՅԵՎ ՈՊՊՈԶԻՅԻԱՅԻ
ՀՆԱՐԱԾ ԽՐՏՎԻԼԱԿԸ

Այս ընթացիկ տարում բանվորների և ծառայող-
ների աճումը տեղի յե ունեցել հետևյալ ձևով. 1925 թ.
ապրիլի մեկին ձեռնարկություններում և հիմնարկնե-
րում զբաղված բանվորների և ծառայողների թիվը,
չհաշված աշխատավորական կուլեկտիվներում աշխա-
տող միակներին (одиночек) և այլն, կազմում էր
6,035,300 հոգի. 1926 թվի ապրիլի մեկին այդ թիվը
հասնում է 7,700,000-ի. այսպիսով ձեռնարկու-
թյուններում և հիմնարկներում զբաղված բանվորների և
ծառայողների թիվը մի տարվա ընթացքում աճել է
27 $\frac{1}{2}$ տոկոսով:

Նույն այդ ժամանակամիջոցում արհմիություն-
ների անդամների քանակի աճումն արտահայտվում է
հետևյալ թվերով. 1925 թվի ապրիլի 1-ին արհմիու-
թյուններն ունեյին 6,950,400 անդամ, իսկ 1926 թվի
ապրիլի մեկին՝ 8,768,200, այսինքն՝ ավելացում 26,2
տոկոսով: Այստեղ արդեն ինձ հարցում են ուղղել թե-
ղիսներում հայտարարված թվերի առթիվ.— այդ թեղի-
սն է, վոր ձեռնարկություններում և հիմնարկներում
զբաղվածների թիվը ավելի պակաս է, քան արհմիու-
թյունների անդամների թիվը: Այդ բացատրվում է շատ
հասարակ ձևով. նախ՝ վոր ձեռնարկու-
թյուններում զբաղված բանվորների և ծառայողնե-
րի թվի մեջ չեն մտնում սեզոնային բանվորները,

չեն մտնում հողագործ բանվորները խավիրը, չեն մտնում և գործադուրկները. — բայց չէ՞ վոր գործադուրկներն, այնուամենայնիվ, մնում են մեր միությունների անդամ: Մարդկանց մի խմբակ ել կա, վորը թեև անշան է, բայց հաշվվում է միության անդամ, թեպետ և վոչ մի ձևանարկության կամ հիմնարկի մեջ չի աշխատում. դա պրոլետարական ուսանողությունն է:

Ի՞նչպես է, վոր խմբերի հաշվին է կատարվել արհմիությունների անդամների թվի աճումը: Այս հարցը պակաս կարևոր հարցերից չէ, վորովհետև համկոմկուսի անցյալ պլենումում ոպպոզիցիայի ներկայացուցիչների կողմից հայտարարված այն դեկլարացիայի մեջ, վոր, վորոշման համաձայն, բաժանվելու յե կոնֆերենցիայի անդամներին, — դեկլարացիայի 6-րդ կետում («Բանվորական պետության բյուրոկրատական այլասեռումը») մենք կարդում ենք. «Այժմ մեզ մոտ պետական արդյունաբերության մեջ աշխատող բանվորների թիվը չի հասնում 2 միլիոնի — տրանսպորտի աշխատողների հետ միասին պակաս է 3 միլիոնից: Խորհրդային, արհեստակցական, կոոպերատիվ և այլ ամեն տեսակ ծառայողների թիվն ամենևին ել այդ թվից պակաս չի հաշվվում: Այս մեկ համադրությունն իսկ վկայում է բյուրոկրատիայի քաղաքական ու տնտեսական հսկայական դերի մասին»:

Գործն այնպես է պատկերացվում, վոր իբր թե աճում է խորհրդային ծառայողների քանակը, աճում է բյուրոկրատական ապպարատը, աճում են վոչ-պրոլետարական խավերը. իբր թե ծառայողների քանակը բոլորովին ել պակաս չի բանվորների քանակից: Այստեղից ստացվում է ամբողջ յուրահաստուկ ըմբռնում,

այստեղից բղիտում են մի շարք սոցիալական և քաղաքական յեղբակացություններ:

Յես ինձ թույլ եմ տալիս հայտարարել թ լերը: Միության անդամ բանվորների գրուպան, 1925 թվի ապրիլի մեկից մինչև 1926 թվի ապրիլի մեկը, մի տարվա ընթացքում, ավելացել է 1,589,300 մարդով, այսինքն՝ 27¹/₂ տոկոսով: Ի՞նչ գրուպա յե այդ. — հողատառմիությունը աճել է 79,9 տոկոսով, թղթագործները՝ 27,4 տոկոսով, հանքավորները՝ 44,6 տոկոսով, փայտագործները պակասել են 8,7 տոկոսով, շաքարագործները՝ 28,3 տոկոսով, կաշեգործներն ավելացել են 14,1 տոկոսով, մետաղագործները՝ 29,1 տոկոսով, տպագրիչները՝ 19,8 տոկոսով, սննդագործները՝ 27,8 տոկոսով, մանածագործները՝ 25,2 տոկոսով, քիմիկոսները՝ 27,3 տոկոսով, կարողները՝ 13 տոկոսով, կառուցողները (կառուցող բանվորների միությունը) աճել են 65 տոկոսով, ջրային տնտեսության բանվորները՝ 12,6 տոկոսով, յերկաթուղայինները՝ 28 տոկոսով, տեղական տրանսպորտը՝ 6,5 տոկոսով, ժողկապի աշխատավորները՝ 15 տոկոսով, վոչ-ինդուստրիալ միությունները՝ խորառետրական ծառայողները՝ 23,1 տոկոսով, գեղաշինը՝ 8,8 տոկոսով, բժշկա-սանիտարական աշխատավորները՝ 18 տոկոսով, լուսաշինը՝ 16 տոկ., կոմմունալ տնտեսության աշխատավորները՝ 14 տոկ. ժողսննդի աշխատավորները՝ 37,7 տոկոսով:

Զուտ ինդուստրիալ խումբը մեծացել է 23,7 տոկոսով, գյուղատնտեսականը՝ 79,9 տոկոսով, տրանսպորտի խումբը՝ 22,7 տոկոսով, ծառայողների խումբը՝ 19,4 տոկոսով:

Ինչպես տեսնում ենք, ոպպոզիցիայի դեկլարա-

ցիայում տրված պատկերը բոլորովին չի համապատաս-
խանում իրականության: Գլխավոր աճուսն ընթա-
ցել և սեղոնային բանվորների հաշվին, կառուցողների
հաշվին, հողանտառ-աշխատավորների հաշվին: Արդյու-
նաբերական խումբը ծառայողների խմբից ավելի մեծ
չափով և աճել:

Արդյունաբերական խմբերից վոր միություններն
են աճել: Ամենից առաջ աճում են՝ հանքագործները,
մետաղագործները, յերկաթուղայինները, թղթագործ-
ները, մանածագործները, սննդագործները,—ահա թե
վոր միություններն են աճում այդ խմբում:

Դարձյալ վերցնենք ոպպողիցիայի այն պնդումը,
վոր յես այստեղ հրապարակեցի, և վորի մեջ ոպպողի-
ցիան քաղաքական շատ խոշոր յեղրակացություններ
և անում: Այնտեղ ասված է, վոր մեղ մոտ արդյունա-
բերական և տրանսպորտի բանվորների թիվը 3 միլիո-
նից պակաս է, իսկ ծառայողների խումբը ավելի պա-
կաս է, քան բանվորների խումբը:

Իրականում ինչ տեսակարար կշիռ ունեն ատան-
ձին արհմիությունները, արհշարժման առանձին խմ-
բերը: Մետաղագործներն ընդգրկում են մեր միու-
թյուններում կազմակերպված ամբողջ բանվորների
8,9 տոկոսը, մանածագործները՝ 8,8 տոկոսը, հանքա-
գործները՝ 4,4 տոկոսը, սննդագործները՝ 4,8 տոկոսը,
կաշեգործները՝ 1,4 տոկոսը, քիմիկոսները՝ 2,6 տոկոսը,
կարողները՝ 0,8 տոկոսը, թղթագործները՝ 0,5 տոկոսը,
տպագրիչները՝ 1,3 տոկոսը, փայտագործները՝ 1,8 տո-
կոսը, հողանտառաշխատավորները՝ 10,5 տոկոսը, կա-
ռուցողները՝ 6,1 տոկոսը, շաքարագործները՝ 1,2 տո-
կոսը: Կառուցողների և հողանտառաշխատավորների հետ

միասին (անվիճելիորեն բանվորական միություններ,
վորոնց մասին չի կարելի ասել, թե պրոլետարական
միություններ չեն) տվյալ խումբը կազմում է ընդա-
մենը 53,1 տոկոս: Տրանսպորտային խմբի մեջ մըտ-
նում են (նույնպես բանվորական խումբ) յերկաթու-
ղայիններ՝ 11,1 տոկոս, ջրային տնտեսության աշխա-
տավորներ՝ 1,8 տոկոս, տեղական տրանսպորտ՝ 2 տո-
կոս: Այդ խումբը կազմում է արհմիություններում
կազմակերպված բանվորների և ծառայողների ամբողջ
քանակի 14,9 տոկոսը: Սպասարկու խումբը—վոչին-
դուստրիալ միությունների խումբը, վորի մեջ, հակառակ
մինչև այժմ գոյություն ունեցող տրադիցիայի, յես
հաշվում եմ նաև ժողովրդական կապի միությունը,
կազմված է հետևյալ տարրերից. խորառետրական ծա-
ռայողներ՝ 12,2 տոկոս, լուսաշխ՝ 7,8 տոկոս, բժշկա-
սանիտարական աշխատավորներ՝ 5 տոկ, ժողկապ՝ 1,3
տոկոս և գեղաշխ՝ 0,9 տոկոս, ընդամենը՝ 27,2 տոկոս:
Բացի այդ, գոյություն ունեն ևս յերկու միություն,—
ժողմնունդ և կոմմունալ տնտեսության աշխատավոր-
ների միություն, վոր միասին ընդգրկում են 4,8 տոկոս:

Ինչպես տեսնում ենք, թվերը չեն համապատաս-
խանում անցյալ պլենումում դեկլարացիայով հանդես
յեկած ընկերների պնդումներին: Այժմ տեսնենք, թե
նրանք ինչ յեղրակացություն են հանում այդ պնդու-
մից: Չափազանցելով ծառայողների խմբի թիվը ու
տեսակարար կշիռը, նրանք այնուհետև ասում են.
«Այստեղից միանգամայն ակներև է դառնում, վոր
պետությունը, պետական ապարատն իր կազմով և
կյանքի մակարդակով մեծապես բուրժուական և մանր-
բուրժուական է. նա հեռանում է պրոլետարիատից ու

դյուզական չքավորությունից,—մի կողմից ընդառաջելով տեղավորված ինտելիգենտին, իսկ մյուս կողմից՝ վարձակալին, առևտրականին, կուլակին և նույն բուրժուազիային»:

Յես չեյե կարող չանդրադառնալ այս պնդումին: այդ: Վերլուծենք: Կարող և հակվել «վարձակալի, առևտրականի և կուլակի» կողմը վոչ-ինդուստրիալ խումբը, մասնավորապես, տխրահուշակ խորհրդային ծառայողները, վորոնց մոտենում են հիմք ընդունելով 1918 թվի տրադիցիան, յերբ մեր տեղական ապարատը և խորհրդային հիմնարկներն եյին լցվում և՛ սպաների կանայք, և՛ ապադասակարգայնացած բուրժուազիան, վորից ամեն ինչ խլված եր, և այլն: Ի՞նչ և ներկայացնում այդ խորհրդային ապարատն այժմ: Անցել և 9 տարի. յերիտասարդական մասսան լցվել և խորհրդային ծառայողների կազմի մեջ. այս մեկ: Յերկրորդ. մենք՝ մարքսիստներս, յերբ վորոշում ենք այս կամ այն խավի, այս կամ այն խմբի սոցիալական հակումը, պետք և վերցնենք վորևե տնտեսական չափանիշ և վոչ թե միայն նրա խորհրդային հիմնարկում աշխատելու կամ չաշխատելու փաստը: Ի՞նչպիսի չափանիշ կարելի յե վերցնել այս դեպքում: Յես կարծում եմ, վոր մարքսիստի համար ազդարնակության այս կամ այն խավի սոցիալական հակումը վորոշելու հիմնական չափանիշներից մեկը հանդիսանում և նրա տնտեսական դրությունը, մասնավորապես աշխատավարձը: Ի՞նչպիսի աշխատավարձ ունի այս խումբը: Ամենից առաջ՝ վերցնենք խորհրդային ծառայողի տնտեսական դրության նվազեցրած նորման: Վերն և այդ նորման: Կարելի՞ յե ասել, վոր ութսուն չերվոն ուրբուց պա-

կաս ուձիկ ստացողն իր կյանքի մակարդակով հակվում և դեպի կուլակներն ու վարձակալները: Կարծում եմ, վոր 80 ուրբուց պակաս ստացող խորհրդային ծառայողների մասսան վոչ մի կեղծ չի կարելի կապել վարձակալների, առևտրականների հետ և այլն: Իսկ ի՞նչքան են նրանք մեզ մոտ, խորհրդային ապարատում: Յես վերցրել եմ միայն խորհրդային աշխատավորների միությունը, վորովհետև, պնդում եմ, յիթե վերցնեմ լուսժողկոմատի և բժշկասանիտարական աշխատավորների միությունը, թվերն, անկասկած, ավելի ուռուցիկ կլինեն: Արդ, այդ միության մեջ գտնվող քանի՞ խորհրդային ծառայող կա մեզ մոտ, վոր ստանում և 80 ուրբուց պակաս և քանի՞սը, վոր ստանում և 80 ուրբուց ավել: Խ. Ս. Հ. Մ. ի քաղաքներում 80 ուրբուց պակաս ստացող խորհրդային ծառայողները կազմում են խորաբաժնի ամբողջ միության 73,3 տոկոսը, 80 ուրբուց ավել ստացողները՝ 26,7 տոկոսը: Գյուղերում մինչև 80 ուրբի ստացող միության անդամները (խորհրդային ապարատում աշխատողները) կազմում են 99,3 տոկոսը, Ահավասիկ այն խումբը, վորի վերաբերյալ, առանց ստուգելու, առանց հաշվելու, առանց մտածելու կառուցել են մի ամբողջ սոցիալ-քաղաքական թեորիա: Ըստ այդ թեորիայի ծառայողներն ու չինովնիկները — բյուրոկրատիան, վորոնց թիվը, ըստ ռադիկալիստի, ավելի պակաս չե, քան բանվորներինը,—իրենց կյանքի մակարդակով հակվում են դեպի վարձակալը, կուլակն ու փոքրիկ կապիտալիստը: Իսկ իրոք ի՞նչ և ստացվում: Իրոք ստացվում և այն, վոր ամբողջ առանձին խմբից (քաղաքներում) 26,7 տոկոսն և միայն ստանում 80 ուրբուց

ալիւի, իսկ 72,3 տոկոսն ստանում է 80 ուղարկւող պակաս: Աւելեղծն ասած, այդ փողերով հաղիվ հազ կարելի յե կուշտ գոյութիւն քաշ տալ, և յես այստեղ կյանքի վոչ մի այնպիսի մակարդակ չեմ տեսնում, վոր այդ կատեգորիան մոտեցնէր կուլակին և այլն:

Այդ հարցը վերցնենք մյուս կողմից. խորհրդային ծառայողները միութիւնից քանի՞ հոգի են գտնվում արտոնյալ վիճակում՝ աշխատում են 6-ական ժամ և քանի՞ հոգի աշխատում են 8 ական ժամ: Պարզվում է, վոր 8-ժամյա բանվորական որ ունեցողներն այդ միութիւն մեջ (վորով մեզ վախեցնում են, ինչպես խըրտ-վիլակով) կազմում են 43,7 տոկոս: Ոպպոզիցիան ունի սխալ, միտումավոր մոտեցում դեպի վոչ-ինդուստրիալ միութիւնները. սխալ են տրված թվերը, փոխարարերութիւնները—այդ պատճառով էլ սխալ են բոլոր մնացած յեղրակացութիւնները:

Ահա այն ամենը, ինչ յես ուզում եյի ասել մեր պրոլետարիատի և արհմիութիւնների կազմի մասին:

ՍՏՈՐԻՆ ՊՐՈՓԱԿՏԻՎԻ ԱՃՈՒՄԸ

Այժմ տեսնենք ինչ դրութիւն մեջ է գտնվում միութենական կազմակերպութիւնների ցանցի աճումը, քանի վոր ստորին միութենական կազմակերպութիւնների ցանցի ընդարձակումը ցույց է տալիս, թե ինչ չափերի յես հասել բանվորական լայն մասսաներին միութիւնների մեջ քաշելը, բանվորների ակտիվութիւնի աճումը: Ստորին միութենական կազմակերպութիւններն ակտիվութիւն և կազմակերպչական աշխատանք սովորելու դպրոց են: Յեվ ահա, մի տարվա

ընթացքում, 1925 թվի հունվարի մեկից մինչև 1926 թվի* հունվարի մեկը, գործարկումների քանակը 30 հազարից հասել է 56 հազարի, այլ կերպ ասած՝ ֆարդավ-կոմների և տեղկոմների քանակն աճել է 26 հազարով. կոմիտեների անդամների թիվը 153 հազարից բարձրացել է մինչև 226 հազարի. կոմիտեների ազատ անդամների քանակը 24 հազարից բարձրացել է մինչև 28 հազարի, ցեխային (համբարային) պատգամավորների թիվը 200 հազարից հասել է մինչև 800 հազարի: Այս թվի մեջ չեն մտնում անդամավճար հավաքողները, թեև իր ելութիւնը անդամավճարների հավաքման աշխատանքը հանդիսանում է արհմիութենական աշխատանքի առաջին աստիճանը:

Հանձնաժողովներում 1925 թվին ունեյինք 226 հազար հոգի, այժմ ունենք 642 հազար. ցեխային պատգամավորներ ունեյինք 200 հազար, այժմ ունենք 870 հազար: Իսկ ընդամենը ստորին միութենական աշխատանքի մեջ եքաշված 1,738,000 մարդ: Այս բանը ցույց է տալիս, վոր չնայած մի շարք դեֆեկտներին, արհմիութենական աշխատանքի մի շարք պակասութիւններին, աշխատավորութիւն խավը,—մոտ 2 միլիոն մարդկանց—ակտիվ աշխատանքի համար պատրաստելու և վարժեցնելու գործը՝ հասարակական կյանքի ասպարեզ քաշելու այս տարրական աշխատանքը վկայում է, վոր թե կուսակցութիւնը և թե արհմիութիւններն այդ բնագավառում մեծ աշխատանք են կատարում:

Ինչքան են կոմմունիստներն այդ ստորին ակտիվի կազմի մեջ: Մենք տեսնում ենք, վոր մեր առաջադրած

* 1925 թվականն ընդգրկող տվյալներով 60 տոկոս, իսկ 1926 թվ. ընդգրկող տվյալներով 70 տոկոս:

խնդիրը՝ վոր ե—քաշել անկուսակցական բանվորին արհմիութենական ակտիվ աշխատանքի մեջ և դրա միջոցով նրան վարժեցնել պետություն կառավարելու գործին, բարձրացնել բանվորական մասսաների կուլտուրական մակարդակը, զարգացնել նրանց ինքնագործունեությունը — արդեն իրագործվում է։ 1925 թվին գործարկումներում կոմունիստները 36,2 տոկոս էյին, սյժմ մնացել են 29,7 տոկոս, աշխատանքի քաշված անկուսակցականների տոկոսը բարձրացել է։ Բարձրացել է այդ տոկոսը նաև հանձնաժողովներում. դրանց մեջ կոմունիստներն անցյալ տարի կազմում էյին 24,3 տոկոս, այժմ մնացել է 17,4 տոկոս։ Ֆեխային պատգամավորների մեջ կոմունիստները 22,1 տոկոս էյին, մնացել են 14,4 տոկոս։ Արհմիութենական աշխատանքներին լծված անկուսակցականների թվի մեծանալը, իհարկե, մեր կուսակցությունը վախենալու վոչ մի առիթ չի տալիս։ Այս ճշմարիտ ուղի յե։

Անցյալ համագումարում յես զեկուցեցի, թե գյուղական ակտիվ պատրաստելու գործում հողանտառ միությունն աշխատավորների աշխատանքը համեմատաբար թույլ է յեղել, թեև նրա միջոցով, և զլիսավորապես նրա միջոցով է, վոր և՛ կուսակցությունները և՛ արհմիությունները կարող են ամենալրիվ ձևով իրականացնել պրոլետարական ազդեցությունը գյուղում։

Յես կարող եմ ներկայացնել թվական տվյալներ, թե ինչպես է ընթանում այժմ այդ ակտիվի աճումը։ Բանվորական կոմիտեներում, այսինքն միությունն ստորին կազմակերպություններում, վորոնք, ըստ տվյալների, ընդգրկում են 13 նահանգ, կա 15,029 բառ-

րակ և 6,934 հովիվ։ Ստորին միութենական կազմակերպություններում բառարկներն ու հովիվները միասին կազմում են ընդամենը 21,963 հոգի։ Վոլոստային կոմիտեներում միությունն ստորին կազմակերպություններում կա 7,417 բառարկ, 1,374 հովիվ—ընդամենը 8,791 մարդ։ Գյուղխորհուրդներում կա 3,245 բառարկ և հովիվ, վոլոստային գործկոմներում՝ 143, փոխգնություն կոմիտեներում՝ 541։ Ընդամենը միութենական ստորին կազմակերպություններում, գյուղխորհուրդներում, շրջգործկոմներում և փոխգնություն կոմիտեներում—13 նահանգների մեջ—բառարկների թիվը հասնում է 34,683-ի։ Իհարկե, այդ թիվը քիչ է այդպիսի մեծ միություն համար, իհարկե, այդ քիչ է այն խնդրի իրագործման համար, վորի լուծումը կանգնած է կուսակցությունն առաջ գյուղում, բայց նոր բարձրացող խավերի տասնյակ հազար մարդկանց այդ թիվը վկայում է, վոր այդ ֆորոսում նույնպես, առանց աղմուկի, առանց խուճապի, առանց ճիչների առաջ է քաշվում տասնյակ հազարավոր կառուցողների նոր կադր։

Այդ յերեւոյթի կողքով անցնել չի կարելի։

Մեր ստորին ապարատում նկատելի է՞ արդյոք լճացում։ Յես կհայտարարեմ միայն այն թվերը, վոր, իմ կարծիքով, այստեղի ներկաներից և վոչվոք չի կարող ծխտել։ Ստորին պրոֆկազմակերպությունների վերընտրություններից հետո, Համ. Կ. (բ) Կ. ի XIV համագումարից հետո՝ լայն բանվորական դեմոկրատիայի հիմունքներով նորոգվեց միութենական ստորին ակտիվը։ Գործարկումների կազմը լրացվեց և նորոգվեց նոր աշխատավորներով՝ ավելի քան 50 տոկոսով, իսկ առանձին տեղերում՝ մինչև իսկ 70—80 տոկոսով։

Բանվորների ընդհանուր ակտիվությունը վերջին ժամանակներս անվիճելիորեն և անկասկած բարձրացել է: Յեւ չեմ հոգնեցնի ձեզ առանձին շրջանների վերաբերյալ թվական տվյալներ բերելով: Ճիշտ է, թվերը դեռ շատ հեռու յեն լրիվ լինելուց, բայց շատ բնորոշ է այն յերևույթը, վոր ընդհանուր ժողովներում, կոնֆերանսներում և պատգամավորական ժողովներում զանազան հարցերի առթիվ արտահայտվող ներքին թիվը ժողովներին, խորհրդակցություններին և կոնֆերանսներին մասնակցողներին թիվը աճել է մոտավորապես 25 տոկոսով:

Ամրացել և առողջացել են միության ֆինանսները: Յեւ կհրապարակեմ մի քանի թիվ: 1925 թվի առաջին կիսամյակում, իրենց հավաքած անդամավճարներից, տեղական միություններն իրենց կենտրոնին հատկացումներ են արել 4,492,329 ռուբլի, 1926 թվին՝ 6,327,754 ռուբլի, ասել է՝ աճում 40,8 տոկոսով: Յեկամտային բաղանդների աճումն արտահայտվում է, 58,6 տոկոսի հավելումով: 23 կենտրոնական կոմիտեյի ընթացիկ հաշվով, բանկերում ունեցած իրենց խնայողությունները մի տարվա ընթացքում 105,5 տոկոսով ավելացրել են: Գումարներն են.—1925 թվի հունիսի 1-ին $21\frac{1}{2}$ միլիոն, 1926 թվի միկնույն ամսաթվին $5\frac{1}{4}$ միլիոն ռուբլի:

Բարձրանում է ֆինանսական հաշվետվության վորակը, լավանում է ֆինանսների գործը վերից վար, դրան համապատասխան, համեմատական հափով պահասում է և վատնումների քանակը: Բայց կուսակցությունը պետք է իրադեկ լինի մի վերին աստիճանի ծանր յերևույթի: Այդ այն է, վոր զեղծարարների

թվի մեջ զգալի տեղ է բռնում կուսակցություն անդամների և կոմյերիտիությանականների տոկոսը:

Վատնումների քանակը պակասում է, բայց կուսակցությունը պիտի շարունակի իր վճռական կռիվը վատնողների դեմ: Անհրաժեշտ է խիստ միջոցներ կիրառել այդ այլանդակ յերևույթի դեմ, քանի վոր անգամ կուսակցության անդամները, բանվոր դասակարգի լավագույն մարդիկ խայտառակել են կուսակցությունն այդպիսի անթույլատրելի զանցառություններով: Այդ տեսակետից, կուսակցության հանցապարտ անդամների վերաբերյալ պետք է լինել միանգամայն անողոր: Հատկապես վտանգավոր է և Ֆլասակար, յերբ այդ յերևույթը նկատվում է կոմյերիտականների մեջ, քանի վոր նրանք մեզ փոխարինողներն են: Մենք վոչ մի կերպ թույլ պիտի չտանք, վոր այդ ախտն արմատանա մեր յերիտասարդություն մեջ: Կուսակցությունը պիտի հատուկ ուշադրություն դարձնի այդ յերևույթի վրա:

Բանվորուհիների տոկոսը բոլոր արհմկազմակերպություններում միքիչ բարձրացել է, բայց յես կարծում եմ, վոր բարձրացել է անբավարար չափով. աճելին. վատն այն է, վոր արդյունաբերությունն առանձին՝ խոշոր կենտրոններում, վորտեղ հենց ավելի յես պետք առաջ քաշել բանվորուհիներին, բանվորուհիներին $\frac{0}{10}$ -ը պակասել է: Ահա թե ինչու, յես գտնում եմ, վոր անհրաժեշտ է արհմիությունների առաջ դնել ավելի մեծ տոկոսով բանվորուհիներ առաջ քաշելու խնդրը, վորոնց թվում պետք է առաջ քաշել նաև կոմյերիտիություններից, վորտեղ անդամների տոկոսն աննշան չափով է իջել, բայց և այնպես լինել է:

Կուլտուրական աշխատանքի վերաբերյալ յես ձևը ուղադրությունն առանձնապես էմ ծանրաբեռնի թվերով: Մենք տեսնում ենք, այսպես կոչված «կարմիր անկյուններն» աճում են բուն թափով և զրա-նից ավելի պակաս չափով են աճում ակմբային աշխա-տանքները: Ակումբների աշխատանքի աճումը, ակումբ-ների նվաճումները կայանում են նրանում, վոր հասակավոր բանվորները, վորոնք առաջ ակումբներ չէին հաճախում, այս հաշվետու ժամանակաշրջանում սկսել են ավելի հաճախել, սկսել են ավելի մեծ չա-փով լծվել այդ աշխատանքին: Ակմբային աշխատան-քի հետագա զարգացումը դեմ է առնում ակմբա-յին շենքերի պակասությանը և յեղած շենքերի՝ ակմ-բային աշխատանքի հետ վոչ մի կապ չունեցող ամեն տեսակի նիստերով ծանրաբեռնված լինելուն, բայց զրա դեմ վոչինչ անել չի կարելի: Յեթե գավառական քաղաքում կա միայն 150—200 մարդ տանող մի դահ-լիճ, վորտեղ կայանում են թե կուսակցական կոնֆե-րանսները և թե ամեն տեսակի ժողովներ, ապա պարզ է, վոր ակումբը շարաթվա մեջ վեց ու պիտի զբաղ-ված լինի զանազան ժողովներով, խորհրդակցություն-ներով և այլն, և միայն մի ուր կարող է աշխատել լուրջապես իբրև ակումբ: Այս է ակմբային աշխա-տանքի խոչընդոտը, և մեր անելիքը պիտի լինի բնա-կաբանային շինարարության ծրագրի մեջ մտցնել և ակմբային շինարարությունը: Թվում է, թե այստեղ լինչ խոսք կարող է լինել ակումբների մասին: Բայց բանվորները պահանջում են վոչ միայն բնակարան,

այլ և ակումբներ: Ինձ մոտ հայտարարություններ կան, վորտեղ ասված է, թե բանվորը չգիտի իր հանգստի ժամանակ ուր գնա, թե խելացի կերպով ժամանակն անցկացնելու հնարավորությունից դուրկ լինելը քշում է նրան գարեջրատուն կամ փողոց:

Կարմիր անկյունների աճման իսկական թիվը հետև-վյալն է. 1925 թվի դեկտեմբերի 1-ից մինչև 1926 թվի հունիսը կարմիր անկյունների քանակը 16 հազարից բարձրացավ մինչև 19 հազարի: Աճում է ամբողջ կուլ-տուր-լուսավորչական աշխատանքը, բայց այս անցած ժամանակամիջոցում հատկապես մեծ նվաճումներ են արված անգրագիտության վերացման բնագավառում: Այսպես, որինակ, 1923 թվին Կարմիր Պրոֆինտերնի Ունստաշրջանում, յես ուսական արհիությունների դրության մասին տված իմ զեկուցման մեջ ասել եմ հետևյալը. «Յես արդեն ձեզ ասացի, վոր մենք ժա-ռանգություն ենք ստացել անկուլտուր, անգրագետ մի յերկիր: Ռուսաստանը գերազանցորեն անգրագետների յերկիր էր, և 1921 թվի սկզբում մենք ունեյինք այն-պիսի միություններ, ինչպես, որինակ, ժողանունը, վորի 65 տոկոսն անգրագետ էր, կոմմունալիկների միությունը, վորի 50 տոկոսն էր անգրագետ, փայտա-գործների 50 տոկոսը, գյուղատնտեսական բանվորների՝ 80 տոկոսը, իսկ հանքագործների մեջ, վորոնք մեզ փառք ու պարծանքն էյին, մենք հաշվում էյինք մինչև 50 տոկոս անգրագետներ»:

Ահա թե ինչպես էր դրությունը 1921 թվին: Ի՞նչ ենք արել մենք այս ժամանակամիջոցում: 1926 թվի ապրիլի 1-ին մետաղագործների մեջ մնում էյին 2 տոկոս անգրագետներ, քիմիկոսների մեջ՝ 6 տոկոս,

գյուղատնտեսական բանվորների մեջ (ամենատնտեսագետ միությունն էր) 1926 թվի հունվարի 1-ին մնացել էյին 18,4 տոկոս անգործներ, կառուցողներ մեջ՝ միայն 5 տոկոս, փայտագործների մեջ՝ 6,5 տոկոս, կաշեգործների մեջ՝ 6,3 տոկոս, թղթագործների մեջ՝ 3,9 տոկոս, տրանսպորտնիկների մեջ՝ 10 տոկոս, կոմմունալնիկների մեջ՝ 4 տոկոս, ջրային տնտեսություն աշխատավորների մեջ՝ 4 տոկոս: (Ձայն «Իսկ հանքագործները՝ մեջ»): Հանքագործները թվեր չեն բերում, բայց այսպես են ասում. — «Անգործություն վերացումը կարելի չէ վերջացած հաշվել»: Միայն սեզոնային բանվորների մեջ է, վոր անգործություն վերացումը վոչնչի չէ հանգում՝ շնորհիվ նրանց աշխատանքի պայմանների: Այստեղ պահանջվում է կրկնակի դասավանդում, վորովհետև սեզոնային բանվորն աշխատանքից հեռանալով՝ դադարում է կարգալույց, պարապելուց, վորի հետևանքով նա դառնում է նորից անգործ»*:

Յեվ յես գտնում եմ, վոր այս բոլոր հաջողություններով թե՛ կուսակցությունը, թե՛ արհմիությունները միասին կարող են պարծենալ ամենքի առաջ և ամեն տեղ:

ԱՎԵԼԻ ՌԵՇԱՐԴՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ԶԳԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆ
ԴԵՊԻ ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏԱՂԱԿԱՆ ՊԱՆՈՍՆԵՐԸ

Յես չեյի ցանկանա, ընկերներ, առանձնապես շատ ժամանակ կորցնել մեր պակասությունները մատնա-

*) Թվերը հարաբերական են և տատանվում են գյուղից յեկող բանվորական ու մի հոսանքի ազդեցություն ներքո:

ցույց անելու վրա: Յես կընդգծեմ նրանցից ամենագլխավորը: Արհմիութենական շարժման միջանի աշխատավորներից և մի շարք կուսակցական ընկերներից յես լսել եմ հետևյալ նկատողությունները. — յես շատ խիստ չեմ արտահայտվել արդյոք թեղիսներում, մատնանշելով, վոր արհմիությունները տակավին բավարար չափով չեն սպասարկում բանվորներին և չեն պաշտպանում նրանց տնտեսական դրությունը: Յես պնդում եմ, վոր այստեղ վոչ մի չափազանցություն չկա: XIV համագումարից առաջ մենք ունեյինք հետևյալ պատկերը. — այսպես կոչված յեռանկյունին, վորտեղ միահամուռ և համերաշխ կերպով բանվորությունը դեմ հանդիման էյին դուրս գալիս վերատեսուչը, գործարկումի նախագահն ու կոմբլիջի քարտուղարը: Այժմ արդեն մենք տեսնում ենք, վոր այդ տնտեսական թեքումը՝ բոլոր դեպքերում և ամեն տեղ պաշտպանել տնտեսավորին՝ թե՛ այն ժամանակ, յերբ նա իրավացի չէ, և թե՛ այն ժամանակ, յերբ նա իրավացի չէ, — արհմիություններն արդեն նշանակալի չափով վերացրել են: Բայց նրանք արդեն իրենց դիրքը փոխել են և հայտնաբերում են մի ուրիշ, վոչ պակաս չափով բացասական թեքում: Այդ բանը կարելի չէ փաստացի կերպով ապացուցել մի շարք ձեռնարկություններում, մի շարք արհմիություններում տեղի ունեցած մի շարք դեպքերով, և այդ հարցի առթիվ վիճելն անողորմ է: Վերջին քննություններից և բանվորների ցուցմունքներից պարզվեց, վոր պրոֆատաշխատավորները բռնել են ուրիշ՝ ավելի վտանգավոր դիրք: Նրանք այլևս ամեն դեպքում տնտեսավարներին չեն պաշտպանում, բայց այն դեպքում, յերբ տնտեսավարներն տկնայալի

սխալ բաներ են կատարում, յերբ բաժնորհների պահանջները բացարձակապես ճիշտ են, արհմիութենականները մի կողմ են մնում: Տնտեսավարին ակտիվ պատեպանությամբ ցույց տալուց նրանք այժմ ամեն տեղ յեվ ամեն ժամանակ, բոլոր կարևորագույն հարցերում անցել են պասսիվությամբ:

Յերկրորդ թերությունն այն է, վոր բանվորների կյանքի մասն խնդիրների վրա քիչ ուշադրություն է դարձվում: Այստեղ հավասարապես մեղավոր են, իհարկե, թե տնտեսավարները, թե արհմիությունները: Բայց արհմիությունները մեղավոր են ավելի մեծ չափով: Այնպիսի մարդկանց համար, վորոնք խոշոր քաղաքականությամբ են զբաղված, հաճախակի յեն լինում զանազան նիստերում,—սովոր են քննել խոշոր ծրագրեր և այլն, մասն խնդիրներն ընդհանրապես հանդիսանում են, ըստ յերևութին, անկարևոր, մինչդեռ՝ բանվորի համար այդ խնդիրները հաճախ մեծ նշանակություն ունեն: Յեվ մենք ականատես ենք բանվորների դժգոհությանը. ինչի՞ առթիվ: Ահա, որինակի համար, թեկուզ հենց այս հարցը,—առաջ յուրաքանչյուր մի բանվորի տալիս էյին մի յերեսսրբիչ, իսկ այժմ խնայողության ռեժիմի հետևանքով սկսել են յուրաքանչյուր յերեք հոգուն մի յերեսսրբիչ տալ: Ըստ յերևութին սա մի դատարկ բան է: Հին ժամանակ միթե բանվորները կխոսեյին այդպիսի դատարկ բանի համար, թե յերեք հոգուն է մի յերեսսրբիչ տրվում, յերկու հոգուն, թե յուրաքանչյուրին: Իսկ այժմ արդեն այդ մեծ հարց է հաշվվում: Բանվորն այժմ իր պետության մեջ շատ դյուրագրգաց է: Նա այժմ արդեն այլևս ան բանվորը չէ, վորին մենք, հին

բանվորներս լավ ենք հիշում ցարի ժամանակվա գործարանից և ֆաբրիկայից: Նա 1918-19 թվերի բանվորն էլ չի, վորը գիտեր՝ «Մենք բոլորս՝ թե խորհրդային իշխանությունը և թե կուսակցությունը վոչինչ չունենք: Դե, ինչ արած, ժամանակներն են այդպես, չեղած տեղից ինչ պահանջես»: Վերջին տարիներս, յերբ մենք թեկուսել ենք խաղաղ ժամանակաշրջան, բանվորն արդեն ուրիշ մարդ է դարձել: Նա դարձել է դյուրագրգաց: Նա իրեն համարում է սոցիալիզմ կառուցող և պահանջում է, վորպեսզի բոլոր ասպարեզներում, նույնիսկ մասն խնդիրներում իրեն առավելագույն ուշադրություն նվիրեն:

Ի՞նչպիսի գանգատներ ենք լսում: Այնպիսի բաներ, վոր իսկի ձեր մտքովն էլ չեն անցնի: Ահա ձեզ, որինակ, ընդհանուր ժողովում մի բանվորի կողմից արված՝ փոքր ինչ անեկղոտային բնույթ կրող մի հայտարարություն. այդ բանվորը գանգատվում էր բյուրոկրատիզմից և այն բանից, թե միություններն ուշադիր վերաբերմունք չեն ցույց տալիս դեպի բանվորների պահանջները և կենսական բնույթ կրող մասն խնդիրների լուծմանը աջակից չեն հանդիսանում: Նա ասաց. «Աշխատանքի պաշտպանության հանձնաժողովը կոպիտ է. նախագահը մոռացել է, թե ինքը վորտեղ է աշխատում և բանվորների հետ կոպիտ է վարվում»: Բանվորները խնդրում են միջոցներ ձեռք առնել՝ կրավոր համար բլոճների դեմ. ութ ամիս հետո միայն այսպիսի պատասխան է ստացվում. «Ինչո՞ւ, յես յերաշտահով եմ, ի՞նչ է»: (Ծիծաղ): Այսպիսի պատասխաններն, իհարկե, բանվորները հաշվում են կոպտություն: Նրանք ասում են. «Ինչո՞ւ յես նա մեզ հետ

այդպես կոպիտ լեզվով խոսում, նա աշխատանքի պաշտպանության հանձնաժողովի մեր ընտրած նախագահն է, և թող չհպարտանա և մեղ չչորի, թող այդպես չպատասխանի մեր գրություններին: Ինձ մոտ կան բանվորներից ստացված շատ գանգատներ, լճերժ գանգատներ, վորոնք ցույց են տալիս, թե ինչպես են վերաբերվում բանվորները նման կատակներին: Ահա ձեզ այսպիսի որինակ. մի տեսակավորող (браковщик), բանվորուհու արտադրած ապրանքներից չափազանց շատ է անպետք դուրս բերում. վերջինս հարցնում է նրան. «Ե՛, լավ, մեծ ախպեր, եղպես վոր շարունակես, դու յերևի ամբողջն ել անպետք դուրս կբերես, և ինձ վոչինչ չի մնա, և թերևս վոչ միայն այլևս վոչինչ չեմ ստանա, այլև մի բան ել տանից ստիպված կլինեմ բերել գործարանին հանձնել»: Տեսակավորողը դրան պատասխանում է. «Ե՛, ի՞նչ կա վոր, տանից ել կբերես»: Այս «կատակը» վրդովմունք է առաջ բերում ամբողջ մի խումբ բանվորուհիների մեջ:

Այսպիսի մանր գծերը ցույց են տալիս, վոր իրենք, բանվորներն սկսում են տնտեսավարներին և պրոֆաշիատավորներին առաջադրել մեծ պահանջներ. նրանք պահանջում են, վոր ընտրված ընկերները կոպիտ չվարվեն: Այդ իմ կարծիքով պլյուս է բանվորների առաջադիմության տեսակետից: Բանվորներն զգում են, վոր իրենք են տերը և յուրաքանչյուր անուշադրության, յուրաքանչյուր վրիպումի հիվանդագին կերպով են անդրադառնում, անդրադառնում են վոչ այնպես, ինչպես այդ առաջ եր:

Յես կանգ չեմ առնի այն թեղիսի վրա, վորը խո-

սում է խնայողության ուժիմի խեղաթյուրման մասին. կանգ չեմ առնի, վորովհետև այդ խնդիրը ձեզ բոլորիդ ել քաջ հայտնի յի: Միքանի ընկերներ մասնավոր խոսակցության ժամանակ ասում եյին. «Այո, ճիշտ է, յեղեկ են խնայողության ուժիմի խեղաթյուրման դեպքեր, բայց այդ բանն այժմ այլևս չկա, դրանք արդեն անցել են»: Մենք, ընկերներ, չենք կարող յեղբակացություններ հանել միայն այսորվա փաստերից: Պետք է մի վորոշ ժամանակաշրջանի փաստեր հավաքել և ամբողջն ի մի գումարել: Յես շատ ուրախ կըլինեմ, յեթե վորեւ մեկն ապացուցի, վոր այժմ այլևս չկան խնայողության ուժիմի նախկին տերահազակ ծամածուծությունները: Յես շատ ուրախ կլինեմ, յեթե մեկն ինձ այդ ապացուցի: Բայց, ընկերներ, յերբ արդեն սկսվել եր XV կուսկոնֆերենցիան, յես տեղեկություններ ստացա, վոր մի մանածագործարանում, խնայողության ուժիմի հետևանքով, գործարանի վարչությունը հրաժարվել է տաքացնել բանվորական հանրակացարանները, իբր թե՝ «խնայողական ուժիմ է, մեր ծախսերն ել են կրճատել 15 տոկոսով, այնպես վոր, մենք ձեր կացարաններն այլևս չենք տաքացնելու, վառելիք չկա»: Բանվորներն առարկում են. «Ի՞նչպես թե, այդ ի՞նչպես կարելի յի, մենք հո չենք սառնելու»: Նրանց պատասխանում են. «Մեր ի՞նչ գործն է, մեղ չեն տալիս, մենք ել ձեզ չենք տալիս»:

Ընկերներ, յես կարծում եմ, վոր կուսակցությունը, խորհրդային աշխատավորները, տնտեսավարական աշխատավորները, պրոֆաշիատավորները, բոլորս միասին պետք է վերջ դնենք այս ծամածուծություններին. նրանք անհանդուրժելի յեն:

ԱՐՏԱԴՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ, ԱՎԵԼԻ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ԳՅՈՒՏԱՐԱՐ ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻՆ

Յես այժմ անցնում եմ այն կետին, վորը յես հաշվում եմ ավելի կարևոր. այդ՝ արտադրական խորհրդակցությունների հարցն է: Յես այդ կետը հաշվում եմ կարևոր այն պատճառով, վոր այդ հարցի շուրջը մեր մեջ նկատելի յին վորոշ տարածայնություններ: Ինձ համար հատկապես ծանր են այն տարածայնությունները, վոր մենք ունենք մի շարք հին տնտեսավար աշխատավորների հետ: Մեր մեջ տարածայնություններ նկատվել են վերահսկիչ հանձնաժողովների կետի վերաբերյալ: Ինչքան ել այդ բացից յես վշտացած չլինեմ, յես, այնուամենայնիվ, այդ կետի վրա պիտի պնդեմ: (Ձայն. «Ճիշտ է»): Յես չեմ սկսի խոսել արտադրական խորհրդակցությունների կարևորություն մասին, չեմ պարզաբանի այն, ինչ, իմ կարծիքով, բավարար չափով ծածկած և պարզաբանված և մեր կուսակցության XIV համագումարում: Յես յեկնում եմ այն բանից, վոր արտադրական խորհրդակցությունների ոգուտն ու կարևորությունը բոլորի համար ել անվիճելիորեն ապացուցված են, և զրա դեմ վոչ մի առարկություն չի լսվում: Բայց արտադրական խորհրդակցությունների աշխատանքի արդյունքներն, արդեն, հարկավոր է ի մի ամփոփել:

Ոպպոզիցիոներների ճառերում և նրանց առանձին փաստաթղթերում մենք լսում ենք հայտարարություններ, թե մեր արտադրական խորհրդակցությունները մեղմում են, քայքայվում են, վոր նրանց հարկավոր

և աշխուժացնել և այլն: Ընկերներ, մենք այդ խնդրով զբաղվեցինք և տեսանք, թե իրոք ինչ է կատարվում: Մենք տեսնում ենք, վոր հակառակ բոլոր այդ բառերին և հայտարարություններին՝ արտադրական խորհրդակցությունները շատ լավ են աշխատում: Արտադրական խորհրդակցություններն արդեն առաջ են քաշել հազարավոր մարդկանց՝ մանր հրամանատարական պաշտոնների՝ վարպետների, բրիգադիրների համար և այլն: Ի պատիվ Լենինգրադի արհմիությունների պիտի ասել, վոր այդ աշխատանքը հատկապես լավ է զբաղված Լենինգրադում:

Այնտեղ հրատարակվում է հատուկ մի հետաքրքիր ժուրնալ՝ «Производственные совещания» (Արտադրական խորհրդակցություններ) անունով, վորը թեև ունի մի շարք թերություններ, բայց հենց այդպիսի ժուրնալի հրատարակությունն ինքնին մի լավ փորձ է:

Յերբ արտադրական խորհրդակցությունների մասին յեղած վեճը դեռ իր սկզբնական շրջանում եր գտնվում, ինձ հանդիմանում եյին, թե Տոմսկին իբր թե թերազնահատում է արտադրական խորհրդակցությունների դերը և ուզում է սահմանափակել այն՝ մանրիկ խնդիրների ընտելությամբ: Այդ բանը տեղի ունեւր յերկու տարի առաջ, Լենինգրադի արհմիությունների համագումարում, յերբ յես պաշտպանում եյի իմ տեսակետը՝ մատնանշելով, թե ավելորդ է արտադրական խորհրդակցություններում, բանվորների առաջ, դնել համաշխարհային տնտեսության վիճակի հարցն ընդհանրապես, Խ. Ս. Հ. Մ-ի տնտեսության դրությունը մասնավորապես, քիմիական արդյունաբերության հարցը հատկապես և վերջապես մեր տրեստի խնդիրն

խոյան բարեկաման միջոցները և այլն, և այլն: Արդյունաբերութեան առանձին ճյուղերում մի շարք արտադրական խորհրդակցություններ փաստորեն արդեն անցել են այդ խնդիրներին:

Աշխատանքի այդ ծրագիրը պետք է առաջ քաշել հետ համար, վորպեսզի արտադրական խորհրդակցությունները չվերածվեն «նովգորոդյան վեչե»-յի, վորտեղ մեկը մի բանի մասին է խոսում, մի ուրիշը մի այլ բանի, և առհասարակ ով ինչի մասին ուզում է: Աշխատանքի ծրագիր պետք է մշակել, բայց դրժնական ծրագիր: Մեզ մոտ ծրագրի վերաբերյալ սովորաբար այսպես են անում. յեթե ծրագիր կա, ապա այդ ծրագրի դեմ վոչ մի ձայն: Յես վճռականապես դեմ եմ դրան: Յես հրավիրում եմ կոնֆերենցիային՝ արտահայտվելու դրա դեմ, ծրագրի այդպիսի հասկացողութեան դեմ, վոր յեթե ծրագրի մեջ կա վորեւ խնդիր, ապա պետք է միայն այդ խնդրի մասին ել խոսել, և յեթե այդ ժամանակ, գլխիդ վերեւ, տանիքն ել վառվելու լինի, մի համարձակվիր վառվող տանիքի մասին խոսել, այլ խոսիր միայն այն հարցի մասին, վերը ծրագրով դրված է քննութեան: Բանվորների դեմ խոչընդոտներ չպետք է հարուցել արտադրական խորհրդակցություններում կենսական խնդիրներ քննութեան դնելու դեպքում: Վոչ մի արտադրական խորհրդակցություն, արտադրական խորհրդակցութեան վոչ մի դեկավար այդ բանում չպետք է բանվորին մերժի:

Յես չեմ շոշափում մի շարք խնդիրներ, չեմ շոշափիլ այդ խնդիրները նաև թեղիաներում, և չեյի ցանկանա շատ ընդարձակել ղեկուցումս, բայց յիս պետք է խոսեմ ղյուտարարների մասին: Մենք մեր համապա-

տասխան մարմիններին ուղարկել ենք մի շրջաբերական, վոր վերջին պլենումում, ընկ. ֆելիքսի մանվանից յերեք ու առաջ համաձայնեցրել ենք և ստորագրել: Այդ շրջաբերականն արտադրական խորհրդակցություններին տալիս է մի շարք, միանգամայն ճիշտ հրահանգներ: Այստեղ տնտեսավարների կողմից ձայներ են լսվում, վոր իբր յիս թեղիաներում վերավորել եմ տնտեսավարներին, չնայած նրանց դրական վերաբերմունքին դեպի արտադրական խորհրդակցությունները: Ի՞նչ վերավորանքի մասին է այստեղ խոսքը: Յես ասել եմ, վոր կան տնտեսավարներ, վորոնք արհամարհական վերաբերմունք են ցույց տալիս դեպի արտադրական խորհրդակցությունները: Այդպիսի տնտեսավարներ կան—դա փաստ է: Յեթե անգամ տնտեսավարների Յ տոկոսն է արհամարհական վերաբերմունք ցույց տալիս դեպի արտադրական խորհրդակցությունները, այդ մասին պետք է խոսել: Այդ տեսակետից ավելի լավ է չափազանցնել, քան պակասն ասել: Վոր արտադրական խորհրդակցություններին վերաբերյալ այդպիսի վերաբերմունքի որինակներ կան և վոր այդ որինակները վորոշ տեղերում պահպանվում են նույնիսկ այժմ՝ դա փաստ է և այն ել վտանգավոր փաստ: Հոգեբանորեն այդ բանը կարելի յի բացատրել, այդ փաստերը վորոշ չափ կարելի յի նույնիսկ արդարացնել, բայց այդ փաստերը պետք է արմատախիլ անել: Ինչից է առաջ գալիս այդ արհամարհական վերաբերմունքը: Ահա թե ինչից.—«Յես վերատեսուչ եմ, գործը շատ լավ եմ հասկանում, ամեն ինչ գիտեմ, հասկանում եմ իմ խնամքին հանձնված հիմնարկի բոլոր մանրամասնությունները. և ահա, չնայած այս բոլորին, յիս

պետք է դամ ձեզ մօտ, և դուք պետք է ինձ սովորեցնեք, թե ինչպես պետք է կառավարել և ղեկավարել ձեռնարկությունները. դործը յես ինքս ել լավ գիտեմ»։ Այդպիսի վերաբերմունք ցույց է տրվում նաև տեխնիկական պերսոնալի՝ ամեն տեսակի գալորոցական հաստատություններ ավարտած ինժեներներին կողմից։ «Յես,—ասում ես,—սովորել եմ, 15—20 տարի յե աշխատում եմ այդ մասնագիտության մեջ, իսկ այստեղ հավաքվողներն ուժքեր են,—ութերորդ և յոթերորդ կարգի պատկանողներ, վորոնք դեռ մինչև 9-րդն ել չեն հասել, իսկ այստեղ պետք է քննության առնեն, թե յես ինչպես պետք է այդ գործը դնեմ։ Իսկ ի՞նչ են հասկանում նրանք։ Նրանք վոչինչ չգիտեն և վոչինչ չեն հասկանում։ Յես ինքս ամեն ինչ լավ գիտեմ»։

Յեթե դուք յերեկից սրտաբաց կերպով զրույց եք արել մեր տեխնիկների և ինժեներների հետ և հարց եք բարձրացրել այն մասին, թե ինչպես լավ է դրված տեխնիկայի գործը Արևմտյան Ֆեդերալայում, ապա դուք, հավանորեն, նկատած կլինեք, թե նրանք ինչ հիվանդագին են անդրադառնում այդ բանին. «Ի՞նչ եք խոսում Արևմտյան Ֆեդերալայի մասին։ Մենք ինքներս նրանցից պակաս չգիտենք այդ գործը, և յեթե միջոցներ լինեյին, մենք ել կկարողանայինք այդ գործը դնել ճիշտ այնպես, ինչպես այստեղ է»։ Այստեղ արտահայտվում է խանդը դեպի արևմտյան տեխնիկներն ու ինժեներները։ Այդ խանդը, թերևս ավելի վառ կերպով, նկատելի յե և այն ժամանակ, յերբ հավաքվում են կիսապրագետ մարդիկ, վորոնք հաղիվ են կարողանում ստորագրել իրենց անունները և սկսում են քննենել, թե ինչպես դնեն գործն իրենց ձեռնարկության

մեջ և կամ հանդես են գալիս իրենց գյուտերով։ «Առաջ եք խնդրեմ,—գոչում են նրանք,—տեսեք ի՞նչ դուտարարներ են հանդես յեկել»։ Վոր այս գիծը կա՞ դա փաստ է, և այդ գիծը չի կարելի ուրիշ կերպ վորակել, քան՝ արհամարհանք դեպի բանվորները։ Կարող է պատահել, վոր դա իսկապես վիրավորական է, բայց դե ի՞նչ արած, յես իմ պարտքն եմ համարում ասել ամեն ինչ այնպես, ինչպես նա կա իրականության մեջ։

Այժմ գյուտարար բանվորները հաճախ կարող են ասել, վոր մենք ամեն ինչ անում ենք, վորպեսզի մեռցնենք գյուտարարությունը։ Յես այստեղ մի փոքրիկ որինակ կըրեմ։ Մի գործարանում գոյություն ունեւ այսպիսի մի կարգ. դադգյահը գուրս եր ձգում իր կրտած առարկան և մետաղի կտրված կտորը միենույն արկղը։ Այնուհետև այդ առարկան յենթարկվում է ալ մանիպուլյացիայի՝ անցնում մյուս դադգյահը, բանվոր կանանց ձեռքը, վորոնք ապրանքն ընդունում են կշեռքով և իրենց ընդունած կշեռքով ել հանձնում. այդ կշռի և գնահատման մեջ մտնում են նաև կտրտված պղնձի կտորտանքը։ Գյուտարար բանվորը տեսնելով հին ձեի աշխատանքի անհարմարությունները, յերբ կտրված առարկան և կտորտանքը միասին միկենույն տեղն են ընկնում—հնարում է վորոշ հարմարություն,—կտորտանքների ձգելու համար առանձին և կտրված իրերը ձգելու համար առանձին, այսպես շատ ավելի լավ է և դյուրին։ Յեվ ի՞նչ, բանվորուհիներին, վոր կատարում եյին հետևյալ մանիպուլյացիան, կարգադրվում է հանձնել հին ձեով, նույն կշիռով։ Յերևակայեցեք այդ գյուտն անողի դրությունը, յերբ մոտենում են մի տասնյակ կանայք և ասում. «Քո արած

դյուտը մեզ վրա թանգ և նստում»։ (Ծիծաղ)։ Ի՞նչ խոսք, վոր բանվորը յերգվում և այլևս յերեք դյուտ չանել։ (Ծիծաղ)։ Զցանկանալով ավելի ժամանակ ձեզանից խել՝ յես ուրիշ որինակներ չեմ բերում, վորոնք նույնչափ ապշեցուցիչ են։

ԱՐՏԱԴՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԵՏԱԳԱՆԱԾԽԱՏԱՆՔԻ ԲՆՈՒՅԹԸ

Անցնում եմ այն հարցին, թե արտադրական խորհրդակցությունների հետագա աշխատանքն ինչպիսի բնույթ պիտի կրի։ Յեթե ընկերները չեն վիճում այն մասին, թե «Արտադրական խորհրդակցություններ, սկսեք ձեր աշխատանքը մանր խնդիրներին՝ բարձրանալով ձեր աշխատանքի ընթացքում դեպի ավելի լուրջ, ավելի կարևոր հարցերը» լողունգը ճիշտ ե (դրա դեմ, կարծես թե, վոչվոք չի վիճում), ապա չի կարելի վիճել նաև այն բանի դեմ, վոր արտադրական խորհրդակցությունների աշխատանքի մեջ պետք և մտցվի վորոշ պլանայնություն՝ միքանի ամսվա համար, ասենք թե, սկզբնական շրջանում՝ յերեք ամսվա համար. այնուհետև պետք և անցնիլ ավելի տևական ժամանակաշրջանի համար պլան կազմելուն։ Յեթե դա վեճի առիթ չի տալիս, ապա չի կարելի վիճարկել նաև այն, թե անհրաժեշտ ե, վոր արտադրական խորհրդակցությունները պլանային աշխատանքի համար բանավորներին ներգրավելու և առաջ քաշելու ժամանակ պետք և բարձրացնել աստիճանաբար. դադգյահի շահերից մինչև ամբողջ ցեխի (համբարության) շահերը, ցեխի շահերից մինչև ամբողջ գործարանի շահերը, գոր-

ծարանի շահերից մինչև ամբողջ տրեստի շահերը։ Ահա այն ճանապարհը, վորով պետք և ընթանա բանվորների արտադրական դաստիարակությունը։

Զի կարելի առարկել նաև այն մտքի դեմ, վորն առաջարկված և վերահսկիչ հանձնաժողովներին վերաբերող թեզիսներում։ Ի՞նչ խոչընդոտների կարող և հանդիպել և ի՞նչպես կարող և խորտակվել բանվորները արտադրական շահերի բարձրացման գործում կիրարկելիք պլանայնությունը։ Ի՞նչ խոչընդոտներ նրան կըխորտակեն և արդեն իսկ սկսում են խորտակել։ Ահա թե ինչ խոչընդոտներ։ Բանվորն ասում ե. «Ե՛հ, շատ լավ, բայց յես ի՞նչպես պետք և քննեմ իմ ձեռնարկության շահերի ճիշտ լինելը, յերբ հանգես և գալիս վերատեսուչը (իհարկե, այն դեպքում, յերբ նա դուրս ե գալիս). նրա մոտ կան դիտարկմաններ, սյուռնակներ, դանադան շրջագծեր (кряжжи), և ահա նա սկսում ե պատմել. իսկ յես յիկել եմ կամ ուղիղ տուկարի դադգյահից կամ մանող մեքենայից, նստել և լսում եմ։ Ի՞նչ կարող եմ առարկել։ Յեթե յես ծըպտուն հանեմ, թե ապստարտը մեծ ե, նա կսկսի իր պաշտպանումը. «Ճիշտ ե, մեծ ե, բայց այդ հանգամանքը հետևանք և այսինչ-այնինչ բաներն են։ Իրավացի՞ յե նա արդյոք, թե վոչ,—չգիտեմ։ Ել ո՞վ բերան բաց կանի։ Յեթե դուք վերցնեք մեր հարգելի ընկերներից ումն ել վոր ուղեք, խնդրեք, թե հենց այստեղ, այս կոնֆերենցիայում մի զեկուցում տա ձեռնարկության վիճակի մասին առանց նախնական թվերի և հայտնի, թե բանվորները թիֆլ ալսքան ե, դադգյահ-ներինը ալսքան և այլն, իվիճակի կլինե՞նք, արդյոք, մենք ստուգելու նրա ասածները, թե վոչ. վոչ, իվի-

ճակի չենք լինի ստուգելու»։ Իվիճակի՞ յե արդյոք ստուգելու ճշտությունն այդ թվերի, սյունակների, շրջագծերի և այլն, այն բանվորը, վորը յեկել և արտադրական խորհրդակցության ուղղակի դադպահից, գործող մեքենայից։ Վոչ, իվիճակի չե։ Այդ պատճառով ել նա մտածում ե՝ կարող ե պատահել, վոր դու իսկապես ճիշտն ես ասում, բայց կարող ե պատահել և րնդհակառակը, վոր դու ճիշտը չես ասում, ինձ համար այդ պարզ չե։

Վորպեսզի այդ խոչընդոտը առաջներիս չունենանք, հարկավոր ե, վորպեսզի արտադրական խորհրդակցություններն իրենց հերթին, իրենց ներկայացուցիչների միջոցով, նախապատրաստվելին տվյալ հարցի համար՝ չենց այդ նախապատրաստումն ել պետք ե կատարվի վերահսկիչ հանձնաժողովի միջոցով, վորը շատերն այժմ վորձում են ներկայացնել վորպես բանվորական վերահսկողության պրինցիպի վերակենդանացումն։ Իրականում այդպիսի բան չկա։ Արտադրական խորհրդակցություններն իրենց աշխատանքի ծրագրում գնում են 2-3 ամիսը մի անգամ վերատեսչի ղեկուցումը իրենց ձեռնարկության մասին, ընտրում են մի ժամանակավոր հանձնաժողով՝ բաղկացած սահմանափակ թվով մարդկանցից, որինակի համար՝ հինգ հոգուց (հանձնաժողովը կարող ե բաղկացած լինել և 7 հոգուց կամ 3 հոգուց, այդ մասին մենք հետո կխոսենք), վորի առաջ բաց են բոլոր դռները, վորը գնում ե նախելու ամբողջ ձեռնարկությունը։ Նա գիտում ե ապաւորաբար, զրքերը, լսում ե գործարկումի տված տեղեկութ ունները, հետադրոտում ե, նայում ե ամբողջը, շրջում ե ամբողջ գործարանը, — իսկ դուք գիտեք, վոր

մեծ գործարանում շատ բանվորներ կարող են տարիներ աշխատել և մյուս ցեխերում յեղած չլինել, — և հետո, յերբ վերատեսուչը տալիս ե իր ղեկուցումը, հանձնաժողովը կամ նրա հետ համաձայն ե լինում և հաստատում ե ղեկուցումը, կամ վորոշ կետերում ուղղումներ ե մտցնում։ Իհարկե, կարելի յե նախապես ղեկուցումը համաձայնեցնել, իսկ վոր կետերում վոր հանձնաժողովը տարակարծիք կլինի՝ իր ուղղումները կմտցնի արտադրական խորհրդակցության նիստում։ Այստեղ հարց են տալիս՝ իսկ յեթե համաձայնության չեկան, իսկ յեթե արտադրական խորհրդակցության և վերատեսչի մեջ տարակարծություն առաջացավ։ Եւ, ընկերներ, այստեղ արդեն այնքան հաշտեցնող ինստանցիաներ կան. կհաշտեցնեն, հանգիստ կացեք։ Դրսե՝ վորել բանվորական մասսայի տրամադրությունն ու ցանկությունն, ընկերներ, չափազանց կարևոր ե։ Յերբ ասում են՝ «Ահա, մի նոր շղթա յեն ուղում կապել մեր վզին — առանց այն ել, չորս կողմից յենթակա յենք վերահսկողության, իսկ այժմ դարձյալ մի նոր տեսակի հսկողություն են ուղում ստեղծել», — պիտի պատասխանել՝ դե, յեթե այդպես ե, ինչ անենք, թող վոչ մի տեսակ հսկողություն ել չլինի։ Այս ե ձեր ասածը։ Այդ հանձնաժողովը վոչ մի վարչական իրավունք չունի։ Նա միայն վերատեսչի ղեկուցումից առաջ անձամբ վորոշ բաներ գիտում ե։ Վերատեսուչն ասում ե. «Դործի դրությունը մեզ մոտ այսպես-այսպես ե», իսկ հանձնաժողովը ղեկուցում ե. «Մենք տեսել ենք, այսպես ու այսպես ե»։ Յեվ յերբ մեկ-մեկ տնտեսավարները չափազանց խիստ են կառչում իրենց իրավունքներին և վախնում են, վոր պակասեցնեն

այդ իրավունքները, մարդ ուղղում է միջանի որինակ բերի: Վերջերս Մոսկվայում տեղի ունեւր մի արտադրական կոնֆերենցիա. այդ արտադրական կոնֆերենցիային մասնակցողները մտցնում են մի շարք առաջարկներ: Այդտեղ նստած են լինում ձեռնարկության վերատեսուչները, տրեստների բոլոր բարձր պաշտոնյաները. դրանցից վոչվոր առաջարկության դեմ չի առարկում, ընդունված առաջարկությունների դեմ է վոչ մի ձայն չի լսվում: Այս բոլորից հետո, քանի վոր տնտեսավարը չի առարկում, կոնֆերենցիան իրավունք ունի պահանջելու յուրաքանչյուր մասնակցողից, վոր առաջարկությունը հաշվեն ընդունված: Կարծես թե իրավունք ունի: Յենթադրենք, թե առաջարկություն կար մի նոր գործարան շինել, և այդ առաջարկությունն անցավ: Կոնֆերենցիայում ներկա գտնվող տնտեսավարները պարտավոր եյին դուրս գալ և ասել. «Բայց չե՞ վոր նոր գործարան կառուցելը ինձանից չի կախված, դրա համար կա Գերժողտնտեսութիւն, Պետպլան և այլն, նրանք են այդ գործով զբաղվում, նրանցից և կախված այդ»: Բայց տնտեսավարների կողմից վոչ մի ձայն չի լսվում: Նստում են և լսում: Դրանից հետո, յերբ առաջարկներն ընդունվում են 100 տոկոսով, ընդունված առաջարկությունների 40 տոկոսը կենսագործվում է, 20 տոկոսն էլ կենսագործվելու վրա չէ, իսկ մնացած 40 տոկոսը կենսագործման յենթակա չէ: Այստեղ արդեն հարկավոր է հարցնել տնտեսավարներին. «Հապա վերտեղ եյիք դուք առաջ: Ե՛, հետո՞, այս յեղով, ինչի՞ յե նման ձեր արածը»: Այսպիսով կորչում է բանվորների վստահությունը դեպի տնտեսավարները, դեպի նրանց հմտությունն ու լըր-

ջությունը, դեպի այն խնդիրը, վոր տնտեսավարները ցանկանում են բացատրել, թե վոր բանն է սխալ և վորը ճիշտ: Այս դեպքում տնտեսավարների վարմունքը կարելի յե բացատրել միայն հետևյալ ձևով. Եհ, թող խորհըրդակցության ժամանակ խոսեն, ինչ վոր քեֆները կտա, իսկ մենք մեր ցանկացածը կանենք. իսկ յեթե այնպիսի բան է վորոշվել, վոր մեզնից չի կախված, թող ավելի բարձր իշխանությունը պարզի: Այդ լուրջ վերաբերմունք չի դեպի գործը, ընկերներ: Այստեղ նկատելի յե վախը, թե վորեն մեկը վտանակոխ կանի տնտեսավարների իրավունքները: Վերջին ժամանակներս, ինչ վոր յես չեմ հիշում և վոչ մի դեպք Խ. Մ. Հ. Մ.-ի գործարաններում և ֆաբրիկաներում, վոր տնտեսավարների իրավունքները վտանակոխ արված լինեն վատ արհմիությունների կամ բանվորների կողմից: (Մի ձայն տեղից. «Ճիշտ է»): Մինչդեռ ուրիշ տեսակի դեպքեր պատահում են (Մի ձայն տեղից. «Կան հակառակ դեպքեր»), այո՛, հակառակ դեպքեր կան:

Յերբ վոր վերահսկիչ հանձնաժողովը վերջացրեց իր ֆունկցիաները, նա անմիջապես արձակվում է և այլևս վոչ մի վերահսկիչ հանձնաժողով գոյություն չի ունենում՝ մինչև հետևյալ անգամը, յերբ արտադրական հանձնաժողովը գործարկումի հետ միատեղ հարկավոր են հաշվում նշանակել նոր վերահսկիչ հանձնաժողով՝ կառարելու վորոշ հատուկ ֆունկցիաներ, ըստ վորում, հանձնաժողովին կարող են տրվել կամ մասնակի, կամ լրիվ առաջադրություններ: Մենք ասում ենք. — դարգացրեք բանվորներին ինքնագործունեյությունն արտադրական խորհրդակցությունների միջոցով՝ իրազեկ դարձնելով նրանց բոլոր տեսական հարցերին: Արտա-

դրական խորհրդակցությունները բանվորական մաս-
սաների տնտեսական արտադրական նախաձեռնության
արտահայտության որդանն են: Յեթե այդ ճիշտ է, իսկ
այդ իսկապես ճիշտ է, ապա մի վախենաք և տվեք նրան
համապատասխան կազմակերպչական ձևեր, վորոնք
պետք են, վորպեսզի նրանց միջոցով առավելապես
ոգտագործել կարողանանք բանվորական մասսաների
տնտեսական նախաձեռնությունը: Յեթե ցանկանում
եք, յես կարող եմ ամեն տեսակի բանաձևերի մի մեծ
կապոց բերել, վորտեղ այդ բոլորը խոսքով վաղուց
արդեն ասված է, բայց հարկ յեղած ձևերը չեն ճար-
ված, չեն գտնված: Բայց, ասում են, կարող ե պատա-
հել, վոր դա վատ հետևանքներ ունենա: Թե ինչ կա-
րող է պատահել հետագայում, դրա դեմ չեմ վիճում,
բայց, դե, կարող է պատահել նաև, վոր մի որ տա-
տըն էլ պապ դառնա: (Ծիծաղ): Կտեսնենք, թե ինչ
դուրս կգա: Յեթե հետևանքները վատ կլինեն, մենք
կպատճառաբանենք, վոր այդ արված էր Վերքի փորձ:
Այն ժամանակ մենք ձեզ հետ միասին կասենք,
կասենք ափաշկարա, ի լուր բոլոր բանվորների, թե,
այ, մենք ուզում եյինք մի լավ բան անել, բայց ան-
հաջող բան դուրս յեկավ, դե վոր եղպես է, մենք ել
վորոշումը փոխում ենք: Դրա համար մեզ վոչվոր չի
հանդիմանի. մենք վոչվորի չենք խոստացել, վոր մեր
յուրաքանչյուր վորոշումն անսխալ պիտի լինի: Յեթե
վատ է, կարելի յե փոխել. բայց ինչո՞ւ վախենալ փոր-
ձից: Յեկեք փորձը գործադրենք 10 — 5 ձևադրվածության
մեջ, յեկեք առանձին վեճի նյութ դարձնենք՝ 3, 5, 10
թիվ 12 ձևադրվածության մեջ: Փորձը կատարենք այս-
ինչ ձևադրվածություններում, այս ինչ ուսյոններում,

նայած բանվորների կազմին: Բայց ել ինչո՞ւ յեք վի-
ճում փորձի դեմ: Կխանգարի՞, վատ կլինի, գործը կքըն-
նենք: Չե՞ վոր մենք աշխատում ենք շոշափելով գտնել
բանվորների նախաձեռնության, բանվորների ինքնա-
գործունեյության արտահայտության ձևերը. դրա դեմ
չեք վիճում, ել ինչի՞ց եք այն ժամանակ վախենում:
Վոչնչից չպետք է վախենալ:

Այդ պատճառով՝ յես գտնում եմ, վոր այս կետում,
վոր չի կանխորոշում վերահսկիչ հանձնաժողովի կազմը,
չի կանխորոշում նրա պարտականությունների շրջանը
և իրավունքները, չի կանխորոշում նրա գործունեյու-
թյան լայնությունն ու ձևավորման մեթոդները, վի-
ճել՝ նշանակում է վիճել հենց իր, սկզբունքի դեմ — մի
բան, վոր, իմ կարծիքով, սխալ է: Այն ընկերները, վո-
րոնք մտածում են վիճել այս բանի դեմ, լուրջ կեր-
պով չեն ըմբռնում արտադրական խորհրդակցություն-
ների անելիքները — չեն ըմբռնում այնպես, ինչպես մենք
այն ձևակերպել ենք մեր կուսակցության XIV համա-
գումարում:

ԱՌԱՋ ՔԱՇԵԼՈՒ ՍԻՍՏԵՄԻ ԹԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Յես ուզում եմ այստեղ մի յերկու խոսքով շոշա-
փել, այսպես կոչված, առաջ քաշելու սխառմի հարցը:
Մենք վերջին տարիներում, հատկապես արտադրա-
կան խորհրդակցությունների միջոցով, հազարավոր
բանվորներ ու բանվորուհիներ ենք առաջ քաշել՝ ամեն
տեսակի տնտեսական դիրքերի համար: Առաջ քաշելու
սխառմը, մի շարք դեպքերում հայտնաբերելով իր
թերությունները՝ իբրև գիծ, իբրև կանոն՝ ամբողջա-

պէս ու լիովին արդարացրեց իրեն: Բայց կան այնպիսի բացեր, վորոնց վրա հարկավոր է հրավիրել մեր ուշադրութիւնը: Նախ—վորակավոր բանվորները չեն ցանկանում առաջ քաշվել: Ճիշտ է այս արդյոք, թե վոյ: Ճիշտ է: Ինչո՞ւ: Վորովհետեւ այն պաշտոնը, վորի համար նրան առաջ են քաշում, նրան ավելի պակաս վարձատրութիւն է տալիս, քան այն տեղը դադգլյահի մոտ, վորտեղ նա աշխատում է:

Յերկրորդը՝ այն անուշադրութիւնը դեպի առաջ քաշվողը, վորը յերևան են բերում նրան առաջ քաշող կազմակերպութիւնները, հատկապէս արհմիութիւնները: Մասնավոր խոստովանութիւնների ժամանակ ինձ որինակներ են բերել, թե՛ այնպիսի դեպքեր են պատահում, յերբ առաջ քաշվողները չեն ցանկանում վերատեսչի տեղից ավելի ցածր պաշտոն վերցնել: Այդպիսին վնաս առաջ քաշվող է, նրան հարկավոր է աշխատելու ուղարկել դադգլյահի մոտ: Բայց մեծ մասամբ հակառակն է պատահում: Բանվորին առաջ են քաշում. նշանակում են սկզբում տնտեսական բաժնի վարիչի տեղակալ: Այստեղ նա աշխատում է: Հետո ասում են, վոր նա բավարար չափով փորձառութիւն չունի, վոր նա պատրաստված չէ այդ աշխատանքի համար, վոր նրան հարկավոր է ավելի ցածր տեղ նշանակել, վորպեսզի նա առաջ ցածր տեղերում աշխատի, ապա նոր առաջ քաշվի այստեղ: Տեղափոխում են նյութեղենների պահեստի վարիչի տեղակալի պաշտոնին: Տղան աշխատում է, ջանք է թափում: Վարիչն ասում է. «Այո, լավ է աշխատում, բայց չի կարելի նրան լիովին վստահել. միքանի տարի հետո նրանից դուրս կգա լավ աշխատավոր, իսկ այժմ չի կարելի

նրան վստահել, բերեք նրան անձնական կողմի սեղանի վարիչ նշանակենք»: Նշանակում են: Աշխատում է մարդը: «Լավ տղա յե, ասում են, բայց կիսագրագետ է, այստեղ պահանջվում է կարգին գրագետ մարդ. յեկեք նշանակենք նրան մաքրողների և ցրիչների վարիչ»: Չարժե թվել նրա անցած բոլոր աստիճանները, միայն նա հետագայում հայտնվում է ավագ պահապանի պաշտոնում: Ո՞վ է այդ բանում մեղավոր: Մեղավոր են նրան առաջ քաշող կազմակերպութիւններն ու արհմիութիւնը: Բավական չի մարդուն առաջ քաշել և բաց թողնել, վոր նա նոր միջավայրում մենակ կատարի այդ անծանոթ գործը, հարկավոր է ոգնել նրան: Իսկ ի՞նչ պիտի նրան ոգնուի թիւնը հասցնի, ի՞նչ պիտի նրան հետևի, ի՞նչ նա կբող է դիմել, ի՞նչ նրան կպաշտպանի: Ահա այդ խնդիրների մասին պիտի մտածեն թե կուսակցութիւնը, թե արհմիութիւնները: Ահա այստեղ պետք է հարցն այնպէս մշակել, ստեղծել այնպիսի միջավայր, վոր առաջ քաշվածն, այսպէս ասած՝ դեպի յիտ «առաջ քաշվի»: Այդ նպատակով պետք է ստեղծել առաջ քաշվածի համար բարոյական աջակցութիւն և ուշադիր վերաբերմունք՝ վերից մինչև վար:

ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁԻ ՄԱՍԻՆ ՅԵՎ ՈՊՊՈԶԻՑԻԱՅԻ ԱՄԲՈՒՍԱՎԱՐԱԿԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Պոլիտբյուրոյում, թեզիսները քննութեան ժամանակ, ոպպոզիցիայից միքանի ընկերներ ինձ ասում էյին, վոր յեթե իմ թեզիսները նրանց հասցեյին միքանի հայհոյական մոմենտներ չպարունակեյին, նրանք

կկարողանային հանդիստ խզճով քվեարկել այն, և վոր յեթե յես հանեյի այդ խստությունները, նրանք կկարողանային թեզիսներս ընդունել: Ուպրոգրեցիայի դեմ այդպիսի հայհոյական մոմենտներ պարունակում և իր մեջ մասնավորապես աշխատավարձի հարցը: Յես աշխատավարձի հարցը չափազանց կարևոր հարց եմ համարում: Աշխատավարձը՝ դա այնպիսի հարց և, վորով ամենից հեշտ և դեմագոգիա յերևան բերել, ամենից հեշտ և անպատասխանատու յելույթներ կազմակերպել, և վորն, այդ պատճառով, հանդիսանում և ամենավտանգավոր և ամենասուր հարցերից մեկը: Ինչու: Այն հասարակ պատճառով, վոր բնության մեջ այնպիսի բանվոր չկա, վորն իր աշխատավարձից գոհ լինի և ավելին չցանկանա: Աշխարհում այդպիսի բանվոր գոյություն չունի: Այնքան ժամանակ, ինչքան վոր աշխատավարձը գոյություն կունենա իբրև գործադրած աշխատանքի հատուցման սխտեմ, աշխատավարձի հարցը կմնա սուր հարց, և այստեղ պահանջվում և, հատկապես պրոլետարիատի դիկտատուրայի ժամանակ, վոր կուսակցությունը հայտնաբերի մեծագույն հրատակություն, մեծագույն պարզություն և պարզաբանի բոլոր սխալներն ու բոլոր անպատասխանատու յելույթները: Յես վերցնում եմ Համ. Կ. (բ) Կ.-ի Կենտկոմի ապրիլյան պլենումը: Ի՞նչ եյինք ապրում ապրիլի սկզբում, յերբ գումարվեց պլենումը, — ապրանքային ինդեքսի ամենամեծ բարձրացումն, ամենամեծ բարձրացումն ապրանքների գներին:

Հետևյալ ծանր ամիսն եր մայիսը: Թե ինչ ևր լինելու հետո, այդ մենք ապրիլ ամսին ել գիտեյինք: Մենք տեսնում եյինք, վոր գնալով թանգությունը մեծանում

և. այդ հասկանում եր և գիտեր յուրաքանչյուր մի բանվոր: Այդ ժամանակ եր, վոր առաջարկվեց ընկեր Կամենի ուղղումը, վոր վերաբերում եր ընկ. Ա. Ռիկովի թեզիսներին: «Աշխատավարձի քաղաքականությունը առաջիկա կիսամյակին պետք և կառուցել վոչ թե անվանական, այլ իրական աշխատավարձի անպայման պահպանման և հետագայում աշխատավարձն ավելացնելու համար նյութական պայմաններ նախապատրաստելու (ամենից առաջ աշխատանքի արտադրականություն բարձրացմամբ) պրինցիպով: Անվանական աշխատավարձի պահպանումը բոլորովին բավարար չափով յերաշխավորում և իրական աշխատավարձի կայունությունը այն չափով, ինչ չափով վոր ընդհանրապես և ամբողջությամբ մնում և և պահպանվում կայուն վալյուտան»:

Ի՞նչը լսանդարեց Կենտկոմին ապրիլ ամսին ընդունել իրական աշխատավարձի պահպանման ուղղումը և ասել, վոր անվանական աշխատավարձի պահպանումը յերաշխավորում և իրական աշխատավարձի կայունությունը միայն այն ժամանակ, յերբ գոյություն ունի կայուն վալյուտան: Առաջինը՝ այդ կնշանակեր ընդունել մեր չերվոնցի անկումը: Ճիշտ և, թե վոչ: Ճիշտ և: Յերկրորդ՝ այդ կնշանակեր չերվոնցի հաշվով աշխատավարձ տալու սխտեմից անցնել ապրանքային ինդեքսով վճարելու սխտեմին: Ուրիշ ի՞նչ կարող և լինել: Թող պրոֆաշխատավորներից կամ տնտեսավորներից մեկն իսկ ասի, վոր այդ մի ուրիշ բան կնշանակեր: «Մենք ձեզ յերաշխավորում ենք, վոր առաջիկա կիսամյակում կպահպանվի իրական աշխատավարձը»:

Ինչ կնշանակե այդ: Այդ կնշանակեր անցնել ապրանքային

քայլին ինդեքսին, վերադառնալ այն ժամանակներին, յերբ հաշվում էյին և վիճում, թե ինչ արժե կարողութիւն այս կամ այն ռայոնում, ինչ ինդեքսով և այլն: Իսկ ի՞նչ կնշանակեր 1926 թվի ապրիլ ամսին մտցնել ապրանքային ինդեքս: Այդ կնշանակիր ընդունել չեւ-վոնեցի անկման անխուսափելիութունը վոչ միայն ներկայումս, այլ և ընդունել նրա հետագա անկման անխուսափելիութունը թեք մակարդակով: Ուրիշ վոչինչ չեւ կարող կնշանակել: Յեթե յես ասում եմ՝ յես յերաշխավորում եմ ձեր առաջիկա կիսամյակի իրական աշխատավարձը այն ժամանակ, յերբ շուկայում ամեն ինչ թանձանում ե, ապա յեկեք հաշվենք՝ ի՞նչ եւ ձեր իրական աշխատավարձը ապրիլին, կամ, յենթադրեմք, հունվարի մեկին, և ի՞նչ պիտի լինի այն մայիս ամսին: Այս ձեզ ապրանքային ինդեքսը, այս եւ չեւվոն ուրբիները: Յեկեք տեսնենք, թե հետո այդ ի՞նչ կնշանակի: Այդ կնշանակի ընդունել չեւվոնեցի սնանկութունը, ընդունել վոչ միայն այն, վոր նա տատանվում ե, կամ խախտվել ե (այդ մասին դեռ ևս կարելի յեր ապրիլ ամսին վիճել), այլ և այն, վոր նա գլորվել ե և պիտի շարունակել գլորվել դեպի ցած: Բավական ե նրան մի հարված հասցնել, — մտցնել ապրանքային ինդեքս, — և չեւվոնեցը կգլորվի, վորովհետեւ ապրանքային ինդեքսն առաջ ե բերում ավելի մեծ ընդհանուր բարձրացում չեւվոն ուրբիներով, իր յետեից քաշում ե եմիսիան, ավելացնելով դրամանիշների քանակութունը՝ առանց ավելացնելու ապրանքների քանակը և այլն: Այդ կնշանակի խորտակումն այն բանի, վորը մենք ձեռք ենք բերել շատ թանգ գնով:

Մենք, պրոֆաշխատավորներս, նախքան ապ-

րանքային ինդեքսից չեւվոն ուրբու հաշվին անցնելը, յերկար ժամանակ դեռ տատանվում էյինք: Մենք յերկար ժամանակ քննում էյինք այդ հարցը. այդ մի մեծ կար ժամանակ քննում էյինք այդ հարցը. այդ մի մեծ պայքար եր, բայց վերջապես թե արհմիությունները, թե բանվորներն արտակարգ ջանքերի, մեծ կորուստների գնով դեն՝ շարտեցին ապրանքային ինդեքսը, անցան չեւվոն ուրբու հաշվին, և բանվորներն ոգովեցին ու ազատ շունչ քաշեցին: Նրանք շահեցին կայուն վալյուտայից, աշխատավարձի համեմատական կայունութունից: Դրանից հետո այդպիսի միջոցի դիմել ինչպիսին առաջարկում եր ուղղորդիցիան, կնշանակի, ինչպիսին վոչ մի գրոշի արժեք չտալ. այդ կնշանակի ընդունել, վոր չեւվոնեցն ընկնում ե և պետք ե ընկնի, վորովհետեւ յեթե նրան հալվածես, նա ցած կգլորվի: Ի՞նչպես կարող ես պետական մարդիկ կենտրոնի առաջ դնել մի այդպիսի առաջարկ, մի այդպիսի դժվար մոմենտում, յերբ ապրանքները հասել էյին ամենամեծ թանգության: Մի՞թե այդ աշխատավարձի մաստուն, խելոք քաղաքականութունն ե: Մի՞թե բանվորները շնորհակալ կլինեյին մեզնից, յեթե մենք տալեյինք չեւվոնեցը, յեթե մենք նրա հետ վարվեյինք այնպես, ինչպես 1919 թվին եր, յերբ աշխատավարձն ավելացնում էյինք՝ դրամանիշների վրա միքանի ավելելուցնում էյինք՝ դրամանիշների վրա միքանի ավելելուցնում էյինք մի գրո, և դուրս եր գալիս, վոր բանվորը 100 ուրբու փոխարեն ստանում ե հազար ուրբու: Անցնում եր մի ամիս, նորից մի գրոներ էյինք ավելացնում, ստացվում եր միլիոն և այլն: Մի շարք գործարաններում գոկումենտներ ու փաստաթղթեր կան, վորոնք վկայում են, վոր իրենք

բանվորները լավ են հասկացել չեքվոնեցի կայունութ-
 թյան արժեքը և աշխատավարձը բարձրացնելիս հարցը-
 րել են. «Իսկ դա չեքվոնեցի տատանման պատճառ չի
 դառնա արդյոք. յեթե կդառնա, ավելի լավ է սպա-
 սենք»: Յես պնդում եմ, վոր յեթե դնանք վորևէ գոր-
 ծարանային մի ժողով և բանվորների առջև դնենք այս
 հարցը. — ընդունենք արդյոք այն միջոցը, այսինքն,
 ապրանքային ինդեքսի սխտեմին անցնելը, վորը մա-
 թեմատիկական ճշտությամբ առաջ կբերի չեքվոնեցի
 անկում, յես պնդում եմ, վոր բանվորները մեղ կասեն.
 «Ավելի լավ է համբերենք, սպասենք, բայց թույլ չտանք,
 վոր չեքվոնեցի կայունությանը հարված հասցնեն»:
 Վորովհետև դրանից առաջին հերթին բանվորները
 կշտասվեն: Կավեկանա՞րդյոք ապրանքի քանակը, յեթե
 մենք աշխատավարձը նորից ապրանքային ինդեքսով
 հաշվենք: Թող ասեն, թե ապրանքային ինդեքսն ի՞նչ
 պես պետք է պահպանի իրական աշխատավարձն առա-
 ջիկա տարում: Բանվորներից շատերն այսպես ելին
 ասում. «Լավացրու կոոպերացիայի աշխատանքն որեցոր,
 վորովհետև կոոպերացիայի աշխատանքի բարելավումը
 հավասարազոր է բանվորների իրական աշխատավարձի
 ավելացման»: Բայց դժւք ի՞նչպես կարող եք չեքվո-
 նեցի անկումն ընդունելու ճանապարհով յերաշխալո-
 րել իրական աշխատավարձը: Դա միանգամայն ար-
 սուրդ է քաղաքականապես անպատասխանատու մի
 առաջարկութուն է:

Անա թե ինչու յես չեմ կարող հրաժարվել այդ
 կետը մեղմացնելուց, թեկուզ հենց այդպիսի հրապու-
 րիչ հեռանկարի համար, ինչպիսին այդ թեղիսները
 միաձայն ընդունելն է: Մենք ճիշտ ենք վարվել: Յերբ

մենք տեսանք, վոր բերքի հեռանկարներն ավելի լավ
 են, քան մենք սպասում էլինք, աշխատանքի արտա-
 դրականությունը բարձրանում է, յերբ մենք տե-
 սանք, վոր գներն սկսում են հավասարվել, այն ժա-
 մանակ մենք ինքներս՝ խորհրդակցելով արհմիություն-
 ների մի շարք ընկերների հետ, հարց մտցրինք Կենա-
 կոմի Պոլիտբյուրոն այն մասին, վոր գործնականորեն
 քննության առնենք, թե ինչքան մենք կարող ենք
 ավելացնել աշխատավարձի ֆոնդը: Մենք քննեցինք
 այդ հարցն ավելի քան յերկու ամսվա ընթացքում:
 Այլ կերպ ի՞նչպես կարելի յե մոտենալ այդպիսի խո-
 շոր խնդիրներին, վորոնց մեջ՝ յեթե անգամ մի տո-
 կոսի սխալ առաջանա, ապա այդ սխալն իր յետևից
 կտանի 15—20 միլիոն ռուբլի և կարող է ձեղքվածք
 առաջ բերել պետական բյուջեյում ու արդյունաբերու-
 թյան մեջ: Այսպիսի հարցը դատարկ, անպատասխա-
 նատու ռեզոլյուցիաներով չի վճռվում, այլ գործնական
 աշխատանքով, այդ հարցի մանրակրկիտ ուսումնասի-
 րությամբ: Ոպպոդիցիայի այդ առաջարկն սխալ եր: Այդ-
 պիսի առաջարկների դեմ ապագայում ել կուսակցու-
 թյունը պետք է անողոք կռիվ մղի: Այդպիսի առա-
 ջարկն այլ կերպ չի կարելի վորակել, քան դեմագո-
 գիական: Այստեղ հարկավոր է վորակման ժամանակ
 կտրուկ լինել, վորպեսզի սրանից հետո յեկ ցանկու-
 թյուն չմնա խաղալ մեր ամենացավոտ վերքերի հետ:
 Այստեղ չի կարելի թույլ տալ վոչ մի անպատասխա-
 նատվություն՝ կուսակցության անդամների կողմից:

ՄԵՐ ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹՅԱՆ ՅՈՒՐԱՀԱՏՈՒԿ ԿՈՂՄԸ

Ապա յես կուզեյի շրջափել մի այլ հարց — այդ մեր
 գործադրկության հիվանդոտ հարցն է:

Մեղ մոտ հաճախ քաղաքական մեծ աղմուկ են

բարձրացնում նաև գործադրկության հարցի շուրջը: Յես ուզում եմ միայն թվել մեր գործադրկության յուրահատուկ այն գծերը, վորոնցով նա զանազանվում է Արևմտյան Յեվրոպայի ու Ամերիկայի բոլոր տեսակի գործադրկությունից: Մեզ մոտ գործադրկություն է, չնայած այն հանգամանքին, վոր արդյունաբերությունն աճում է և վոչ թե կրճատվում, ինչպես Արևմտյան Յեվրոպայում: Չնայած այն հանգամանքին, վոր աշխատող բանվորների քանակն ուժեղ թափով աճում է, մեզ մոտ գործադրկությունն ավելանում է: Նրա առանձնահատուկ գծերն են. առաջինը՝ գերբնակչությունը, յերկրորդը՝ սեզոնային գործադրկությունը: (Մենք Արևմտյան Յեվրոպայից տարբերվում ենք ըստման թիվ գծերով. որինակ՝ Անգլիայում կառուցողն աշխատում է ամբողջ տարին, իսկ մեզ մոտ միայն ամառվա ամիսներին. հարյուր հազարավոր այնպիսի մարդիկ, վորոնց քաշել է քաղաքի շինարարության կատարի թափը, տարվա մյուս ամիսներին հաշվվում են գործազուրկներ): Մեզ մոտ արհմիություններում հաշվի առած գործազուրկները քանակով ավելի յեն, քան աշխատանքի բորսայում, բայց դրանք սեզոնային բանվորներ են, համարյա բացառապես սեզոնային, վորոնք մի տարի սեզոնային աշխատանք կատարելուց հետո՝ տվյալ արհմիության մեջ ցուցակագրվում են իրեն գործազուրկներ: Դրա պատճառը գյուղացիության գերբնակչությունն է, վորը քաղաք է շարժում իր ավելորդ ուժերը: Հաշվի առնված գործազուրկների կազմի մեջ նոր յերևույթը կայանում է նաև հետևյալում. կինը չի ցանկանում լինել իր տան տնտեսուհին— դուք հասկանում եք, թե ինչու—նա իր աշխատող

ձեռքերը շուկա յե հանում, նա հայտարարում է. «Ավելի լավ է աշխատեմ գործարանում, քան խոհանոցում տոչորվեմ»:

Այսպիսի բնույթ է կրում մեր գործադրկությունը: Յեթե մենք գործադրկության ընդհանուր պատկերից հանենք այնպիսի մի յերևույթ, ինչպիսին սեզոնային գործադրկությունն է, յեթե հանենք այն տարրերը, վորոնց մասին յես ասացի, մենք կտեսնենք, վոր մեզ մոտ գործազուրկ վորակյալ բանվորների թիվը չնչին է, աննշան: Յեթե կարելի յե խոսել այն մասին, թե վորակավորված բանվորների բացակայումսների դեմ կռիվում համար մենք վոչինչ չենք կարողանում անել, ապա այդ բացատրվում է հենց նրանով, վոր վոչվոր լավ բացակայությունների պատճառը չի մերժի: Յես գիտեմ դեպք, յերբ բանվորը գալիս է վարձվելու և ստում է. «Յես կաշխատեմ, իմ աշխատանքը բոլորն ել տեսել են, բայց թե ներեցեք,— յերբ յես բացակայեմ, վոչ մի նկատողություն չանեք»: Ի՞նչ արած—լավ բանվոր է, և վոչինչ անել չես կարող: Վորակավորված բանվորների թիվը մեզ մոտ բավարար չի, արդյունաբերական գործադրկություն մեզ մոտ համարյա չկա. այդպիսի գործադրկությունը մեզ մոտ «անհատական» գործադրկությունից դենը չի անցնում և հետևանք է ներքին, ժամանակավոր վերաբաշխման և այլն արդյունաբերության մեջ, յերբ բանվորները մի գործարանից փոխադրվում են մի ուրիշ գործարան: Սա նորմալ գործադրկություն է: Վորակյալ բանվորների, սովորած բանվորների գործադրկությունը չի անցնում սահմաններն այն գործադրկության, վորն Արևմտյան Յեվրոպայի համար հաշվվում է նորմալ թվով մոտ 8 տոկոս— իսկ ընդհանուր գործադրկությունը մեծ է:

Վեր միություններն ավելի մեծ թվով գործադուրի անդամներ ունեն: Կառուցողների միությունն ունի 17,8 տոկոս, հողանտառմիությունը՝ 15 տոկոս: Սրանք սեզոնային գործադուրկներ են: Ծառայողներ՝ 12,3 տոկոս, այդ եւ շտատներէ կրճատման հետեանք ե: Սննդագործները, վորոնց արդյունաբերության մի մասը նույնպէս սեզոնային է, ունեն 7,3 տոկոս անգործներ, լուսաշխը՝ 5 տոկոս միության անդամ անգործներ: Մնացած միությունների գործադուրկների քանակը 5 տոկոսից պակաս է:

Վերոհիշյալ հիմնական պատճառները վկայում են, վոր, չնայած աշխատավոր ձեռքերի այն մեծ պահանջին, վոր գոյութիւն ունի քաղաքներում, մեզ մոտ դեռ մի շարք տարիներ գոյութիւն կունենա խրոնիկական գործադուրկութիւնը: Բայց չի կարելի ասել, վոր մեր գործադուրկութիւնը հավասար է, կամ համեմատական չափով հավասար է, կամ նման է Արեւմտյան Յեւրոպայի գործադուրկութիւնը:

Յեա ուզում եյի շոշափել ելի մի հարց: Սխալ են պատկերացնում, թէ գյուղի շերտավորման հետեանքով քաղաք է հոսում միայն գյուղի չքավորութիւնը: Յեա կարծում եմ, վոր դա սխալ է չհիմնավորված մի յեզրակացութիւն է: Յեթե դուք զննեք մեր ժամանակակից գյուղը, կտեսնեք, վոր գյուղական յերիտասարդութիւնն այս վերջին տարիներս կուլտուրապէս բարձրացել է: Գյուղն իր հին կենցաղով՝ «գանգալատնից մինչև շրջակայքը», չի բավարարում ժամանակակից գյուղական յերիտասարդութիւնը, և նա ձգտում է քաղաք՝ պատրաստ լինելով հանձն առնել ամեն տեսակի աշխատանք: Դրանք ամեն դեպքում չքավորներ չեն:

դրանք մեծ մասամբ միջակներ են. կան և ունեոր գյուղացիների դավակներ: Յեա հավատացած եմ, վոր յեթե քաղաք յեկած գյուղացիութիւնն անկետային հետադուրկութիւն կատարենք, կտեսնենք, վոր հետադուրկութիւն թվերը հավասար չափով են անդրադարձնում գյուղի սոցիալիստական կազմը:

Առանձին տեղ է գրավում յերիտասարդութիւնն գործադուրկութիւն հարցը: Յերիտասարդութիւնն մեջ յեղած գործադուրկութիւնը վտանգավոր բնույթ է ընդունում, և այն՝ գլխավորապէս բանվորների դավակների շրջանում: Յեա կարծում եմ՝ իվանովով ուղնեսնեցիները լավ գիտեն, թէ վորպիսի ցավոտ խնդիր է բոլոր արդյունաբերական ձեռնարկութիւններում գտնվող անչափահասների և մեծահասակների հարցը, վորոնց չգիտենք ինչ անենք, վորոնց արդյունաբերութիւնն մեջ ոգտագործել հնարավոր չի:

ԿՈՒՎ ԽՈՒԼԻԳԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ՅԵՎ ԱԿՄԲԱՅԻՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Յեա կարծում եմ՝ այդ հաշցն ավելի սուր է և հիվանդոտ աշխ, յերբ անապատանութիւնը դեռ վերացված չէ, յերբ ջահել տղան դպրոցից դուրս գալով չի ընկնում գործարան, այլ մնում է փողոցում և դուրս է մնում բանվորների ազդեցութիւնն շրջանակից: Իսկ լինչ ձևով է դրված մեր աշխատանքը: Կուսակցական աշխատանքը կատարվում է արտադրական գծով, ձեռնարկութիւններում՝ բանվորների մեջ. կոմյերիտմիութիւնը նույնպէս արտադրական պրինցիպով է աշխատում, արհմիութիւնները նույնպէս, իսկ

Վեր միություններն ավելի մեծ թվով գործադուրկ անդամներ ունեն։ Կառուցողները միությունն ունի 17,8 տոկոս, հողանտամիտությունը՝ 15 տոկոս։ Սրանք սեզոնային գործազուրկներ են։ Ծառայողներ՝ 12,3 տոկոս, այդ նշանակության կրճատման հետևանք է։ Մանրագործները, վերոնց արդյունաբերության մի մասը նույնպես սեզոնային է, ունեն 7,3 տոկոս անգործներ, լուսաշխը՝ 5 տոկոս միության անդամ անգործներ։ Մնացած միությունների գործազուրկների քանակը 5 տոկոսից պակաս է։

Վերոհիշյալ հիմնական պատճառները վկայում են, վոր, չնայած աշխատավոր ձեռքերի այն մեծ պահանջին, վոր գոյություն ունի քաղաքներում, մեղ մոտ դեռ մի շարք տարիներ գոյություն կունենա լրոնական գործազուրկությունը։ Բայց չի կարելի ասել, վոր մեր գործազուրկությունը հավասար է, կամ համեմատական չափով հավասար է, կամ նման է Արևմտյան Ֆեդերացիա գործազուրկությանը։

Յես ուզում եյի շոշափել ելի մի հարց։ Սխալ են պատկերացում, թե գյուղի շերտավորման հետևանքով քաղաք է հոսում միայն գյուղի չքավորությունը։ Յես կարծում եմ, վոր դա սխալ և չհիմնավորված մի յեզրակացություն է։ Յեթե դուք գնենք մեր ժամանակակից գյուղը, կտեսնեք, վոր գյուղական յերիտասարդությունն այս վերջին տարիներս կուլտուրապես բարձրացել է։ Գյուղն իր հին կենցաղով՝ «գանգակատնից մինչև շրջակայքը», չի բավարարում ժամանակակից գյուղական յերիտասարդությանը, և նա ձգտում է քաղաք՝ պարտաստ լինելով հանձն առնել ամեն տեսակի աշխատանք։ Դրանք ամեն դեպքում չքավորներ չեն։

Գրանք մեծ մասամբ միջակներ են։ Կան և ունևոր գյուղացիների զավակներ։ Յես հավատացած եմ, վոր յեթե քաղաք յեկած գյուղացիության անկետային հետադուրկություն կատարենք, կտեսնենք, վոր հետադուրկյան թվերը հավասար չափով են անդրադարձնում գյուղի սոցիալիստական կազմը։

Առանձին տեղ է գրավում յերիտասարդության գործազուրկության հարցը։ Յերիտասարդության մեջ յեղած գործազուրկությունը վտանգավոր բնույթ է ընդունում, և այն՝ գլխավորապես բանվորների զավակների շրջանում։ Յես կարծում եմ՝ լվանով ուղնեսենցիները լավ գիտեն, թե վորպիսի ցավոտ խնդիր է բոլոր արդյունաբերական ձեռնարկություններում գտնվող անչափահասների և մեծահասակների հարցը, վորոնց չգիտենք ինչ անենք, վորոնց արդյունաբերության մեջ ոգտազործել հնարավոր չի։

ԿՌԻՎ ԽՈՒԼԻԳԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ՅԵՎ ԱԿՄԲԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Յես կարծում եմ՝ այդ հաշցն ավելի սուր է և հիվանդոտ այժմ, յերբ անապատանությունը դեռ վերացված չէ, յերբ ջահել տղան դպրոցից դուրս գալով չի ընկնում գործարան, այլ մնում է փողոցում և դուրս է մնում բանվորների ազդեցության շրջանակից։ Իսկ ի՞նչ ձևով է դրված մեր աշխատանքը։ Կուսակցական աշխատանքը կատարվում է արտադրական գծով, ձեռնարկություններում՝ բանվորների մեջ, կոմյերիտմիությունը նույնպես արտադրական պրինցիպով է աշխատում, արհմիությունները նույնպես, իսկ

ձեռնարկություններինց դուրս գտնվող և գյուղի յերիտասարդությունը մնում և մեր ուղարկության սահմաններից դուրս: Ակումբները նրա առաջ փակ են. այս և վտանգավոր, սոցիալական վնասակար տարրերի մի վտրոշ մասի առաջ գալու պատճառը, այս և խուլիգանության մի վտրոշ հոսանքի առաջ գալու պատճառը, վորի մասին (խուլիգանության հոսանքի), ի միջի այլոց, պետք և այստեղ ասել, վոր չափազանց ուռցրած և: Ուռցրած և ծիծաղելիության չափ, հասցրած և կուրյոզի: Իսկապես՝ լուսն ուղտ են շինել: Անկասկած՝ խուլիգանության տարրեր նկատվում են պրոլետարական թաղերում, այն բանվոր յերիտասարդության մեջ, վորն ապրում և ծայրամասերում, վորը կենցաղական տեսակետից դեռ չի կադմակերպվել ու արտադրությունից դուրս և գտնվում: Այդ յերիտասարդությունն իր յետևից քաշ և տալիս գործարանային յերիտասարդության մի մասին և մինչև իսկ կոմյերիտականներին: Վոր այդ յերևույթը գոյություն ունի և վոր նա վտանգավոր և՛ դա փաստ և: Բայց այստեղ հարցն այնպես են ուռցրել, այնպիսի աղմուկ են բարձրացրել և այնպիսի սոցիալական գունավորում են տվել, վոր յերբ յես կարդացի և լսեցի այն մասին, թե ինչ են խոսում խուլիգանության մասին, ինչպիսի մեծ աղմուկ կա դրա շուրջը, ճիշտ եմ ասում, վոչ միայն իմ մեջ, այլ յես կարծում եմ, հին բանվորներից շատերի մեջ շարժվեց մի տեսակ հին, բանվորների համար վիրավորական դգացմունք: (Չայն. «Бросить гайкой»): Դե, տեսեք, ամենալավը, ինչ վոր կա խորհրդային Ռուսաստանում, պրոլետարիատը՝ աշխարհի ամենալավ դասակարգը, մի դասակարգ, վո-

րին վիճակված և աղատել մարդկությունը, և հանկարծ, համեցեք, բոլոր լրագրներում, բոլոր հրապարակներում գոռում են. «խուլիգանության հոսանքը խեղդում և բանվոր դասակարգին, տեսեք, հիացեք, ևս ել ձեզ բանվոր դասակարգը»: Չե՞ վոր մեզ մոտ ուրիշ խավեր ել կան. կան նեպմաններ, կան բարձր ինտելիգենտական խավեր, միթե նրանք խուլիգանություն չեն անում: Ել լինչպիսի արարքներ ասես, վոր չեն վերագրում խուլիգանության: Ստացվել և մի այսպիսի պատկեր. «Մտիք արեք, հիացեք, անս ձեզ բանվոր դասակարգը, անս ձեզ մարդկության ազատության գաղափարակիրը»: Իսկ բուրժուազիայի և կիսաբուրժուազիայի մասին, վորոնք խուլիգանություններ են անում գլխնախնամ և ուրիշ տեղեր, նրանց մասին վոչ մի տեղ, վոչ ձայն են հանում, վոչ ծպտուն: Ահա ձեզ Իվանով-Վոզնեսենսկի «Ռարոչիյ կրայ» թերթը: Այդ թերթում տպագրվում են վոճրագործներ լուսանկարներ: Յես մտածում եմ, վոր մարդուն նրա կատարած վոճիրների համար ավելի մեծ պատիժ կարելի յե տալ. բայց տպագրել մեկի պատկերը վոչ նրա համար, վոր հասարակական դրամներ և գողացել կամ նման մի ստոր գործ և կատարել—սա, արդեն, յես մտածում եմ, վոր լավ չի: Ահա ձեզ առաջին նկարը. «Զ», 25 տարեկան, մանագործների այգու հըսկիչ: Խուստորովոյում խանդարում եր դրոսնողներին և կովի յեր բռնվում: Յեվ անս, տեսեք նրա պատկերը: Ահա և ուրիշ պատկերներ, վոր տպագրված են. բոլորն ել բանվորներ են. բոլորի մանր թերություններն ել հարբեցողության հողի վրա:

Ապա՝ միևնույն թերթում մենք կարդում ենք. «Գոր-

ձեռնարկություններինց դուրս գտնվող և գյուղի յերիտասարդությունը մնում և մեր ուղարկության սահմաններից դուրս: Ակումբները նրա առաջ փակ են. այս և վտանգավոր, սոցիալապես ֆլասակար տարրերի մի վորոշ մասի առաջ գալու պատճառը, այս և խուլիգանության մի վորոշ հոսանքի առաջ գալու պատճառը, վորի մասին (խուլիգանության հոսանքի), ի միջի ալլոց, պետք և այստեղ ասել, վոր Հալաղանց ուղարած և: Ուղարած և ծիծաղելիության Հալի, հասցրած և կուրյողի: Իսկապես՝ լուսն ուղտ են շինել: Անկասկած՝ խուլիգանության տարրեր նկատվում են պրոլետարական թաղերում, այն բանվոր յերիտասարդության մեջ, վորն ապրում և ծայրամասերում, վորը կենցաղական տեսակետից դեռ Հի կադմակերպվել ու արտադրությունից դուրս և գտնվում: Այդ յերիտասարդությունն իր յետևից քաշ և տալիս գործարանային յերիտասարդության մի մասին և մինչև իսկ կոմյերիտականներին: Վոր այդ յերեւոյթը գոյություն ունի և վոր նա վտանգավոր և՛ դա փաստ և: Բայց այստեղ հարցն այնպես են ուղարկել, այնպիսի աղմուկ են բարձրացրել և այնպիսի սոցիալական գունավորում են տվել, վոր յերբ յես կարգացի և լսեցի այն մասին, թե ինչ են խոսում խուլիգանության մասին, ինչպիսի մեծ աղմուկ կա դրա շուրջը, ճիշտ եմ ասում, վոչ միայն իմ մեջ, այլ յես կարծում եմ, հին բանվորներից շատերի մեջ շարժվեց մի տեսակ հին, բանվորների համար վիրավորական դժգոհություն: (Չայն. «Бросить гайкой»): Դե, տեսեք, ամենալավը, ինչ վոր կա Խորհրդային Ռուսաստանում, պրոլետարիատը՝ աշխարհի ամենալավ դասակարգը, մի դասակարգ, վո-

րին վիճակված և ազատել մարդկությունը, և հանկարծ, համեցեք, բոլոր լրագրներում, բոլոր հրապարակներում գոռում են. «Խուլիգանության հոսանքը խեղդում և բանվոր դասակարգին, տեսեք, հիացեք, ես ել ձեզ բանվոր դասակարգը»: Ձե՛ վոր մեզ մոտ ուրիշ խավեր ել կան. կան նեպմաններ, կան բարձր ինտելիգենտական խավեր, միթե նրանք խուլիգանություն չեն անում: Ել ինչպիսի արարքներ ասես, վոր չեն վերագրում խուլիգանության: Ստացվել և մի այսպիսի պատկեր. «Մտիք արեք, հիացեք, ահա ձեզ բանվոր դասակարգը, ահա ձեզ մարդկության ազատության գաղափարակիրը»: Իսկ բուրժուազիայի և կիսաբուրժուազիայի մասին, վորոնք խուլիգանություններ են անում գինեւաներում և ուրիշ տեղեր, նրանց մասին վո՛չ մի տեղ, վո՛չ ձայն են հանում, վո՛չ ծաղուկ:

Ահա ձեզ Իվանով-Վոդնեսենսկի «Ռարոչիյ Կրայ» թերթը: Այդ թերթում տպագրվում են վոճրագործներ լուսանկարներ: Յես մտածում եմ, վոր մարդուն նրա կատարած վոճիրների համար ավելի մեծ պատիժ կարելի յե տալ. բայց տպագրել մեկի պատկերը վոչ նրա համար, վոր հասարակական դրամներ և գողացել կամ նման մի ստոր գործ և կատարիլ—սա, արդեն, յես մտածում եմ, վոր լավ չի: Ահա ձեզ առաջին նկարը. «Զ., 25 տարեկան, մանագործների այգու հրակիչ: Խուսուրդովում լսանդարում եր զրոսնողներին և կովի յեր բռնվում»: Յեվ ահա, տեսեք նրա պատկերը: Ահա և ուրիշ պատկերներ, վոր տպագրված են. բոլորն ել բանվորներ են. բոլորի մանր թերություններն ել հարբեցողության հողի վրա:

Ապա՝ միևնույն թերթում մենք կարդում ենք. «Գոր-

ծառաններում և զավոդներում խուլիգաններին պիտի բռնկուտ հայտարարել: Նրանք արհամարհանք կդառնան բանվորական ընտանիքում»: Ի՞նչ գործերի համար: Ի՞նչ են արել այդ մարդիկ: Մի՞թե նրանք այդքան ծանր վրձիր են կատարել: Որինակ՝ «Յեգորով Պ. Կ., 26 տարեկան, Զիժով Պ. Դ., 44 տ., ազատ վարձվող ատաղձագործներ—վոդոցում յերգում եյին»: «Գործառններում և զավոդներում նրանց պետք է բռնկուտ հայտարարել: Նրանք արհամարհանք պիտի գտնեն բանվորական ընտանիքում»:

Ահա ձեզ մի լրագիր՝ «Призыв». հրատարակվում է Վլադիմիրի նահանգում: Յես կկարդամ, ընկերներ, այդ լրագրից մի հետաքրքիր փաստաթուղթ, վորպեսդի հասկանալի լինի, թե ինչն են մեզ մոտ հաշվում խուլիգանություն: Այդ մեծ խնդիրը, վորով զբաղվում են մեր բոլոր լրագրները, այսպես է ձևակերպվում խուլիգանության դեմ կռիվ մղելու կոչված ադմինիստրատորի ուղեգրում. «Վլադիմիրի նահանգի տեղեկատվության վրա խուլիգանության դեմ կռիվ մղելու նպատակով, նահանգական ադմինիստրատիվ բաժնի կողմից մշակված և պարտադիր վորոշումների մի ծրագիր, վորով արգելվում են»... Ի՞նչ եք կարծում, ի՞նչ... «Կռիվները և անդգամության նպատակով առաջացրած աղմուկը, գողգողոցը, յերգն ու յերաժառությունը վորոցներում և մասնավոր տներում՝ յերեկոյան ժամը 10-ից հետո»: (Ծիծաղ): Յերկրորդ, — «Արգելվում է հասարակական ոգտագործման տեղերում պայթուցիկ ապարատների գցելը (ծիծաղ), ինչպես նաև հրադեններից և պուգաչներից կրակելը»: (Ծիծաղ): Յես ամբողջը չեմ կարդա, քանի վոր շարունակությունն ի՛կ կադմված է նույն

վորով: (Չայներ. «Կարդացեք, կարդացեք»): «...ինչպես և հրադեններից և պուգաչներից կրակելը բնակության վայրերի սահմաններում կամ մարդկանց կուտակման վայրերում, յեթե այդ ինքնապաշտպանության նպատակներից չի բղխում...» (Ծիծաղ): «Արգելվում են հասարակական վայրերում ամեն տեսակի անամոթ արարքները, ինչպես, որինակ, տարբեր սեռի լողացողներին մոտենալը: (Ծիծաղ): «Հասարակության մեջ հայհոյական, անթույլարելի բռուեր արտասանելը, առանձին քաղաքացիների անձի դեմ ուղղված անզգամ, խուլիգանական արարքները, կամ մեկի յետից ընկնելը հասարակական վայրերում»: Ինչպես յերեւում է, վոչ հասարակական վայրերում այդ ամենը կարելի չէ: (Ծիծաղ): «Անցորդներին դիտավորյալ անզգամության նպատակով հրելը, կամ ճիպոտով հարվածելը»: (Ծիծաղ): «Մայիսի վրայով խմբովին անցնելը և դիտավորյալ կերպով անցորդների ճանապարհը կտրելը, անցորդների վրա ջուր ցանելը, ցեխ շարտելը կամ թքելը, ինչպես և ձնագունդ նետելը. անցնող անասուններին քարով կամ ուրիշ առարկաներով խփելը»: (Ծիծաղ): Ահա թե, ընկերներ, ինչպես է խուլիգանության ելությունը ձևակերպվում խորհրդային միջանի ադմինիստրատորների լրագրային աղմուկներից մթազնած ուղեղներում:

Յես համոզված եմ, վոր, բառի ամենավատ իմաստով, որիվատեղները այդ բանը մեծ բավականությամբ կհոլովեն: Իսկ մինչդեռ՝ դա ի՞նչ խուլիգանություն է: Յես համոզված եմ, վոր այնքան, ինչքան վոր այժմ գրում են բոլոր լրագրներում մի շարաթվա ընթացքում, այդ ամենը հեղափոխությունից առաջ կարելի

յեր տեսնել միայն մի շարաթ որովս կամ կիրակի որովս մեջ՝ յուրաքանչյուր բանավորական ապոնում (վերցնենք թեկուզ հենց Պիտերի կամ Նարվայի ապոնում)։ Առաջ մենք յերբեք զրա վրա ուշադրություն չեյինք դարձընում։ Իսկ այժմ, տեսնում եք, մի նոր Ամերիկա յին դտել, դտել են, վոր ռուս բանվորը խմում, և, վոր հարբածը յերգեք և յերդում, յերբեմն ել մի լավ որհնում ե՛՛ծնողների մասին ակնարկներ անելով։ (Ծիծաղ)։ Ահա այս ամբողջը խառնում են խուլիգանական արարքների հետ, համազոր են դարձնում բռնարարությանը, հրձիգությանը և այլն։

Վերջերս կարելի յեր մի հետաքրքիր պատկեր տեսնել Մոսկվայի ակումբներից մեկում։ Բռնել եյին յերկու «խուլիգանների» և հենց տեղնուտեղը, ակումբում, կադմակերպել նրանց զլխին հասարակական դատ։ Նստեցրին պաշտպան ու դատախազ, Ինչի՞ մեջ եյին մեղադրում նրանց։ Մեկին մեղադրում եյին նրա համար, վոր նա դասախոսության ժամանակ քաշել և իր առջևում նստած մի աղջկա ծամերից։ Յեվ զրա համար նրանց զլխին հասարակական դատ սարքեցին։ Նրանք ապուշի նման կանգնել եյին և աչքերն եյին թարթում։ Շատ հաճախ յերեխայական, մանկական չարաճճիությունները, վորոնց համար պետք եր ընկերաբար թեթևակատողություն անել, հավասարեցնում են խուլիգանության։ Դրան հարկավոր և վերջ տալ։ Այստեղ մենք պիտի անխնա կռիվ հայտարարենք այն խուլիգանությանը, վորն իրենից վտանգ և ներկայացնում, վորն անապաստանության և դործադրկության պայմաններից և բղխում և ծագում և անտեսական կացությունից։ Մենք պետք և անողոք կռիվ հայտարարենք նա-

և անապաստանությանը, դրան պետք և վերջ տանք։ Յես կարծում եմ, վոր մենք վատ ենք կռիվ մղում անապաստանության դեմ։ (Ձայներ. «Ճիշտ ե»)։ Մենք այժմ, պրոլետարիատի դիկտատուրայի 9-րդ տարում, պետք և մեզ նպատակ դնենք, վոր պրոլետարիատի դիկտատուրայի 10-րդ տարում անապաստանությանը վերջ դրված լինի։ Մենք կարող ենք և պետք և բոլոր միջոցները ձեռք առնենք, վորպեսզի վերջ տանք այդ յերևույթին, յերբ անչափահասները, և նույնիսկ ավելի սարսափելին, յերբ մեծահասակները՝ բանվորների ղավակները, վորոնք չեն կարողանում իրենց աշխատանքը դործադրել արտադրության մեջ, փողոց են նետվում։ Մենք փողոցում գտնվող այդ յերիտասարդությանը պետք և ներգրավենք բանվորական կադմակերպությունների ազդեցության շրջանակը, բանվորական ակումբները։ Մենք պետք և բանվորական ակումբները, այդ ակումբների աշխատանքն ավելի ընդարձակենք և դարձնենք ավելի ազատ։ Ի՞նչ տեսակետից ընդարձակ և ազատ։ Մեզ մոտ հաճախ կուլտաշխատանքների վերաբերյալ շատ են չափազանցության հասնում։

Վերցնենք, որինակ, Ֆիզկուլտուրան։ Յերբ վոր մեզ մոտ սկսեցին Ֆիզկուլտուրայի գործը՝ սպորտսմենության և ռեկորդսմենության դեմ կային շատ հակառակ տրամադրություններ։ Յես բանվորական Ֆիզկուլտուրայի զարգացման համար մարտնչողներից վերջինը չեյի։ Բայց յես առաջինն եյի, վոր հարց դրի, թե այդ Ֆիզկուլտուրան շատ մեքենայորեն և սկսել դործադրել։ Մինևույն Ֆիզկուլտուրան ևն առաջարկում թե բարձոց բանվորին, վորն ամբողջ ուրը ծան-

բություններ ե քաշ տվել, թե խորհրդային ծառայողին, վորն ամբողջ որը չի մարդել իր մկանները: Այժմ, այդ սխալ համարելով, սկսել են փայտը թեքել հակառակ ուղղությամբ: Բոլորն ել սկսել են զբաղվել ֆիզկուլտուրայով ե բոլորն ել շարժումները բարեկարգող գծով: Այժմ ել այնպես արեցին, վոր մարդ չի կարողանում շունչ քաշել: Վոչ մի ուրիշ տեսակի ֆիզկուլտուրա չի կարելի գործադրել. պարապիր միայն շարժումների բարեկարգումով՝ зарядкой, разрядкой: Իսկ յես, որինակ, չեմ ուզում զբաղվել зарядкой, разрядкой, коррегированием, հետո ի՞նչ (Ծիծաղ): Մի՞թե կարելի չե այդպես մոտենալ: Դա կարելիե՞տային մոտեցում ե: Ինչի վոր ձեռք ե զարկվում, չափազանցվում ե ե գործն այնտեղ ե հասցվում, վոր ել չես կարողանում դիմանալ: Յեվ սկսվեց պայքար ուկորդամենության, սպորտամենության դեմ: Իհարկե, կարող ե պատահել, վոր հազար մարդու համար սպորտամենությունը, ուկորդամենությունը պետք չի ու մինչև իսկ ֆլասակար ե, բայց այդ հազար մարդու մեջ կա աշխուժ տեմպերամենտի, ուժեղ մկանների տեր 5 մարդ, վորոնց պետք ե սպորտամենություն, ուկորդամենություն. նրանք վորեւե տեղ պետք ե գործադրեն իրենց ուժը, թող նրանք ել զբաղվեն ուկորդամենությամբ:

Ստիպում են յուրաքանչյուրին անել այնպես, ինչպես մեղ ցանկալի չե, ինչպես մենք կաբինետում մտածել ենք: Բայց չե՞ վոր դրանք կենդանի մարդիկ են, մինչդեռ նրանց վրա փորձեր են կատարում, կարծես նրանք ճագարներ լինեն: Պետք ե, իհարկե, հաշվի առնել, թե ի՞նչն ե լավ, բայց պետք ե հաշվի առնել նաև

այն, թե ի՞նչ ե ցանկանում տվյալ մարդը: Հարկավոր ե կուլտուրան բարձրացնել հետզհետե, վոչ միանգամից, վերցնելով մարդկանց այնպես, ինչպես նրանք կան իրականում, ե վոչ թե պատկերացնելով նրանց այնպես, ինչպես մենք ցանկանում ենք, վոր լինեն: Կուլտուր-կրթական աշխատանքի բոլոր բնագավառներում, ինչպես ե այստեղ, հարկավոր ե առաջխաղացում: Քանի անգամ ինձ մեղադրել են ուղարկությունից մեջ նրա համար, վոր յես քարոզել եմ (ս, սարսափ) բանվորական աղումներում կազմակերպել պարեր: Յեվ հույժ առաքինի ե ուղղափառ կոմյերիտականությանին ու կոմյերիտականներն ինձ մի տոմո ելին գրել. «Չեք ամաչում, ընկ. Տոմսկի, վոր պաշտպանում եք այնպիսի բաներ, ինչպիսին պարերն են»: Իսկ յես գիտեմ, վոր հենց այդ առաքինի յերիտասարդությունը գնում ե քաղաքի ծայրամասերում դաժնվող բանվորական թաղերը՝ մի ինչ-վոր մորաքույր Դաբյայի կամ Մարիայի մոտ, այնտեղ սենյակ ե վարձում ե վարագուրելով պատուհանները, կողմնակի հայացքներից հեռու՝ այնպիսի կատաղի մի պար ե սարքում, վոր վոչին յերկինք ե հասնում: Յես կարծում եմ, ավելի լավ ե, թող բանվորական աղումքում պարեն:

Վ.Ռոն ե լավ, — դասակարգային դաստիարակության կուլտուր-կրթական քաղաքականությամբ զբաղվել, թե՞ պարել: Իհարկե, քաղաքական դաստիարակությամբ զբաղվելն ավելի լավ ե, բայց կարո՞ղ ե բանվորը դիմանալ, յեթե ութժամյա աշխատանքից հետո նրա գլուխն ամեն ոք լցնեն դասախոսություններով: Չի կարող: Առանձին մարդիկ, իհարկե, կարող են, բայց փորձել չըջանակների մեջ առնել այն բոլորը, ինչ վոր

կենդանի շունչ ե կրում, հնարավոր չի: Հարկավոր ե կռիվ հայտարարել դատարկ, մեռած իդեալներին ե աշխատանքի այգայիսի անչունչ մեթոդներին:

Յեթե մենք կարողանանք ճիշտ մոտենալ մասսային ե ամեն մի բանավորին, մասնավորապես, յեթե կարողանանք կռիվ հայտարարել անապատանության դեմ, հաջողությամբ կարողանանք բանվոր յերիտասարդության գործադրկության դեմ կռիվ տանել,— քաշել այդ յերիտասարդությանը ակմբային աշխատանքի աղղկացության շրջանակը— աղմբային աշխատանքն այնպես հարմարեցնել, վոր յուրաքանչյուրը կարողանա իր տեմպերամենտի ե առանձնատկություններին համապատասխան բավականություն ե կուտուրական աշխատանք գտնել, մեր խնդիրը լուծված կլինի:

Ահա, որինակի համար, եքսկուրսիաները դեպի թանգարաններ: Նրանք շատ լավ են, հիանալի յեն ե այլն, բայց յես թանգարան չեմ սիրում: Յես ամեն տեղ յեղել եմ, ե Պիտերում, ե Լոնդոնում, բայց թանգարան չեմ գնում, ձանձրալի յե: Այ, յեթե դուք ինձ քաշեք դեպի թանգարան, յես ձեզ կասեմ,— յես ցանկանում եմ վորսի գնալ: (Ծիծաղ): Ձի կարելի բոլորին մի արշինով չափել: Եքսկուրսիա դեպի թանգարան՝ շատ լավ, իսկ ուրիշ եքսկուրսիաներ: Իսկ դուք փորձեք ուրիշ մեթոդներ, ուրիշ ձևեր գտնել յերիտասարդությունը դեպի պրոլետարական հասարակայնությունը ե դեպի կուլտ-աշխատանքը գրավելու համար այնպիսի մեթոդներ վորոնք համապատասխան լինեն առանձին մարդկանց բնավորության գծերին, տեմպերամենտներին, մկանսների վորոշ գարգացմանը ե այլն: Այդ մեթոդները պետք ե վնասուի:

Յես այժմ, շատ հակիրճ, կանգ կառնեմ կուսակցությունը ե արհմիությունները հարցի վրա: Այստեղ, յես կարծում եմ, այդ մասին շատ խոսելու կարիք չկա: Մենք կարող ենք հավաստել, վոր կուսակցական բարձր որդանների ու արհմիությունների փոխհարաբերության խնդրում նկատելի յե վորոշ առաջընթացություն, վորոշ բարելավում: Նահանգներում մենք ունենք վորոշ բարելավում, բայց վոչ ամենուրեք: Յես, դժբախտաբար, պետք ե հավաստեմ, վոր XIV կուսակցական համագումարի վորոշումների կիրառման գործը նահանգներից ներքե շատ դենը չի գնացել: Մեր դժբախտությունը կայանում ե նրանում, վոր մենք, այդ տեսակետից, դեռ չենք կարողացել վերադաստիարակել մեր կուսակցական կազմակերպությունների ստորին ողակները: Այդ խնդիրը թեղիսներում բավականին պարզորոշ կերպով մատնանշված ե: Յես կարծում եմ, վոր կոնֆերենցիան դրան կարող ե ե պետք ե համաձայնի:

Վերջին հարցը՝ միջազգային հարցն ե: Յես, ընկեր Բուխարինի ճառից հետո, առանձնապես յերկար կա՞մ չեմ առնի գրա վրա: Ընկեր Բուխարինի դեկուցման հետ յես ամբողջությամբ ե լիովին համաձայն եմ: Յես պետք ե միայն արգարացնեմ իմ թեզիսներից մեկը, վորի վերաբերյալ ոպպողիցիայից միջանի ընկերներ ինձ ասել են, վոր իբր յես նրանց համարյա իդուր տեղն եմ հայհոյել, բայց դե, չե՞ վոր նրանց հիշողությունը վատ ե: Յես ցանկանում եմ կանգ առնել անգլո-ռուսական կոմիտեյի հարցի վրա: Ի՞նչ ե առաջարկել ոպպողիցիան: Ինչո՞ւ ե կայանում նրա առաջար-

կոթողները Խղել կապերը անգլո-ուսական կոմիտեյի հետ: Ինչու: Հեղափոխական ժեստ անել, վորպեսզի բոլորը հասկանան և այլն: Ձի կարելի նստել դավաճանների հետ միասին: Իսկ յիս ասում եմ. տվյալ պայմաններում հարցն այդ ձևով դնելը մեզ այնտեղ չի տանում, դեպի ուր պետք է ուղղենք մեր յեղբայրական կոմունիստական կուսակցութունների ուշադրութունը: Նա չի տանում մասսաներին դեպի արհմիությունները ներգրավելը, նա չի տանում դեպի կուլ՝ արհմիությունների միջոցով, այլ տանում է նրանց կողքով՝ արդարացնելով մասսաների արհմիություններից հեռանալը, արդարացնելով թքելու տրամադրութունը արհեստակցական միությունների նկատմամբ: 1907 թվին ել մեզ առանձնապես հաճելի չեր նստել դավաճանների հետ միասին, յերբ մենք ամբողջ ժամանակ մնում էինք յեղակի, յերբ տպագրիչների վարչության մեջ իմ կողքին նստած էին մենչեիկներն ու եսերները. հենց ուզում էյի վեր կենալ ու վախչել այնտեղից: Սիրտս ինձ թեկադրում եր.—չեմ ուզում դավաճանների հետ նստել. յերբ ել վոր ձեռք բարձրացնեյի, միևնույն եր, փոքրամասնության մեջ էյի մնում: Բայց լինչ արած, մասսաներին հասնելու ուրիշ ճանապարհ չկար, ճանապարհը միայն այդ եր: Մեր կոմունիստական կուսակցության ձևակերպումը պետք է լինի այսպես. «Արհմիություններին միջոցով կնվաճես մասսաներին»: Իսկ լինչ մեթոդով: Այն մեթոդով, վորի մասին այնպես պարզ խոսեց ընկ. Բուխարինը, և վորի մասին յիս խոսեցի Կոմիտեերնի ընդլայնած պլենումում, վորտեղ իմ դեմ վոչվոր չառարկեց. այնտեղ յիս մատնանչեցի, վոր

կոմունիստական կուսակցությունների անելիքը պիտի լինի այն, վոր նրանք սկսեն դալ դեպի արհմիությունները—ինչպես գործույթա աշխատողներ, վորոնք գնում են լուրջ աշխատելու: Իմ միտս է դալիս, թե ինչպես մենք, բայց ինչներս 1907 թվին էյինք գնում դեպի արհմիությունները: Ռյադանովը յերեկ այդ կհիշի. դալիս էյինք արհմիությունները և սկսում հենց այստեղից.—Լոնդոնի համագումարը վորոշեց, վոր կուսակցությունն ու միությունները... Իսկ մեզ ասում էյին.—կորեք, հեռացեք: Մենք 1907 թվին փոխեցինք ֆրոնտը և գնացինք աշխատելու արհմիություններում. ռուսաֆրանսերենք տարիֆային ցանցերը և այլն, և 1909 թվին արդեն ունեյինք նկատելի հաջողություններ և զբավել էյինք մի շարք միությունների վարչությունները: Մինչև հիմայել դեռ Արևմտյան Յիլրոպայի միություններում մեր ընկերները խոսում են Դաուեսի ծրագրի մասին և այլն: Այստեղից են բղխում այն յերեռյութները, վորոնց մասին խոսում է ընկեր Բուխարինը: Մասսան քաղաքականապես վստահելով կոմունիստներին, իր արհեստակցական շահերի պաշտպանությունը չի վստահում նրանց. իսկ յերբ գործը հասնում է ամենորոյա տնտեսական կովին՝ նախապատվությունը տալիս է սոցիալ-դեմոկրատներին: Այ, ասում են, ընկեր կոմունիստներ, դուք միշտ զբաղվում եք Դաուեսի ծրագրով և այլն, իսկ մինչդեռ տարիֆային ցանցի խնդրով, կոլլեկտիվ պայմանագրերի խնդրով չեք զբաղվում, դրա մասին չեք մտածում: Պետք է հիշել, վոր կոմունիստները կկարողանան նվաճել արհմիություններն այն ժամանակ միայն, յերբ այնտեղ կսկսեն շարքային աշխատանք կատա-

րել, ուսումնասիրել այդ աշխատանքն սկզբից մինչև վերջը, յերբ կկարողանան իրենց դործնական աշխատանքով նվաճել մասսաներին, արժանալ նրանց վստահությանը: Ահա թե ինչպիսի աշխատանքների պետք է քաշել յիդրայրական կոմմունիստական կուսակցություններին: Յեթե այդ ժամանակ շարտուած են՝ «Բանի վոր նրանք դավաճաններ են, մենք չենք ուղղում նրանց հետ մի տեղ նստել» լողունզը և ասում են, վոր իրր թե դա մի հեղափոխական ժեստ է, վորը կհասկանան ամբողջ աշխարհի բանվորները, ապա մենք նրանց ասում ենք, վոր այդ ազդանշան է, վոր բանվորները դուրս գան արհմիություններից, այդ ազդանշան է ամեն ինչի վրա թքելու համար: Յես պնդում եմ, վոր կոնֆերենցիան ել պետք է այդ հաստատի:

Յես կարծում եմ, ընկերներ, վորպեսզի ամփոփենք ընդհանուր արդյունքները, պիտի հարց տանք.— Կատարել ենք մենք արդյոք ամեն ինչ, կենսագործել ենք արդյոք այն հրահանգները, վորը մեզ տվել է XIV կուսակցական համագումարը արհմիությունների վերաբերյալ: Մենք պետք է պատասխանենք, վոր իրականացվել են վոչ բոլոր հրահանգները: Չեռնարկել ենք իրագործելուն: Չեռնարկել ենք: Ունենք արդյոք հաջողություններ այդ ուղղությամբ: Ունենք: Կան արդյոք թերություններ. թերություններ նույնպես ունենք: Յեզրակացությունը. այդ թերությունների դեմ պիտի կռվենք. իսկ մենք, ձեզ հետ միասին այս միջանի տարվա ընթացքում քիչ բան չենք արել: Ինչ ել վոր ասեն, ինչպես ել վոր մենք ու մեր հա-կառակորդները քննադատենք կատարված աշխատանք

քը, անուրանալի յե, վոր մենք Սորհրդային իշխանության իննը տարվա ընթացքում ստեղծել ենք աշխարհում նմանը չունեցող կենտրոնացված, ներդաշնակ, զորեղ արհեստակցական մի շարժում, վորն ունի մոտ 2 միլիոն ստորին ակտիվ. կարողացել ենք լայն ծավալել կուլտուր-կրթական աշխատանքը, ստեղծել ենք մի շարժում, վորն ամբողջ հեղափոխության ընթացքում աշխատել է կուսակցության հետ ձեռք-ձեռքի տված, նրա հետ միասին կառուցել և Սորհրդային իշխանությունը, միասին նվաճել է այն, միասին սոցիալիզմ է կառուցում և, յես համարված եմ, նրա հետ միասին ել կկառուցի: (Յերկար և տեղ ծափահարություններ):

ԸՆԿ. ՏՈՄՍԿՈՒ ՅԵԶՐԱՓԱԿՄԱՆ ԽՈՍՔԸ

Նախ և առաջ յես ներողություն եմ խնդրում ընկերներից, վոր պատասխանել չեմ կարող արհմիութենական աշխատանքի առանձին հարցերին վերաբերող և դործնական բնույթ կրող մի ամբողջ շարք բաղմազան հարցումներին: Միայն մի հարցման թերթ է ընդհանուր քաղաքական բնույթ կրում, և դրանով հարցնում են. կո՞ւսակցությունների վատնիչների հաշվառում, և ի՞նչ տոկոս են կազմում կանայք: Պետք է ասեմ, վոր այս գործում կանայք խիստ հետաքննալի են (ծիծաղ, ծափեր), նրանք համարյա թե աննկատելի յեն ակտիվ գատնիչների շարքերում (ծիծաղ):

Այժմ յես անցնում եմ վիճաբանությունների ընթացքում շոշափված առանձին մասնավոր հարցերին,

ապա կանցնեմ ընդհանուր բնութիւն կրող հարցերին: Մի-
քանի ընկերներ, ընկ. Բելենկին և ուրիշները, շոշա-
փեցին արհմիությունների կազմակերպչական հեռա-
նկարների հարցը, վորի շուրջը ՀԱՄԿԽ-ի (ВЦСПС)
նախագահությունը մտքերի նախնական փոխանակու-
թյուն և ունեցել: Կազմակերպչական հեռանկարի երի
հարցը խիստ վիճելի, խիստ առանձնահատուկ հարց և
և կծեծվի արհմիությունների առաջիկա համամիութե-
նական համագումարում: Այս իսկ պատճառով յես
այդ հարցը չշոշափեցի, ինչպես վոր չշոշափեցի նաև
շատ այլ հարցեր: Այստեղ ինձ հա՛ղիմանում են, վոր
յես իմ թեզիսներում, ինչպես և իմ զեկուցումներում,
մի շարք բաներ չհիշատակեցի: Ծիշտ վոր յես չեմ
գրել իմ թեզիսներում, թե վորոնք են արհմիությունների
խնդիրները կազմակերպչական, ազգային, տարիֆային
ասպարեզներում, յերիտասարդության մեջ կատարե-
լիք աշխատանքի մանրամասնությունների մասին շատ
բան կա, վոր չի ասված իմ թեզիսներում, կամ չա-
փազանց քիչ բան և ասված, ինչպես, որինակ, կուլ-
տուր. լուսավորական աշխատանքի մասին և այլն, և
այն, վորովհետև, ընկերներ, արհմիությունների հարցը
շոշափելիս ամեն անգամ հո չի՞ կարելի շոշափել արհ-
միութենական աշխատանքի բոլոր ճյուղերն ու ման-
րամասնությունները. մենք վոչ թե ընդհանրապես
արհմիությունների խնդիրների հարց էյինք գրել, այլ
ուշադրություն էյինք դարձրել ամենակարևոր, ամե-
նից շատ որվա չարիք հանդիսացող հարցերի վրա:
Այս իսկ պատճառով՝ ընկ. Գինդուրգի բարձրացրած՝
աշխատավարձի կարգավորման մեր մեթոդների հարցի
վրա յեւ յես կանգ չեմ առնի և այդ հարցին չեմ պա-

տասխանի, թեև գտնում եմ, վոր վորոշ բաներում ընկ.
Գինդուրգն սխալվում ե: Այդ մասին մենք կխոսենք
արհմիությունների առաջիկա համագումարում:

Համառոտակի կանգ կառնեմ ընկ. Պոլոնսկու շո-
շափած հարցի վրա: Ընկ. Պոլոնսկին յերկյուղ և
հայտնում, վոր արհմիությունների անկասկածելի ա-
ռողջ հաջողությունների կողքին կարող և ծայր առնել
արհմիությունների՝ կուսակցական կոմիտեներից կտր-
վելու վտանգ, մանավանդ դեմոկրատիայի ասպարի-
զում և աշխատավարձի ասպարիզում: Յես կարծում
եմ, ընկ. Պոլոնսկի, վոր ներկա մոմենտում այդպիսի
վտանգ, մանավանդ Մոսկվայում, չի նկատվում: Գո-
յություն ունի մի ուրիշ վտանգ, մանրաբան խնամա-
կալության վտանգ, յերբ յուրաքանչյուր մանրունք,
յուրաքանչյուր չնչին հարցիկ, — ձեռնոցներ տալու
հարց և այլն — յերեմն կուսակազմակերպությունների
միջոցով և լուծվում: Ահա թե ինչպես և գրված հար-
ցը:

Այստեղ առաջադրվեց գործալքումների հարցը:
Այդ հարցը դրին մի ամբողջ շարք տնտեսավարներ, —
իբր թե Տոմսկին այդ հարցը նույնիսկ չշոշափեց: Թե-
զիսներում բավական հանգամանորեն ասված և այդ
մասին, և յես իմ զեկուցման սկզբում կանխաբանեցի,
վոր թեզիսներում տեղ գտած շատ բաներ յես չեմ շո-
շափի, չեմ շոշափի այն, ինչ վոր ակնհայտ և, իսկ այդ-
պիսին և, որինակ, գործալքումների հարցը: Գործա-
լքումների դեմ մենք պայքարել ենք, պայքարում
ենք և ձեզ հետ միասին կպայքարենք: Բայց յեկեք
պայմանավորվենք այն մասին, թե ինչ և գործալքու-
մը և ինչպես կովենք նրա դեմ: Յերբ դուք խոսեք վոչ

հարգելի պատճառներով կատարվող գործալքումների մասին, նկատի ունեցեք, վոր յերբեմն վոչ-հարգելի պատճառներով կատարվող գործալքումները տեղի յեն ունենում շնորհիվ մեր պետական ապարատի անկատարության: Ահավասիկ, որինակ, վոչ-հարգելի պատճառով կատարվող գործալքումների մի հատուկ տեսակը. վորդուն կամ աղջկան պետք է դպրոց ընդունել տալ. դրա վրա 4—5 օր է գործադրվում: Թե բանվորը կնոջը կուղարկի, կինը նպատակի չի հասնի, ու ստիպված է լինում թողնել ձեռնարկությունը, հանդիմանություն ստանալ և հիմնարկների շեմքերը մաշել, վորպեսզի կարողանա վորդուն դպրոց մտցնել: Այսպես տեղի յեն ունենում գործալքումներ, շնորհիվ քաղցուկների և շնորհիվ տարրական դպրոցների քչություն. վերջինս առանձին սրությունը զգացվում է Դոնի ավազանում: Յեվ յերբ վոր այստեղ ընկեր կոմերիտականները պատմում են ֆարգավուչի դպրոցների մասին, պոլիտեխնիկական, ու իվերսալ կրթության անհրաժեշտության մասին, — այդ բոլորն իրավացի լե: Բայց ահավասիկ մի փոքրիկ մանրամասնություն. մի շարք շրջաններում բանվորների գավակների 25 տոկոսը չի կարողանում տարրական կրթություն ստանալ, իսկ հետո, յերբ նրանք կմեծանան, մենք արհեստակցական աշխատանքի կարգով կսկսենք ուսուցանել նրանց և այդ ուսուցումը կկատարենք վորպես անգրագիտության դեմ մղվող պայքար: Ահա թե ինչ դրություն է տիրում: Ել ինչո՞ւ յերևակայությունը բյուրեղե դղյակներ կառուցենք, աչքներս փակելով իրականության առաջ, Թող մեկն ու մեկը հերքի, վոր Դոնի ավազանում կամ, որինակ,

մեզ մոտ, Ռուսաստանի կենտրոնական մասերում, բանվորների յերեխաների մոտ 15 տոկոսը չի կարողանում դպրոցում տեղ գտնել՝ տարրական կրթություն ստանալու համար: Վոչվոք չի վիճարկել ու չի հերքի այս:

Դուք ինքներդ ել գիտեք, թե բանվորն ինչքան ժամանակ պետք է գործադրի, վորպեսզի բնակարան ստանա: Փորձեցեք բնակարանից բնակարան փոխադրվել: Ինչքան ժամանակ պետք է ծախսեք Մուսիյուն և այլն: (Մի ձայն. «Մի շաբաթից վոչ պակաս»): Այս գործալքումները նույնպես բեռ են դառնում արդյունաբերության համար, բայց այստեղ պայքարը պետք է ընթանա գլխավորապես մեր պետապարատը բարելավելու գծով:

Իրացրելինայի մասին, ասում են, Տոմսկին բան չասաց: Միթե դուք իրոք կարող եք արհմիութենականներիցս մեկնումեկին հանդիմանել, վոր արհմիությունը յերբեք, ուրեք չի պաշտպանել տնտեսավարների՝ աշխատանքի պրոլետարական դիսցիպլինա սահմանելու խնդրում: Սուտե, այդպիսի բան չի յեղել: Այժմ, յերբ միջանի ընկերներ հրապարակ են գալիս և ասում են, վոր գործալքումների դեմ, դիսցիպլինայի համար պայքարելիս հարկավոր է վերաքննել ներքին կարգուկանոնի կանոնները, յես ասում եմ. բանը ներքին կարգուկանոնի կանոնները չեն, այլ այն, վոր դուք չեք կարողանում գործադրել այդ կանոնները: Յես պնդում եմ, վոր լավագույն տնտեսավարների մեծամասնությունը չի գործադրում ներքին կարգուկանոնի կանոնները, ինչպես վոր չի կարողանում ոգտվել իր իրավունքներից նաև մի շարք այլ դեպքերում: Յերբ ասում են — հարաբերությունները սրվել են — պետք է հասկա-

նալ, վոր դա հաճախ առաջանում է իր իրավունքներից ոգտվել չկարողանալուց:

Յես ուզում եմ միքանի խոսք ասել ընկ. Ուզլանու-վին, վորը սխալ յեզրակացություն հանեց այն բա-նից, վոր արհմիութենականները քիչ արտահայտվեցին ընկ. Ռիկովի զեկուցման առթիվ: Ոոսեց միայն ընկ. Փիգատները, և դրանից ընկ. Ուզլանովը այդպիսի հա-մարձակ յեզրակացություն հանում այն մասին, թե արհմիութենականները չեն հետաքրքրվում տնտեսա-կան հարցերով: Այդ վորքը ինչ համարձակ է ասված: Իմ կարծիքով, այդ բղխում է մեկ ուրիշ հանգաման-քից. — արհմիութենականներն ընդհանրապես հետաքր-ներ չեն (ծիծաղ, աղմուկ: Ընկ. Կոսսիոր. «Դե, դե, դե»): Մանավանդ նրանք չեն սիրում խոսել այն ժամանակ, յերբ նրանք ասելու նոր բան չեն ունենում: Ընկ. Ռի-կովի թեղիսներում արված հիմնական առաջարկները վաղուց իվեր է հայտնի յին բոլոր արհմիութենական-ներին, ընկ. Ռիկովի հետ վոչ մի տարաձայնություն չունենք, հնարել չենք ուզում, իսկ ընդարձակել այդ առաջարկներն ընկ. Ռիկովի ընդարձակ զեկուցումից հետո լրացուցիչ կերպով — այդ նշանակում է անտեղի վատնել թե մեր սեփական և թե կոնֆերենցիայի ժա-մանակը: Յեթե առանձնակի խոսես ուղածդ արհմիութ-թենականի հետ, նա կասի. ուղեցի ցուցակագրվել, մտադիր եյի խոսել, իսկ հետո մտածեցի. ինչի մասին վիճեմ, վիճի առարկա չկա, ամենը ճիշտ է, հնարելու ախորժակ չկա, իսկ զարգացնել այն, ինչ վոր արդեն ասված է — ավելի լավ է այդ չանել, չարժի:

Ընկ. Ուզլանովի առաջադրած յերկրորդ առաջարկը վերաբերում է յեռանկյունուն, անսասան, անհրաժեշտ

յեռանկյունուն և այլն: Տվյալ դեպքում մենք և ընկ. Ուզլանովը տարբեր բաների մասին ենք խոսում: Ընկ. Ուզլանովը հիմնավորում է իր ըմբռնումը յեռանկյու-նու մասին այնպես, վոր իբր մենք չունենք և չպետք է ունենանք վերեւ բան, վոր կտրված լինի միաձույլ կոմունիստական կուսակցությունից, միաձույլ բան-վոր դասակարգից, վորը պրոլետարիատի դիկտատուրա յե իրականացնում. չկա այնպիսի դրություն, վոր ասենք, թե մեկը՝ տնտեսավար է, մյուսը՝ արհմիութ-թենական, յերրորդը՝ կուսակցական գործիչ և այլն: Ճիշտ է, մենք բոլորս — կուսակցական գործիչներ ենք, մենք բոլորս ել միևնույն գործն ենք անում, և արհմի-ութենականները յերբեք չեն ժխտել այն, վոր տնտե-սավարն ընդհանուր կուսակցական գործ է կատարում: Բայց այս բոլորը չի կարելի իրար խառնել, ինչպես ընկ. Ուզլանովը է խառնում տվյալ դեպքում: Վատ բան դուրս կգա, յեթե մենք յեռանկյունի ստեղծենք, այդ յեռանկյունու ծայրերն իրար միացնենք ամրա-պես, իսկ յեռանկյունուններս դատարկություն ստաց-վի, ու հանկարծ պարզվի, վոր բանվորական մասսայի դրության մասին յեռանկյունին վոչինչ չգիտե: Այդ-պիսի յեռանկյունի մեղ պետք չի: Մինչդեռ իրոք մենք յեռանկյունի չունենք, այլ ունենք մի բազմա-կողմանի ֆիգուրա, վորտեղ բոլորը միասին չ. Ա. Մ. Կ. Կ. յե ներկայացնում: Ահա թե ինչու մի և բանը: Այնպես վոր հին յեռանկյունին յեկեք չվերակառուցենք:

Ընկեր տնտեսավարներն այնպես ղրին հարցը, վոր իբր թե նրանց բոլորին են դատապարտում, մի ինչ-վոր բանում մեղադրում, ցույց տալիս նրանց սխալ-ները, իսկ արհմիութենական թերությունների մասին

չեն խոսում: Բայց թվ է այդպես անում: Արձմիռ-
թյունները շատ պակասություններ ունեն,—հազար
անգամ ենք ասել այդ մասին: Հարկավոր լինի,—մի
հարյուր հազար անգամ ել կասենք: Յեվ թվ է, ընկեր-
ներ, վոր արձմիռթենական պակասությունների մա-
սին ավելի յե խոսել, քան ձեր խոնարհ ծառան, ընդ-
գծելով այդ պակասություններն՝ ամենամեծ կուսակցա-
կան և անկուսակցական բանվորական ժողովներում:
Յերբ ե յեղել, վոր մենք թագցներք մեր պակասու-
թյունները: Ո՞վ կհամարձակվի ասել, վոր արձմիռ-
թյուններում ամեն ինչ լավ է, վոր չկա բյուրոկրատիզմ,
վոր արձմիռթենականների մեջ յերբեմն յերևան չի գա-
լիս այն, վոր տնտեսավարներն ունեն: Միթե այդ բո-
լորն ել չունեն արձմիռթյունները: Չունեն մեր մյուս
մարմինները: Ամենուրեք այդ կա: Կուրյուղներ, պակա-
սություններ, աշավադումներ, սխալներ—այս բոլորից
ավելի քան շատ կա, բայց հարցն այս չե: Այժմ խոսքը
վերաբերում է լայն բանվորական մասսաներին սոցի-
ալիստական շիտարարության գրավիտը՝ նոր ձևերին,
նոր մեթոդներին: Ահա թե ինչ՝ վրա պետք է մտածել:

Այստեղ հանդես յեկավ ընկ Միխայիլովը և խոսեց
տնտեսավարի դրության ծանր լինելու մասին. ա-
սաց, իմ կարծիքով, շատ սխալ, անձիշտ բաներ, բայց
յես վոչ մի բոլոր չկապածեցի ընկ. Միխայիլովի ան-
կեղծության վրա: Իհարկե, դժվար աշխատանք է, բայց
այդ թվ է ժխտում: Տնտեսավարի դերը մենք յերբեք
չենք մոռանում և յերբեք չենք մտածում նվաստացնել
այն: Տնտեսավարը, վորպես պետության աչք, վոր-
պես բանվոր դասակարգի գործակատար, վոր բանվոր
դասակարգի կողմից վորոշ աշխատանքի յե նշանակ-

ված, ամենադժվարին դործն է կատարում: Նա պար-
տավոր է, հոգուտ բանվոր դասակարգի շահերի, հաս-
ցընել ձեռնաըկությունն անվնասաբեր դրության ու
վաստակարելության, դարգացնել, ընդարձակել ձեռ-
նարկությունը, կովիլ բանվորների ցեխային և գրուպպա-
յական նախապաշարումների դեմ: Մենք վոչ մի բոլոր
չենք մոռանում տնտեսավարի բարձր դերը, չենք մո-
ռանում, վոր նրա դործը ծանր դործ է: Դրա բարդու-
թյունը կրկնապատկվում է նաև նրանով, վոր տնտե-
սավար կոմունիստը առևտրական և տնտեսական ապ-
պարատում աշխատում է, շրջապատված լինելով իր
մերձավորագույն ոգնական մասնագետներով, վորոնք
գեռես հեռու յին պրոլետարական հոգեբանությամբ
տոգորված լինելուց: Տնտեսավարը նրանց միջոցով է
իրականացնում իր խնդիրները, Անկուսակցական բան-
վորների լայն մասսաների աչքերի առաջ նա ակամա-
յից հանդես է գալիս մասնագետների հետ տեսանլի
բլով կապած, հենված մասնագետների, վոչ-կոմուն-
իստական տարրերի վրա, վորոնք տոգորված չեն
պրոլետարական հոգեբանությամբ և 50 տոկոսով չեն
ըմբռնում վոչ խորհրդային պետության կառուցված-
քը, վոչ ել կուսակցության ընդհանուր քաղաքակա-
նության խնդիրները. այդ մասնագետների հետ նա
պետք է հանդես գա և նրանց միջոցով իրագործի այն
խնդիրը, վոր դրել են նրա առաջ կուսակցությունն
ու բանվոր դասակարգը: Այստեղից է ծագում նրա
դրության վտանգավորությունը. այդպիսի մարդկան-
ցով շրջապատված լինելով՝ նա յերբեմն մոռանում է
իր ով լինելը և սկսում է խոսել այնպիսի տոնով, վոր-
պիսի տոնով չպետք է խոսի խորհրդային կոմունիս-

տական տնտեսավարը: Յերբ մինք նրա սխալն ուղղում ենք, չի կարելի հարցին վերաբերվել այսպես. բանի վոր հանդես են գալիս իրենց խոսքերով Տոմսկին, Դոգադովը, նշանակում են, վոր արհմիութենականներն են մեր վրա հարձակվում. այսպես չի կարելի մոտենալ հարցին: Մենք վոչ մի բոլոր չենք ուղղում, մտադիր չենք նվաստացնել, թուլացնել վորեւէ չափով տնտեսավարի հեղինակությունն ու ազդեցությունը, վորովհետեւ նրանց աշխատանքի ծանր լինելը մենք շատ լավ ենք հասկանում: Բանն այն է, վոր յերբ խոսում են հիմնական հարցերից մեկի, այսպես կոչված վերահսկիչ հանձնաժողովների հարցի մասին, վոր առաջ են քաշված իմ գեկուցման թեզիսներում, վորոնք Քաղբյուրոյի հավանությունն են արժանացել,—շատ տնտեսավար ընկերներ չերում մի բան—այն, վոր իրենք չեն հասկացել անգամ այդ հարցի դրվածքը: Ինչի՞ մասին էլին խոսում նրանք ընկ. Ռյադանովի հետ միասին: Նրանք այդ հարցը վերածեցին ապստարտային հարցի (տեղեքից. «ձիշտ ե»): Իբր թե՛ կարծես, վերահսկողությունն ապարատը քիչ է — և ահա Տոմսկին, արհմիութենականներին հետ, հնարեցին վերահսկողությունն ևս մի նոր ապարատ: Բայց չե՞ վոր բանի էությունն այդ չի: Խոսքը վոչ թե վերահսկողության ապարատի մասին է, այլ այն մասին, վոր պրոլետարիատի ղեկավարության ներքո քանվոր դասակարգը, վորին ղեկավարում են կոմունիստական կուսակցությունը, դեպի սոցիալիզմ ընթանալով, պետք է իր միջից հաղարավոր և տասնյակ հաղարավոր բանվորներ առաջ քաշի, պատարասի նրանց պետական ապարատն ընդգրկելու

գործի համար—մի ապարատ, վորը դեռևս խիստ բյուրոկրատական և ու վատ կառուցված, վորի մեջ տակավին շատ խորթ տարրեր կան—և առաջին հերթին անհրաժեշտ է այդ տասնյակ հաղարավոր բանվորներին սովորեցնել տնտեսություն կառավարելու և ղեկավարելու գործը: Պարտավոր ենք մենք այդ անել, թե վոչ: Յես կարծում եմ, վոր հարցն այս ձևով դնելու դեպքում և ընկ. Ժուկովը, և ընկ. Տեպլովը, վորն այնպես անհաջող կերպով այստեղ վիճարանություն առաջին փորձն արեց, և ընկ. Միխայլովը, և բոլոր մյուսները կասեն,—այո, այդ այդպես է, և վճռականորեն պատենք կքաշեն իրենց և այն թեորիայի միջև, վորն ասում է՝ «կարելույն չափ հեռու պետք է պահել արհմիություններին արդյունաբերություն կառավարչությունից»: Պատենք կքաշեն այդպես ասողների և իրենց միջև, վորովհետեւ այդ լենինյան թեորիա չէ: Յեկեք հենց այս կողմից մոտենանք հարցին: Արտադրական խորհրդակցությունները դաստիարակություն և բանվորներին դեպի սոցիալիզմ շինարարություն գիտակցական գործ գրավելու մի մեթոդ են, մի ձև:

Չնայած այն բանին, վոր կան առանձին անհատներ, վորոնք սխալվում են, մոլորություն մեջ ընկնում, փոքր ինչ կտրվում են բանվորական մասսայից, յետ չեն նայում, չեն համաձայնեցնում իրենց գիծը կուսակցության քաղաքական ընդհանուր գծի հետ, յերբեմն անհամապատասխան տոն են բանեցնում, ինչպես ընկ. Տեպլովը այս կոնֆերենցիայում,—յես համոզված եմ, ընկեր տնտեսավարներ, վոր ընդհանրապես ընկեր տնտեսավարների մեջ կասկած չկա այն մասին, վոր

պրիկտարիատի զինվորատուրայի ժամանակ բարձրացնել տնտեսությունը, սոցիալիզմ կառուցել՝ առանց բանվոր դասակարգի՝ անկարելի չի։ Այ, դուք ել այդ հարցին այսպես մոտեցե՛ք և վոչ թե այն տեսակետից, թե՛ պետք է վերահսկողության ավելորդ ապավարատ ստեղծել, թե վոչ։ Հարցն այնպես չպետք է դնել, թե դա՞նք անվտանգություն է դեպի տնտեսավարները։ Կարելի՞ է վորն այդ է։ Հարցն այսպես դրե՛ք. նպատակն է այդ դրված խնդրի իրականացմանը—բանվոր մասսայի հետաքրքրության բարձրանալուն՝ դեպի արտադրական խորհրդակցությունները, ավելի մեծ վստահություն տաճիկուն դեպի այդ խորհրդակցությունները և դեպի տնտեսական մարմինները, թե վոչ։ Ահա թե ինչի մասին է խոսքը։ Մինչդեռ դուք հարցը վերածեցիք վերահսկողության ապավարատի հարցին։ Այ, որինակ, դուք, ընկ. Զվեզդով, արտնշում եք, վոր շատ հաճախ՝ ձեզ խանգարում են դանազան ժողովուրդները, արտադրական խորհրդակցությունները, ղեկավարները, իսկ այժմ ել, տեսե՛ք, նոր բեռ են վզիս դնում և այլն։ Այ, հենց դրանով էլ դուք, կարմիր, կոմունիստական դիրեկտորներդ, զանազանվում եք բուրժուական դիրեկտորներից, վոր դուք հասարակական գործիչներ եք. դուք մերձարդիկն եք, դուք վոչ միայն գործատիներ եք, վոչ միայն տեխնիկական ղեկավարներ, այլև բանվոր դասակարգի գործակալներ, բանվոր դասակարգին հաշվետու հասարակական գործիչներ։ Ինձ հետ մասնավոր զրույց անելիս ընկ. Զվեզդովը կողմնակի կերպով շոշափեց առաջը աշխատանքի հարցը—նա այդ հարցն ուղղակի դնելու վճռականությամբ չունեցավ։ Առաջը աշխատե՛ք, ասաց ընկ. Զվեզդովը, ի միջի այլոց մի բան է, դատարկ

բան. յիթե մարդն ընդունակ է, ուրեմն ել կարիք չկա նրան առաջ քաշելու, նա ինքն իրեն առաջ կքաշի. այ, է՛ն վոր յես ինքս ինձ առաջ քաշեցի (ծիծաղ)։ Այն ժամանակ յես նրան հարցրի. իսկ դու հին բանակում ի՞նչ ելիր։—Շաքալին։ Հապա ինչո՞ւ դու այնտեղ բրիգադի պետ չդարձար, ինչո՞ւ վարչության դիրեկտոր չդարցրին քեզ այն ժամանակ։ Յեթե, ընկերներ, հարցին մոտենանք գործունակությամբ տեսակետից—նեղեցե՛ք. ձեզ վերավորելու համար է՛ն ասում—մենք վաղուց ի վեր մեր տեքստիլ ձեռնարկությունները դիրեկտորներին կըրեյինք արտասահմանից, Անգլիայից։ Յերբ յես այդ ասացի, ընկ. Զվեզդովն ինձ առաքկեց. վոչ մի բուրժուական մասնագետ մեր պայմաններում վոչինչ չի հասկանա։ Ահավասիկ հենց այդ պատճառով էլ մենք՝ ձեզ հնք նշանակում—հին բանվորներիդ, հին կուսակցականներիդ, վորովհետև դուք հասկանում եք այդ բոլորը։ Շատ ել թե յերբեմն ձեզ շատ բան է խանգարում (ծիծաղ)։

Ընկեր տնտեսավարները մեզ ասում են. վերահսկողությունն ապահովված է, գնահատուկ կոնֆլիկտային հանձնաժողովը (РКК) վերահսկում է, արտադրական խորհրդակցությունը վերահսկում է, հիմա յե՛կ վերահսկելիչ հանձնաժողովներ են հնարում։ Շատ է անցել այն ուրից, յերբ տնտեսավարները վիճում ելին ինձ հետ, յերբ ասացի, վոր Խորհրդային պետություն մօ՛ջ չկա և չի կարող լինել բանվորներից թաքցվող առևտրական գաղտնիք։ Ձայներ ելին լսվում. ինչպես կարող է այդ լինել, դա միանգամայն անկարելի չի։ Կենտրոնը պաշտպանեց իմ առաջադրանքը. այո, բանվորներից թաքցվող առևտրական գաղտնիք չի կարող լինել։ Յե՛վ

Լինչ—վորակ լամ տուժեց զբանից: Վոչինչ չտուժեց: Ասենք՝ փաստորեն վոչ մի առևտրական դադարեց ել չկա—այն, ինչ վոր դուք գիտեք, վաղուց ի վեր ե ամենքը գիտեն (ծիծաղ): Ա՛յ, ասում են, գնահատու-կոնֆլիկտային հանձնաժողովը վերահսկում ե: Սակայն այդ ճիշտ չե, իրոք այդպիսի բան չկա: Մենք աջա-կցում ենք և կաջակցենք տնտեսավարներին, կուղղենք նրանց սխալները և պարտավոր ենք ուղղել, ինչպես և մեր սխալներն են ուղղում: Տվյալ հարցում դուք խընդ-րին մոտեցաք վոչ թե քաղաքական նկատառում-ներով, այլ գործարար մարդկանց տեսակետով. յիս ուղուժ եմ կառավարել այնպես, ինչպես հարմար ե ու հեշտ: Վերահսկիչ հանձնաժողովներն, իհարկե, բարդա-ցնում են վարչությունը: Իսկ արտագրական հանձնա-ժողովները բարդացնում են: Բարդացնում են: Իսկ գնահատու-կոնֆլիկտային հանձնաժողովը բարդացնում ե: Բարդացնում ե: Վոմանք ասում են, նրանք առանց այդ ել շատ մեծ իրավունքներ են բանեցնում—գնա-հատում են և այլն: Գնահատու-կոնֆլիկտային հան-ձնաժողովը պարիտետային մարմին ե:

Վերջերս տնտեսական մարմինների ներկայացու-ցիչները, մեր զիրեկտոր-տնտեսավարները վատ սովո-րություն են յուրացրել—այդ հանձնաժողովներին ու-ղարկել վոչ թե լավագույն մարդկանց, այլ մանր մարդ-կանց, այնպիսիներին, վորոնք հարցն ինքնուրույն կերպով լուծելու քաջությունը չունեն: Այս պատճա-ռով՝ նրանք պարզապես բոլոր հարցերում անհամա-ձայնություն են հայտնում: Համաձայնության չեն գալիս և, իհարկե, հարցը հաշտարար ստյան ե փոխա-դրվում: Հաշտարար ատյանում նորից համաձայնու-

թյան չեն գալիս, վորովհետե ղա յիլ պարիտետային մարմին ե, ապա գործը հանձնվում ե միջնորդ դատա-րանի, իսկ այս բոլորը տեղում ե յերեք ամիս: Ահա թե բանն ինչու՞ն ե: Այստեղ ել Լինչ վերահսկողություն մնաց, ել Լինչ արդյունաբերության կարգավորում: Իսկ այդ ժամանակամիջոցում այն բանվորը, վորի հարցի առթիվ ծայր ե առնում այս քաջքուկը (ինձ մոտ ար-ձանագրված կան մի շարք այդպիսի դեպքեր Ուկրա-նայի գործարանների կյանքից), մոտենում ե արհես-տանոցի վարիչին՝ կամ գլխավոր ինժեներին, հարցնե-լով. «Ի՞նչ եք քաջքուկով դըպրվում»:— «Բանն ինչու՞ն ե»: «Պոսքս այս ինչ կոնֆլիկտի մասին ե»: Վարիչը կամ գլխավոր ինժեները մի յերկտող ե գրում, և ձեռաց գործը գլուխ ե գալիս: Արհմիությունը քաջ-քուկ ե ստեղծում, իսկ ինժեները մի յերկտող ե գրում— և ամեն ինչ վերջանում ե: Սա մեր ընդհանուր հեղինակու թյան խախտումն ե, — կուսակցության հեղի-նակության, արհմիությունների հեղինակության— խախտումն բանվոր դասակարգի հեղինակության և նրա դիկտատուրայի: Այս պատճառով՝ մենք ձեզ հետ միասին պետք ե հետեենք, վորպեսզի նման բան տեղի չունենա: Ահա թե բանն ինչու՞ն ե: Յեղ առանց փափ-կանկատության կվարենք մեր պայքարը նման յե-րևույթների դեմ, ու թող վոչ ո՞ք չնեղանա, իսկ կու-սակցությունը կպաշտպանի մեզ: Բանվորներ ընտրելը՝ խնամիությամբ, գնահատումները՝ խնամիությամբ, աշխատանքի բաշխումը՝ խնամիությամբ— սա մի խայ-տառակ յերևույթ ե, վորին ժամանակ ե, վոր վերջ տանք: Գահատու-կոնֆլիկտային հանձնաժողովը հե-տին պլան ե քշվել: Ի՞նչ, սա մի թե միայն մեր տնտեսա-

վարներին քննադատել և: Սա—վերաբերում է մեր ընդհանուր պալատություններին: Ձեր թերությունները—մեր թերություններն են, մեր թերություններն—ընդհանուր թերություններ են: Ինչո՞ւ այդպես արժեքավորել բանվոր դասակարգի ներգրավման, սովորեցնելու, ձեռնարկության և ամբողջ տնտեսության իսկական կառավարչություն համար նրան պատրաստելու մեթոդների մեծ քաղաքական հարցը: Ինչո՞ւ այս հարցը ներկայացնել վորպես ավելորդ ապալարատ ստեղծելու հարց: Ստեղծեցեք մի վերահսկողություն—մենք հաճույքով համաձայնվում ենք վոչ միայն ամեն կերպ և բոլոր միջոցներով աջակցել, այլ և իրագործել այդ:

Ըսկ. Ձվեղդովն ասում է. «Յես ասել եյի, վոր վերստուգիչ հանձնաժողովներից բան չի դուրս գա—և բան դուրս չեկավ»: Այստեղ յես հանցանքի կեսն քամբողջապես արհմիությունների վրա յեմ վերցնում:

Մեր հանցանքն այն է, վոր մենք չունեյինք և չստեղծեցինք վոչ մի կապ՝ վերստուգիչ հանձնաժողովներում գտնվող մեր ներկայացուցիչների հետ: Ինչո՞ւ: Վորովհետև մենք չընդդիմացանք գնահատուկոնֆլիկտային հանձնաժողովներում գտնվող արհմիությունների ներկայացուցիչներին՝ վերստուգման յենթակա հաստատության ծառայող դարձնելուն, իսկ տրեստները պահանջում են, վոր վերստուգիչ հանձնաժողովի բոլոր անդամները մնայուն կերպով աշխատեն տրեստում և ռոճիկն այնտեղ ստանան, և հաճախ ստուգում կատարողը պաշտպանում է նրա շահերն, ով իրեն ռոճիկ է վճարում: Ահա թե ինչու յե գործն այդպիսի պատկեր ընդունում: Միթե այդպես չէ, ընկերներ: Այդպես և: Բայց վերստուգիչ հանձնաժողովները դեռ չեն

մեռել, և մենք կաշխատենք նրանց դործունեյությունը դնել պատշաճ բարձրության վրա:

Այստեղ յես պետք է փոքր ինչ ուղղեմ վերահսկիչ հանձնաժողովների հարցում իմ դաշնակիցը հոնդիսացող ըսկ. Լափինաձեյի սխալը, վորը ձիշտ ասաց, թե՝ այդ մեծ քաղաքական հարց է, մեծ պրոբլեմ, և ապա թե՝ այդ պետք է կապել ԲԳՏ հետ և այլն. իսկ աստժո, մի կապեք ԲԳՏ հետ (ծիծաղ), դրանից բան դուրս չի գա: Մի գործ շինելով, դուք մյուսը կկործանեք: Այդ հանձնաժողովներն անշուշտ ժամանակավոր պետք է լինեն: Այդ հանձնաժողովի ընտրովի անդամները մնայուն պաշտոն չպետք է ունենան: Մենք լինչ ենք տեսնում: Թող այդ մեր բանվոր դասակարգի անկուլտուրականության արտահայտություն լինի, թող լինի հնի մնացորդ և այլն, բայց մենք լինչ ենք տեսնում: Այ, որինակ, դեմոկրատիայի բոլոր կանոններով այսոր գործարկում են ընտրում, իսկ յերեք ամիս անց նրան հայտարարում են. դու կտրվել ես մասսաներից: Միթե այսպես չէ: Յեթե դուք մնայուն պաշտոն և այդ պաշտոնի համաձայն ռոճիկ տաք ձեր ներկայացուցչին՝ ել պրծավ. բանվորների վստահությունը դեպի նա կպակասի: Դեռևս տեղական, մեծ մասսայական դաստիարակչական աշխատանք է պահանջվում, վորպեսզի բանվորը փոխի իր հայացքները: Գուցե այդ արդյունք է մեր սխալների, բոլոր արհմիությունների սխալների, բայց այդպիսի անվստահություն բանվորների մեջ կա: Կարելի յե ցուց տալ, թե այդ չեք նկատում, բայց այդ չի նպաստի այդ յերևույթների բժշկելուն: Վստահություն պետք է նվաճել դեպի արտադրական հանձնաժողովները, նրանց

հեղինակութիւնը պետք է բարձրացնել: Յետ չեմ կրկնի
այն, ինչ վոր ասված է մեր կուսակցութեան XIV հա-
մագումարի բանաձեւում այն մասին, վոր արտադրական
խորհրդակցութիւններն այն փորձաքաններն են, վորի
միջոցով կարող է իրականացվել լենինյան ավանդը
այն մասին, վոր հաղարավոր է տասնյակ հաղարավոր
բանվորների պետք է սովորեցնել տնտեսութիւն և
պետութիւն կառավարել: Հարցին մոտեցեք այս տեսա-
կետից: Վոչ թե վերահսկողութեան, ձեզ ստուգելու,
սեղմելու տեսակետից—այդ բանի համար վերահսկա-
կան մարմինները բավական են,—այլ միթողի տե-
սակետից, այդ մեծագույն խնդրի իրագործման տեսա-
կետից մոտեցեք հարցին և ասեք—նպատակ է դրան
մեր առաջարկը թե վոչ: Յեթե այսպես դենք հարցը,
յես պնդում եմ, վոր, իրանց դիրքի տարակաճ շահերը
դեն դնելով, և՛ ընկ. Տեպլովը, և՛ ընկ. Միխայլովը
կհամաձայնեն այս տեսակետի հետ: Վոր այդ ձեզ հա-
մար անհարմար է—յես չեմ ժխտում: Ի՞նչ արած: Մեզ
էլ այսօրն էլ և այնօրն էլ բանն անելու խնդիր է տրվում:
Մի ավելորդ աշխատանք, ուշադրութեան բեկում, գըլ-
խացավանք, վորի մեծ մասը մենք մեր ուսերից կզլո-
րեցինք: Մեզ մոտ ես շատ վոչ-արհմիութենական աշ-
խատանք է կատարվում: Ի՞նչ կարող ես անել: Միա-
սին ենք կառուցում, միասին էլ պետք է տանջվենք
(ծիծաղ): Գործն և այդպես: Այստեղ միքանի հետադի-
ման ճանքերում վտանգավոր նոթեր լսվեցին:

Արտադրական խորհրդակցութիւնների ընդունած
բոլոր առաջադրութիւնները պետք է կենսագործվեն:
Յես այդ չեմ առաջարկում, մյուս պրոֆեսսորնալիստ-
ներն ևս չեն առաջարկի: Այն առաջարկութիւնները,

վերոնկ արտադրական խորհրդակցութիւնների կողմից
ընդունված են յեվ տնտեսավարների կողմից ճանաչված
նպատակահարմար, պետք է կենսագործվեն: Բայց ար-
տադրական խորհրդակցութիւններում կարող են հան-
վել և այնպիսի վորոշումներ, ինչպես մոտ որեւս
Մոսկվայի արտադրական կոնֆերենցիայում ընդուն-
վածը, վորին, ի դարմանս մեր, տնտեսավարները չա-
ռարկեցին: Վորոշում են նոր գործարան կառուցել:
Բայց ինչո՞վ կառուցես: Ի՞նչպես կարելի յե ապահո-
վել այդ առաջարկի իրագործումը: Կասեն—պետք է
փոխել բոլոր դադաշանները, մինչդեռ դու դրամ չու-
նես: Այս պատճառով ասել, թե արտադրական խոր-
հրդակցութեան բոլոր այն վորոշումները, վորոնք քվե-
արկվելիս մեծամասնութիւն են ստացել, յենթակա
յեն իրագործման, նշանակում է՝ արտադրական խոր-
հրդակցութիւնները դրանով իսկ վերածել «արտա-
դրողների խղճուկ ժողովներին», իսկ քանի դեռ այդ
չկա, և մենք այդպիսի բան չենք թույլատրի, արտա-
դրական խորհրդակցութիւնները մաղաչափ անգամ
նման չեն դրան:

Միքանի խոսք մանկահասակների աշխատավարձի
մասին: Ընկ. Չոպլին, յերբ դուք մեզ ասում եք, վոր
մանկահասակների աշխատավարձը ցածր է 1914 թվի
աշխատավարձից, ինչո՞ւ դուք չեք խոսում 1910 կամ
1913 թ. թ. մասին: Վորովհետեւ 1914 թվականը պա-
տերազմի տարի յիւր, չափահաս բանվորները ճակատ
եյին ուղարկվել, և բոլոր հատուկ դադաշանների վրա
կանանց և յերիտասարդներին եյին նշանակել: Հար-
մաբեցրին՝ գործարանները թիթեղե ումբեր և ալլն
պատրաստելու գործին, և այն ժամանակ յերիտասար-

դուրսից փախչող քաղաքացիները, բայց սկսեց ընկնել
 ուսումնական և արտադրական շարժումներ, որոնք
 մասնավորապես Դուրսի շրջաններում ել գլխավոր, վեր
 ալիս ալիս ալիս
 ել ինչու յեք ալիսի փախչողները 1914 թ.
 մասին խոսում։ Դուրս մարդուն վայել չի ալիս
 վարվելը։ Այ, ալիսի գտնվողներից մեկնումս
 (ալիսի, յերեկ, բավականաչափ հին բանվորներ կան)
 թող վերադառնա, վեր մենք մեր աշակերտությունը լա-
 վազում ենք, դեպքում որը 25 կողմից ավելի աշխատա-
 վարձով ենք սկսել (Մի ձայն. «Քսան կողմից»)։ Յե-
 թե կողմք, յես, առանց թվերի ուղեկցան դիմելու,
 հիշողությունը կասեմ ձեզ վերոջ արհեստների պատ-
 կանող համարյա թե բոլոր այն բանվորների նախա-
 պատերազմյան աշխատավարձը, վեր դուք կկամենաք
 հիշողությունը կասեմ ձեզ, թե բանվորի սննդի ինչ
 առարկան ինչքան արժեք։ Ասում են, թե աշխատա-
 վարձի խնդրում մեր քեֆին դիպչում են։ Ընկ. Մատ-
 վեյ, ձիշտ ե ալի, թե վոչ։ ձիշտ ե, վեր ՀԱՄԿԽ-ի
 նախագահությունը, աշխատավարձի բարձրացման մա-
 սին վերոջում ընդունելով, — վորն իրոք վերաբերում
 եր ամենացածր վարձատրությունն ստացող բանվոր-
 ներին — նկատի չունեն մանկահասակներին։ ՀԱՄԿԽ-ի
 նախագահությունը վերոջել եր տարածել ալի բար-
 ձրացումը մանկահասակների վրա վոչ պահաս, քան 10
 տոկոսի չափով. ձիշտ ե ալի, թե վոչ։ (Մատվեյով.
 «ձիշտ չե այն, վեր 10 տոկոսով պետք ե ավելացվեր»)։
 ձիշտ ե։ Վոչվոք չի կարող ժխտել ալի, իսկ դուք ալի-
 տեղ ուղում եք յերեսպաշտությունը դրադվել։ Յերե
 վեր մետաղագործներն ու քիմիկոսներն իրանց առա-
 ջարկությունն արին և կամենում եյին հավելյալ վաս

տակը դուրսի մեջ մտցնել, վորին տնտեսավարները
 համաձայն են, կոմյերիտությունը հայտարարեց.
 վորովհետև բանվորների դուրսը համապատասխան
 չափով ավելացվելու չե, ուստի նույն կարգը դասե-
 ցեք նաև կոմյերիտականներին, վորոնք ավելի բոլե-
 յին հավելյալ վաստակ չունեն։ (Մատվեյով. «Վոչ թե
 կոմյերիտականներին, այլ յերիտասարդությունը»)։
 Յեվ վորովհետև նրանք մի տեսակությամբ ունեն, ըստ վորի
 ֆարգավուչի դպրոցի աշակերտը պետք ե ստանա
 նույնքան, վորքան և նա, ով վեր դպրոցում չի, այլ
 դադարի վրա չե աշխատում արդյունաբերության
 մեջ, նշանակում ե, վոր ալի բառը պետք ե տարածել
 նաև ֆարգավուչի վրա, վորի աշակերտները ֆարգի-
 կայում ու գործարանում չեն լինում, և վորոնք համար
 հավելյալ վաստակը 60 տոկոսով կավելացնի իրենց
 աշխատավարձը։ Ստացվում ե մի տեղ պատկեր. վո-
 րակյալ բանվորն ստանում ե մեկ և կես տոկոս հա-
 վելում, սեագործը՝ 10—12 տոկոս, իսկ աշակերտը՝
 50—60 տոկոս։

Դա բուն դարձյալ կառավարան։ Բանվորները
 կասեն. մեր աշխատավարձն ավելացրին 10 տոկոսով,
 իսկ յերեսպաներին՝ 50—60 տոկոսով։ Սա սխալ վե-
 րաբերմունք ե, սա ձեռնտու չե նաև արդյունաբերու-
 թյան համար։

Հիմա դառնանք 14 տարեկաններին արհմիություն
 անդամ ընդունելու հարցին։ Այդպիսիներ մենք մեր
 արդյունաբերության մեջ ունենք մոտ 100,000 հոգի։
 Մենք վերոջել ենք, վոր նրանք, ովքեր գտնվում են
 արհմիությունների մեջ, շարունակում են մնալ այն-
 տեղ, վորովհետև մենք յերում ենք այն բանից, վոր

արհմիության յուրաքանչյուր անդամ պարտավոր է աւտիվ մասնակցել արհարժմանը: Իսկ դուք ի՞նչ կասեք, ընկերներ, վոր արդյունաբերություն յիկող 14 տարեկան տղային հարկավոր է պատսիվ և աւտիվ ընտրական իրավունք և անլն: Բայց այդ արդեն լըրջությունից հետու յե, վորովհետև մեր մերձավորագույն ապագայի խնդիրն է վերացնել ամենապլանդակ յերեուլթը—գերչափահասս (переросток) բանվորների գործազրկությունը: Յես շատ եմ ափսոսում, վոր այստեղ չխոսեցին իվանովո-վոդնեսենցիները, վորոնք կարող եյին շատ բան պատմել վոչ թե 18, այլ 20 և 22 տարեկան գերչափահասների մասին, վորոնք մի շարք մանածագործական շրջաններում չեն կարողանում իրենց աշխատանքի գործադրության տեղ գտնել: Մեղ ասում են. անհրաժեշտ է ֆարդավուչի դպրոցներն ընդունել սկսած 14 տարեկան հասակից, ապա թե վոչ ընդհատում է առաջանում: Վոչ, ընկերներ, ընդհատումն ստեղծվում է 12 և 22 տարի՝ երի միջև,—այ, այս արդեն վատ ընդհատում է: Իսկ յեթե դպրոցի և արդյունաբերության միջև ընդհատում կա յերիտասարդության մեջ, այդ ընդհատումը հանդուրժելի յե: Տղան 14 ից մինչև 16 տարեկան հասակը կարող է և իր ծնողների մոտ աղբել: Մերձավորագույն շրջանում մեր խնդիրն այն է, վոր տեղավորենք այն 16-17 տարեկաններին, վորոնք փոլոցում են մնացել. դրա համար՝ թերևս հարկադրված լինենք մերձավորագույն ապագայում հրաժարվել 14 տարեկան անչափահասներից արդյունաբերություն ընդունելու որենքից: Հիշեցեք՝ աշխատանքի որենքների կողքսի տեքստն ասում է, վոր արդյունաբերություն ընդունել անչա-

փահասներին թույլատրվում է միայն 16 տարեկանից սկսած: Մինչդեռ մենք որենքի խախտում եյինք կատարում, թույլ տալով, վոր իբրև բացառություն ֆարդավուչի դպրոցներն ընդունեն 14 տարեկաններին, վորոնք ներկա վիճակում արդյունաբերություն չեյին գնա, և այժմ հնարավոր կլիներ տեղավորել 16 տարեկաններին,—և այդ կլիներ պլյուս և վոչ թե մինուս:

Բայց այնպիսի հարց են առաջ քաշում, վոր, ինչ չափով վոր նրանք արհմիության անդամ չեն լինելու, և նրանց շահերը չեն պաշտպանվի,—սրանով միայն ցույց են տալիս իրենց տարրական քաղաքագիտություն չիմանալը, վորովհետև մեր արհարժումը, հակառակ Արևմտյան Յեվրոպայի արհարժման, հավասարապես պաշտպանում է բանվորների տնտեսական և այլ շահերը, անկախ այն բանից, թե նրանք արհմիության անդամ են թե վոչ:

Կան մարդիկ, վորոնք անպայման ուզում են, վոր ինչի մասին ել խոսելիս լինեն, բոլորն ել պարտավորապես կանգ առնեն յերիտասարդության յհարցի վրա: Խոսում էս համաշխարհային հեղափոխության մասին, խոսիր յերիտասարդության մասին. խոսում էս յերկրաշարժի մասին—յերիտասարդության մասին ել մի բան ասա (ծիծաղ), թե չե կարող է այնպիսի տպավորություն ստացվել, վոր յերկրաշարժ է յեղել, իսկ յերիտասարդությունն այնտեղ չի յեղել (ծիծաղ): Շատ բան կա, վոր յես չեմ շոշափել իմ թեղիսներում: Ասում են, վոչ, դու վոչինչ չասացիր յերիտասարդության մասին: Յերդվում եմ, սիրում եմ յերիտասարդությունը, դուք լավ տղերք եք, ու չարամտությամբ չե, վոր յես չեմ խոսել յերիտասարդության մասին:

Յեկեք հատուկ բանաձև հանենք: Բայց դուք այստեղ ինչո՞ւ յեք ներկայացուցչության հարց հարուցում: Մեր և ձեր վեճը ներկայացուցչության մասին—բավական պրոպագիդ բնույթ ունի: Յեթե դուք այդ հարցը կոնֆերենցիա յեք մտցնում, ապա թույլ տվեք պատմել կոնֆերենցիային, թե բանն ինչու՞ն է: Վոր կոմյերիտմիությունը ներկայացուցչության իրավունք ունի, այդ վոչվոք չի ժխտում, բայց բանն այն է, վոր դուք կամենում եք, վորպեսզի դուք ձեր ներկայացուցիչներն ուղարկեք արհեստակցական մարմիններ, և մենք նրանց դրույքով վճարենք, ոռճիկ կապենք ձեր ներկայացուցիչներին: Մենք դրա դեմ ել չենք վիճում, բայց մենք կվճարենք միայն այն դեպքում, յերբ նրանք տարրական չափով կհամապատասխանեն իրանց հանձնվող աշխատանքին: Այս տեսակետից ձեր ախորժակը վատը չէ: Դուք կամենում եք, վոր մենք նրանց վճարենք 120—160 ուրլի (Ռյազանով. «Կուսակցական մաքսիմումը»): Բայց այդ դեպքում արդյունաբերության մեջ ել ո՞վ կսովորի, վորպեսզի հետո դառնա փականագործ, խառատ, թուշ ձուլող: Ել արժի՞ սովորել, յերբ կարելի յե ներկայացուցիչ գնալ արհմիություն՝ առանց վորեւե բան իմանալու, առանց վորեւե բան անել կարողանալու և ստանալ լավ դրույք՝ 120 ու: Յերբեք վոչ մի հիմար սովորելու չի գնա (ծիծաղ): Մենք ձեզ ասում ենք լավ տղերք տվեք, աշխատող տղերք, և մենք նրանց կվճարենք, բայց լավ տղերք տվեք: Մենք ել ենք մեր ներկայացուցիչներն ուղարկում՝ հաղարներով ու տասնյակ հաղարներով, բայց մենք հարկադրում ենք նրանց աշխատել: Ինձ մոտ ուղարկած ներկայացուցչին յես ասում եմ. դու

ներկայացուցիչ ես:—Այո, ներկայացուցիչ եմ: «Իսկ աշխատել կարո՞ղ ես: Յեթե կարող ես, ոռճիկ կվճարենք, յեթե չես կարող—սովորիր»: Դուք, կոմյերիտմիություն, ներկայացուցիչ եք ուղարկում և ուզում եք, վոր միայն նրա համար, վոր նա ներկայացուցիչ է, նրան ոռճիկ տան: Իսկ մենք կոմյերիտմիությանն ասում ենք. կոմյերիտմիություն, ներկայացուցիչն ուղարկիր, թող ներկայացուցչություն անի, բայց նրան ինքներդ պետք է ոռճիկ տաք: Ահա թե բանն ինչու՞ն է (ծիծաղ):

Նույն այս վեճերն են տեղի ունենում նաև պիոնեռական ջոկապետների հարցի շուրջ: Դուք ասում եք, վոր մենք պարտավոր ենք մեր հաշվին ընդունել պիոնեռական ջոկապետներին: Մենք հարցնում ենք. ի՞նչ կնստի: Յուրաքանչյուր ողակապետ—90 ուրլի: Իսկ նա ո՞վ է: Մի պատանի, գուցե և շատ լավ, բայց արտադրական ստաժ չունեցող և նույնիսկ միջնակարգ դպրոց չավարտած: Ել ո՞վ կգնա վոդորմեի արդյունաբերություն՝ սովորելու: Արդյունաբերության մեջ 90 ուրլի ստանալու համար պետք է 4 տարի աշխատել, կուզը կռացնել, թջածուլարանում որական յերկու ֆունտ հող ուտել: Թե չե սրանք ել են 90 ուրլի ուղում: Ձեռնտու չի, մեր պրպանի համար թանգ է (ծիծաղ: Ծափեր):

Արդյոք դուք չե՞ք համաձայնի հետեյալին. վորպեսզի մենք դեպի ձեզ մեր լիակատար հարգանքը ցույց տանք, մեր ներկայացուցիչները կուղարկենք ձեզ մոտ, իսկ դուք նրանց ոռճիկ կտաք (ծիղաղ, յերկարատեղ ծափեր):

Մենք վոչ թե սկզբունքի մասին ենք վիճում, այլ գործնականի, իսկ դա դաժան է, իսկ մենք գործնական

մարդիկ ենք, ամբողջ ժամանակ գործներն հետ գործ ունենք: Մենք առաջ ենք քաշում յերիտասարդությունը, բայց յերբեմն այդ բանը բավարար չափով չի արվում շնորհիվ այն հանգամանքի, վոր մեզ պահանջներ են առաջադրում այն մասին, վոր մենք պարտավոր ենք յերիտասարդությունն ամենից շատ առաջ քաշել արհմիութենական մարմիններում և անպայման վարձատրել նրանց: Բայց յերբ մենք յերիտասարդությունը քաշում ենք դեպի պետական և արհեստակցական աշխատանք, յես կարծում եմ, վոր այստեղ մենք չպետք է շատ վողկորվենք:

Ի՞նչ է 18—19 տարեկան հասակի յերիտասարդության առաջ քաշելը: Յերիտասարդությունը չի ավարտել արդյունաբերության դպրոցը, նա չունի արտադրական ստափ, չի ավարտել միջնակարգ կրթությունը: 16 տարեկան հասակում նա արդյունաբերության մեջ է մտել, իսկ 18 տարեկան հասակում նրան առաջ են քաշում: Ի՞նչ գործի յեն առաջ քաշում: Վարչական, տնտեսական պաշտոններն: Իսկ նա ի՞նչ գիտե... Մեղը գործած չեյինք լինի, յեթե թույլ տայինք, վոր նա 2 տարվա փոխարեն 6 տարի աշխատի: Այն ժամանակ նրան կարելի չէ առաջ քաշել: Թե չէ նա դեռ նոր է յեկել, գործարանի հոտը հազիվ է առել, և արդեն առաջ են քաշում: Առաջ դու մի ծանոթացիր, թե ինչ է՝ աշխատանքը, ֆաբրիկան, գործարանը, արդյունաբերությունը, նոր այն ժամանակ քեզ առաջ կքաշեն, այն ժամանակ մենք ել քեզ կպաշտպանենք ամբողջությամբ ու լիովին:

Այժմ ֆիզկուլտուրայի մասին—մի հարց, վոր բարձրացրեց ընկ. Մատվեյեր: Մենք ռեկորդամենության

դեմ ենք,—հայտարարում և նա: Յես պետք է հետեւյալն ասեմ. յես բնավ չեմ առաջարկում սուր կերպով փոխել մեր ֆիզկուլտուրայի ուղղությունը, յես բնավ չեմ ուղում ասել, թե կանոնավորիչ շարժումը—վատ շարժում է: Լարումն ու թուլացումը հարկավոր են, բայց յես դեմ եմ, վոր լինի միայն կանոնավորիչ շարժում, միայն լաբումն ու քուլացումը, իսկ մնացածն ամբողջը սատանայատուր լինի: Յեթե ասում են. «Յես ձգտում եմ առաջ գնալ՝ զարգացման մեջ, ուզում եմ մասնակցել մրցությանը», դուք ասեք. «Վոչ, չհամարձակվես, լարման ու թուլացման յենթարկվիր»: (Ծիծաղ):

Ռեզլամենտացիա: Յես դեմ եմ նման վայրենի ռեզլամենտացիային: Կանոնավորիչ շարժումը շատ լավ բան է, և, յեթե հիշողությունս ինձ չի դավաճանում, առաջին անգամ յես դրեցի կանոնավորիչ շարժման հարցը: Բայց անփափկանկատ ռեզլամենտացիա պետք չէ, թե՛ այսպես շնչիր, իսկ այսպես՝ չհամարձակվես: Այ, յերբ մեկին ասում ես. չհամարձակվես, այդ նրա մեջ դիմադրելու զգացմունք է ծնեցնում, և նա ասում է. յես այսպես եմ կամենում: Այլ կերպ նա տխրում է ու հեռանում:

Ահավասիկ ձեզ մի որինակ: Լույս տեսավ մի շատ հարգելի հաստատության՝ Բաղլուսզլիվարի ակումբի աշխատանքին նվիրված ժողովածուն: Այնտեղ այսպես բան է գրված. վայնաչարի կարելի չէ պարել, բայց վոչ ամեն պար, այլ միայն բնորոշ պարեր, ըստ վորում Ուկրայնայում՝ գոպակ, իսկ Վելիկոռուսիայում՝ տրեպակ (ծիծաղ): Իսկ յեթե հանկարծ Ուկրայնայում մեկը ցանկանա կամարինսկի պարել: Ձի կարելի, չհամարձակվես, Վելիկոռուսիայում այդ լավ է, իսկ

այստեղ այդ ազգայնական վուլի կհամարվի: Յեթե դու կամարինսկի յես պարում Ուկրաճնայում, նշանակում ե վելիկոռուսական շովինիզմ ես յերևան բերում (ծիծաղ):

Ընկեր. Ալեքսեյևան իր ճառում այստեղ առաջադրեց մի շատ ճիշտ առաջարկ, վորպեսզի բանվորների առանձին խմբակներին մոտենանք աշխատանքի հատուկ մեթոդներով: Ընկ. Ալեքսեյևան այդ հասկացել ե, բայց իմ հին բարեկամ ընկ. Ռյազանովը այդ չի հասկացել: «Բավարար չափով չի կիրառվում ինդիվիդուալ մոտեցումը դեպի բանվորների յուրաքանչյուր խմբակը՝ համաձայն նրա կուլտուրական մակարդակի», ասում ե ընկ. Ալեքսեյևան:

Դա ակումբների թերությունն ե, մեր աշխատանքի թերությունը: Իսկ ընկ. Ռյազանովն ասում ե. բոլորդ հանրային տներում հավելեցեք: Ի՞նչ ե այս: Այս հին ժողովրդական տներն են, վորպիսի բնույթ ենք տալիս մենք յերբեմն մեր ակումբներին: Բոլորը պետք ե այդտեղ գնան, բայց այնտեղ կլինի աշխատարր հասարակություն՝ առանց վորեւե կապի: Իսկ մենք ի՞նչ ենք ուզում: Կապ մասսայի ե իր միության միջև ու ազնվիքի անդամների միջև: Կասեն «համաքաղաքականություն ե»: Բայց յերբ դուք միեմուսն ակումբում հավաքեք խորհրդային ծառայող-հաշվապահին, թջածուլարանի բանվորին ե բեռնողին՝ կարծում եք, վոր այնտեղ համերաշխ, միացյալ աշխատանք կկատարվի, վոր այնտեղ կենդանի աշխատանք կսկսվի...:

Ընկերներ, յես ավարտում եմ իմ խոսքը: Յես կարծում եմ, վոր ճիշտ չեմ լինի, յեթե այստեղ մեր ե տնտեսավարների միջև ծագած վիճը մեկնաբանվեր,

վորպես տնտեսավարներին հալածելու վորեւե վործ ե վորպես հարձակման ազդանշան. ընկեր տնտեսավարներ, մենք ձեզ գնահատում ե հարգում ենք, դուք մեր ընկերներն եք, բանվոր դասակարգը ձեզ ամենապատասխանատու դիրքերից մեկն ե հանձնել: Ձեր սխալները գուցե ավելի չեն արհմիությունների ե այլ կազմակերպությունների սխալներից: Բայց տվյալ դեպքում, ժամանակի այս անցյալ կտորի ընթացքում, յեթե այդ այդպես հրատապ կերպով դրսևորվեց, դրա պատճառն այն ե, վոր խնայողության ուժի մի հետեւանքով մի ամբողջ շարք տնտեսավարներ գլխավայր դրին այդ գործը: Այ, այսորվա լրագրում յես կարդում եմ. «Գլավտեքստիլը խնայողության ուժի ե կիրառում. տնտեսել ե 600,000 ուրլի»,— իհաշիվ ինչի, ի՞նչ եք կարծում. «Իհաշիվ լվացատների ե բաղնիքների»: Մտածեցեք այս մասին, ընկեր դիրեկտորներ: Յեմ յեթե այսպիսի բան եք անում, արժե սրանով պարծենալ ե լրագրերում տպել: Կարծես թե մեզում այդքան շատ են լողանում, ե կարծես թե այդ խրոք պերճանքի ու շռայլության առարկա յե տեքստիլ բանվորների համար: Յեթե խնայողության այսպիսի ուժի կիրառելու հողի վրա արհմիությունների համար շատ ցավոտ խնդիրներ են առաջացել, իսկ ձեզ թվում ե, թե ձեր բեռան վրա նոր ծանրություն են ավելացրել—վերահսկիչ հանձնաժողովները,—այդ սխալ ե: Որովացի չեն այն տնտեսավարները, վորոնք կարծում են, թե իրենց վրա հարձակվեցին ե այն: Այդպիսի բանի հոտն անգամ չկա:

Դեռես շատ բան կա, վոր մենք չենք արել: Յես կարծում եմ, վոր այժմ, այս կոնֆերենցիայից հետո, մեր

աշխատանքի մեջ թարւ հոսանք կմտցվի, և այն, վոր
մենք սկսեալ և զեռն անենք, մենք զանդաղ ու ան-
վրեպ, առանց առանձին բծախնդրության, միասնա-
բար, մեկս մեկի սխալ ուղղելով՝ կիրադործենք: (Միա-
համուռ. յերկաբատեւ ծափեր):

ԱՐԶՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐՆ ՈՒ ՇԵՐՔԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Բանաձև ընկ. Տոմսկու զեկուցման առթիւ
(Ընդունված է միաձայն)

Նախաբան

Ընթացիկ մոմենտը բնորոշվում է ընդհանրապես
յերկրի արտադրողական ուժերի և մասնավորապես
պետական արդյունաբերության արագ աճումով: Մի-
ևնույն ժամանակ այդ աճմանը զուգակցում են սո-
ցիալական ներհակությունների աճումը և—տվյալ սահ-
մանափակ ժամանակաշրջանում— դասակարգային պայ-
քարի վորոշ չափի սրումը մեր յերկրում, յերբ համե-
մատական չափով ամրացել են պրոլետարիատի տնտե-
սական և քաղաքական դիրքերը: Պրոլետարիատի աշ-
կարա թշնամի դասակարգերի ու խմբակցությունների
(բուրժուազիա, կուլակներ) աճող տնտեսական, ինչ-
պես և քաղաքական ակտիվությունը, նմանապես և
պրոլետարական ղեկավարության կարող ու անխու-
սափելի տատանումներ յիրևան բերող քաղաքային ու
գյուղական մանր բուրժուազիայի աճող ակտիվությու-
նը, պահանջում են կոնսոլիդացիայի յենթարկել, հա-
մախմբել և կազմակերպել աճող պրոլետարիատի բո-
լոր ուժերը: Ինդուստրիալ պրոլետարիատը, վորպես
խորհրդային հասարակության ղեկավար դասակարգ,

պետք է այսուհետեւ եւ ամեն կերպ ամրացնի իր դիրքը և ուժեղացնի իր ազդեցութիւնն ու իր դերը: Արհեստակցական միութիւնները, վորոնք իրենց կազմի տեսակետից բանվորների զուտ դասակարգային միավորման ընդարձակագոյն ձևն են, ներկա մոմենտում հսկայական խնդիրներ ռաւ ին կանգնում:

Բանվոր դասակարգի նոր խավերի կոմմունիստական (ընդհանուր քաղաքական, կուլտուրական, արդյունաբերական) դաստիարակութիւնը, պրոլետարիատի ընդհանուր ակտիւութիւնի բարձրացումն ինչպես յերկրի քաղաքական կյանքում, այնպես եւ տնտեսական սոցիալիստական շինարարութիւնի գործում, պրոլետարիատի նյութական կյանքի մակարդակի բարձրացումն՝ աշխատանքի արտադրողականութիւնի աճման հետեւանքով, պրոլետարական մասսաների ներգրավումը՝ բյուրոկրատիզմի և պետապարատի բյուրոկրատական ադամադուլներին դեմ տարվող պայքարի մեջ—հատուկ ուժգնութեամբ որակարգի մեջ են մտնում:

Մեր տնտեսութիւնի կյանքի բեկման մոմենտը, վորը կապված է վերականգնման պրոցեսից ռեկոնստրուկտիվին անցնելու և այդ անցման դժվարութիւնների հետ—պահանջում է արհմիութիւններից հատուկ լարված աշխատանք՝ մասսաներին լայնորեն լուսավորելու, նրանց հետաքրքրութիւնը դեպի ամբողջ դասակարգի ընդհանուր խնդիրները բարձրացնելու և բանվորական մասսաներին ավելի լայն չափերով դեպի սոցիալիստական շինարարութիւնի ամբողջ գործը (խորհուրդներ, տնտեսական որդաններ, կոոպերացիա և այլն) գրավելու համար:

Արհեստակցական միութիւնների աճումը, վոր հե-

տեանք է մեր յերկրի պրոլետարիատի աճման, պետք է զորեղ ֆակտոր հանդիսանա՝ պրոլետարական դիկտատուրայի և սոցիալիստական շինարարութիւնի ամրացման համար:

Դրա հետ միասին, հարձակվող կապիտալի հարվածների տակ զարգացող արհշարժման միջազգային միասնականութիւնի պայքարի նկատառումով՝ ԽՍՀՄ արհմիութիւնների առաջ կանգնում է միջազգային պրոլետարական պայքարի ճակատում ավելի յեռանդուն աշխատանք կատարելու խնդիրը: ԽՍՀՄ արհմիութիւնների ազդեցութիւնի աճումն այս ասպարիզում պետք է եւ ավելի ամրացնի պայքարող պրոլետարիատի լայն մասսաների միջազգային համերաշխութիւնի կապերը, նպաստե կապիտալիստական յերկրների և Խորհրդային Միութիւնի պրոլետարների յեղբայրական կապի գործին և դրանով իսկ նպաստե աշխատավորների համաշխարհային ազատագրմանը կապիտալի լծից և միջազգային հեղափոխութիւնի հաղթանակի համար մղվող պայքարին:

ԱՐՀՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Չնայած անցած տարվա մի շարք տնտեսական դժվարութիւններին, խորհրդային տնտեսութիւնը շարունակում էր անընդհատ աճել: Նրա աճման հետ միասին արդյունաբերութիւնի բոլոր ճյուղերում շարունակում էր աճել պրոլետարիատի քանակը և արհմիութիւնների անդամների թիւը:

Առ 1-ն ապրիլի 1925 թ.—6.950.400 հ.

Առ 1-ն ապրիլի 1926 թ.—8.768.200 հ.

Աճումը հալսասար և 26,2 տոկոսի:

Արհմիությունների թվական աճմանը ղուգընթաց տեղի յեր ունենում նրանց աշխատանքի անընդհատ խորացումը պրոլետարական դեմոկրատիայի հիմքերի վրա, արհմիութենական կազմակերպությունների ցանցի լայնացումը, միութենական ակտիվի ընդլայնումն ու թարմացումը՝ դեպի պրոլետարական հանրային աշխատանք բանվորների նոր տասնյակ հազարներ գրավելու միջոցով,—գործնականում ամբողջապես և լիովին հաստատելով XIV կուսհամագումարի հրահանգների ճշտությունը:

Նշանակալի չափերով առողջացել է նաև արհմիությունների վողջ ֆինանսական քաղաքականությունը. ֆինանսներն ամրացել են, ավելացել են կուլտաշխատանքի վրա արվող ծախսերը, լավացել է ֆինանսական հաշվետվությունը, ուժեղացել է բարձրագույն կազմակերպությունների կողմից տարվող վերահսկողությունը, ինչպես և վերստուգիչ հանձնաժողովների գործունեությունը, նշանակալիորեն կրճատվել են վատնույթները:

Սակայն արհմիությունների աշխատանքի բոլոր ասպարեզներում ձեռք բերած անկասկածելի հաջողությունների ու «տնտեսական» թեքման ալլանդակ ձևերի վերացման հետ միասին, հարկավոր ենչել նրանց աշխատանքի մեջ դոյություն ունեցող մի շարք լուրջ թերություններն ու շեղումները, վորոնք կարող են դանդաղեցնել XIV կուսհամագումարի վորոշումների կենսագործումը: Այդ թերություններն ու շեղումները վերջնականապես և վճռականորեն պետք է վերացվեն:

Չնայած ընդհանուր մասսայական աշխատանքի

նշանակալի չափերով լավանալուն և արհմիությունների բարձրագույն ու ստորին մարմինների միջև հաստատված կենդանի կապին, արհմիությունների աշխատանքների մեջ դեռևս նկատելի յեն հետևյալ թերությունները.

1. Արհմիություններն անբավարար են կատարում իրենց անմիջական պարտականությունը՝ բանվորների ու բանվորուհիների տնտեսական և կենցաղային պահանջների ու շահերի պաշտպանությունը. վոչ-բավարար ուշադրություն են դարձնում նրանց մանր կենսական, կենցաղային և տնտեսական կարիքների ու պահանջների վրա. բավարար յեռանդուն պաշտպանություն չեն ցույց տալիս բանվորների արդարացի և որինական պահանջներին, վոր հարուցվում են պետական և տնտեսական որգանքների առաջ. այդ պահանջների կենսագործման ժամանակ հանդես են բերում դանդաղկոտություն, յերբեմն ել քաջքշուկ:

2. Դեռևս բավարար լինելուց հեռու գործնական կապը արհմիությունների կենտկոմի, նահանգական բաժանմունքների ու ռայոնական կոմիտեների միջև մի կողմից, այդ վերջինների և ձեռնարկությունների միջև մյուս կողմից, ինչպես և գործարկումների ղեկավարների ու աշխատող մասսայի, ցեխերի միջև—վկայում է, վոր դեկավարություն գրասենեկային մեթոդները նշանակալի չափերով գերակշռում են, վորը միշտ տանում է դեպի փոխադարձ անհասկացողություն ղեկավարվողների և ղեկավարողների միջև, դեպի ֆորմալիզմ մեկ կողմից, և դեպի ջղայնացում ու անվստահություն՝ մյուս կողմից: Սա միութենական դիսցիպլինայի խախտման ու կոնֆլիկտների և «առանց» արհ-

միությունների «գիտության» տեղի ունեցած գործադուլների գոյություն ունեցող փաստերի պատճառներից մեկն է: Հարկավոր է հավասարապես նշել իբրև թերություն, վոր արհմիութենական բարձրագույն կազմակերպությունների ղեկավարներն ու ներկայացուցիչները հափազանց սակավ են ձեռնարկություններ այցելում:

3. Մի շարք ռայոններում գործարկողներին վարձատրություն ստացող ընտրովի աշխատողների (նախագահների, քարտուղարների, նախագահության անդամների) վոչ-բավարար թարմացումը, — անկուսակցական բանվորների թույլ զրավումը դեպի այդ պոստերը, ինչպես և դեպի արհմիութենական կազմակերպությունների բարձրագույն մարմինները (նահանգական բաժանմունքներ, արհմիության նահանգական խորհուրդ, կենտկոմ), — վորն սպառնում է մեկուսացնել այդ խավին պատկանող աշխատողներին և կտրել նրանց մասսաներից:

4. Անբավարար է յերիտասարդ ակտիվի դաստիարակության վրա թափվող աշխատանքը, վորը նրա շարքերում նկատվող անտոկոչնության, տատանումների և միության ազդեցությունը մասսաներում ապահովել չկարողանալու փաստերի պատճառ է հանդիսանում:

5. Մասսայական աշխատանքի թերությունները, մասնավորապես ընդհանուր և ներկայացուցչական ժողովների որակարգի ծանրաբեռնումը վերացական, բանվորների համար անհետաքրքրական հարցերով, վորոնց ծովում խեղդվում են և պատշաճ հափով յերևան չեն բերվում ու չեն լուսաբանվում բանվորների համար կենսական հանդիսացող անտեսական և կենցաղային

հարցերը, ինչպես և ընդհանուր ժողովներում ընդունված վորոշումների չիրականացնելն ու վոչ ժամանակին լուսաբանելը, բանվորների հուսախաբվելն ընդհանուր ժողովներից, նրանց հոգնելն ու անլուրջ վերաբերմունքը դեպի այդ ժողովը:

6. Միանգամայն անբավարար են արհմիությունների կապն ու մասնակցությունը խորհուրդների և նրանց մարմինների, կոոպերացիայի և այլ կազմակերպությունների աշխատանքներին: Դա աննորմալ է մանավանդ այդ մարմինների ու կազմակերպությունների աշխատանքի ծավալման ու աշխուժացման այժմյան պայմաններում, յերբ պահանջվում է առավելագույն չափերով ուժեղացնել բանվորների կազմակերպված մասնակցությունը խորհրդային և կոոպերատիվ շինարարության բոլոր ասպարեզներում:

7. Միութենական աշխատանքների թերությունների թվին է պատկանում նաև գործարանային կոմիտեների վերջին վերընտրությունների դասը: Չնայած այն բանին, վոր դեպի ակտիվ արհմիութենական աշխատանք և դեպի արհմիությունների բոլոր ընտրովի մարմինները զրաված բանվորուհիների ընդհանուր թիվն անընդհատ աճում էր, գործարկողների վերջին ընտրությունները ցույց են տալիս, վոր ընդհանուր բարձրացման կողքին՝ կանանց տոկոսը խոշոր արդյունաբերական կենտրոնների առանձին գործարկումների կազմում վորոշ հափով ընկել է:

Արհմիությունները պարտավոր են նորմալ դեմոկրատիայի սկզբունքները չխախտելով, միութենական մարմինների ընտրությունների ժամանակ ավելի յեռանդուն բացատրական աշխատանք կատարել իրենց

անդամների շրջանում՝ հոգուտ այն բանի, վոր անհրաժեշտ է բանվորուհիներին առաջ քաշել ղեպի բոլոր արհմիութենական, տնտեսական և խորհրդային պոստերը, ընտրությունների ժամանակ յեռանդուն կերպով պաշտպանելով բանվորուհիների թեկնածությունը:

Արհմիությունների բոլոր աշխատանքների մեջ պետք է ավելի ուշադրություն դարձնել ձեռնարկությունների բանվորուհիների շրջանում աշխատանքը ծավալելու վրա, համաձայն կենտկոմի և ՀԱՄԿՍ-ի վերջին ղրեկտիվների, վորոնք ճիշտ սահմանափակում են բանվորուհիների շրջանում կատարվելիք կուսակցական և արհեստակցական աշխատանքները: Բանվորուհիների շրջանում կատարվող աշխատանքն ամբողջապես գործարկումների և տեղեկումների վրա դնելու արդյունքն այն կլինի, վոր ավելի լավ և ավելի լրիվ կերպով կսպասարկվեն բանվորուհիների պահանջներն ու շահերը (աշխատանքի պաշտպանություն, վորակավորման բարձրացում և այլն), և դրանով իսկ բանվորուհիներն ավելի կշահագրգռվեն միութենական աշխատանքով:

8. Հավաքական պայմանագրերի քննարկման վորձը ներկայացուցչական և ընդհանուր ժողովներում, տվեց, անշուշտ, դրական արդյունք, դարգացնելով բանվորների մեջ ավելի գիտակից վերաբերմունք ղեպի հավաքական պայմանագրից բղիտղ իրենց իրավունքներն ու պարտականությունները, ինչպես և ավելի հստակ ու գիտակից պատկերացում իրենց ձեռնարկության տնտեսական դրության և արդյունաբերական խնդիրների մասին: Հավաքական պայմանագրի այդպիսի քննարկման վորձը բանվորների ընդհա-

նուր ժողովներում, վորին պետք է հետևեն հետագա ղեկուցումներ՝ բանակցությունների ընթացքի և նրանց վերջնական արդյունքի մասին՝ պետք է տարածել ամենուրեք: Դրա հետ միասին պետք է ընդունել, վոր հավաքական պայմանագրերի կնքման ասպարիզում տեղի յեն ունեցիկ ձգձգման փաստեր, վորոնք բանվորների մեջ գեգոհություն են առաջացնում: Այս յերեվոյթը վերացնելու համար հանձնարարել ՀԱՄԿՍ-ին, ԺՏԳԽ-ին և Աշխտղկոմատին տալ համապատասխան ցուցմունքներ ստորագրա կազմակերպություններին ու հաստատություններին:

ԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ՌԵԺԻՄ

Պրոլետարիատի հիմնական կադրերի քաղաքական և կուլտուրական աճումը զարգացնում է պրոլետարիատի զգայուն վերաբերմունքը ղեպի հեղափոխական իրավունքի բոլոր խախտումները և ղեպի խորհրդային իշխանության գծի բյուրոկրատական ազավաղումներն առանձին աղմինխատրատորների կողմից: Նա հիմք է հանդիսանում աշխատանքի արտադրականության հետագա աճման և սոցիալիստական շինարարության հետագա հաջողությունների համար, վորին իր գիտակցական մասնակցություն է բերելու ամբողջ պրոլետարիատը: այդ աճումը միևնույն ժամանակ պահանջում է աղմինխատրատորներից ու տընտեսավարներից զգայուն մոտեցում ղեպի բանվորները, ուշադրություն և խորհրդային պետության գծի ճիշտ կիրառում՝ խորհրդային և մասնավորապես տնտեսական աշխատանքի բոլոր ասպարիզներում, ինչպես և որենքների ու բանվորների իրավունքների պահպանում:

Մնայողության ռեժիմը վորպես անհրաժեշտ նախադրյալ սոցիալիստական կուտակման, արտադրանքի ինքնարժեքի և բոլոր մթերքների ու ապրանքների գների իջեցման, արդեն տվել է վորոշ, ճիշտ և ապակավին համեստ արդյունքներ, և անկասկածելի յե, վոր մեր հաջողություններն այդ ասպարիզում տարի տարու և վրա աճելու յեն, միևնույն ժամանակ նախադրյալ հանդիսանալով բանվորների տնտեսական դրության հետագա բարելավման համար:

Այսպիսով խնայողութ. ռեժիմն ուղղված է դեպի բանվորների ու բանվորուհիների հոկտեմբերյան նվաճումների ամրապնդումն ու զարգացումը և կարող է հաջողությամբ կիրառվել բանվորական լայն մասսաների ակտիվ աջակցությամբ միայն, հիմք ունենալով պետական ու տնտեսական ասպարատի թերությունների դեմ տարվող պայքարը, արդյունաբերության դրվածքի ու արդյունաբերության կառավարման սիստեմի կատարելագործումը, անարտադիր ծախսերի անողորմ կրճատումը և աշխատանքային կարգապահության ամրապնդումը, ըստ վորում իրականապես պետք է պաշտպանվեն բանվորների իրավունքներն ու շահերը:

Այս պատճառով անպայման անհանդուրժելի պետք է համարել խնայողության ռեժիմի տեղի ունեցած ակնհայտ ազավաղումները մի շարք տնտեսական մարմինների կողմից, վորոնք կիրառել են այն վոչ թե իհաշիվ արտադրական պրոցեսների ռացիոնալացման և վերադիր ծախսերի կրճատման, այլ բանվորների շահերի ու կենսական պահանջների խախտման միջոցով, ջղայնացնելով բանվորներին նորմերի և զնահատման մասնակի անժամանակ վերաբնությամբ, վարչակազմ կազ-

մի մանր, բժախնդիր վերաբերմունքով և յերբեմն ելնույնիսկ հավաքական պայմանագրի ու Աշխատանքի Որենքների կողեքսի ուղղակի խախտում կատարելով: Կուսակցությունն ու արհմիությունները պետք է ամենավճռական պայքար հայտարարեն կուսակցության և Սորհրդային իշխանության գծի ամեն տեսակի ազավաղումներին, վոր կատարվում են տնտեսական մարմինների և անհատ ադմինիստրատորների կողմից:

Միևնույն ժամանակ արհմիությունների հերթական խնդիրն է հանդիսանում պլանաչափ անդադրում աշխատանքը արհմիութենական աշխատանքային կարգապահության ամրապնդման վրա և վճռական պայքարը այն անարխիկ պրիոմների դեմ, վոր կիրառում են բանվորների առանձին խմբերը տնտեսական և կենցաղային հարցեր լուծելու համար («վոլինկաները», առանց միության թույլտվության գործադուլ հայտարարելը և այլն), և նախապես չեն սպառում իրենց պահանջների բավարարման օրինական և նորմալ մեթոդները:

Հավասարապես վճռական կերպով պայքարելով տնտեսական մարմինների բյուրոկրատական ազավաղումների դեմ, յեռանդով պաշտպանելով բանվորների տնտեսական և կենցաղային շահերը, արհմիությունները պարտավոր են, պրոլետարների հիմնական, ամենից ավելի գիտակից կադրերի վրա հենվելով, մղել վոչ պակաս յեռանդուն պայքար արտադրության և աշխատանքի կարգապահության նկատմամբ սանձարձակ վերաբերմունք ունենալու դեմ, այդ սանձարձակությունը կործանման սպառնալիք համարելով բանվոր դասակարգի կենսական գործ հանդիսացող ամբողջ սո-

ցիալիստական շինարարութեան համար: Փորձալքումներին, շփերթութեանը, դեպի իր պարտականութեանը անբարեխիղճ վերաբերմունք ցուց տալուն արհմիութիւնները, հենվելով պրոլետարական հանրային կարծիքի վրա, պետք է ամենավճռական կոխվ հայտարարեն: Արհմիութիւնները վոչ միայն պետք է պաշտպանեն տնտեսական մարմինների բոլոր խելացի ձեռնարկումները, վերոնք ուղղված կլինեն խնայողութեան ռեժիմի կիրառման կողմը, այլ և նախաձեռնողներ լինեն այնպիսի կոնկրետ առաջարկներին, վերոնք ուղղված կլինեն դեպի խնայողութեան ռեժիմի և արտադրութեան ռացիոնալացման կուսակցական լոզունգներին կիրարկումը:

Որենքների, պայմանագրերի և աշխատանքի ու արտադրութեան կանոնների (Աշխ. Որ. Կող., հավաքական պայմանագրեր, ներքին կարգուկանոնի կանոններ, հաշտարար մարմինների և միջնորդ դատարանների վորոշումներ և այլն) ճիշտ գործադրումը ինչպես վարչութեան, այնպես եւ բանվորների կողմից պետք է անհրաժեշտագոյն նախադրյալը լինի աշխատանքի ճիշտ կազմակերպման և առողջ աշխատանքային կարգապահութեան համար:

ԱՐՏԱՅԻՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Համ. ԿԿ XIV համագումարը ցույց տվեց կուսակցութեանն ու արհմիութիւններին, վոր «լայն բանվորական մասսաներին դեպի խորհրդային տնտեսութեան գործնական շինարարութեան գործը գրավելու» նրանց մեջ սոցիալիստական պետութեան տնտեսական հաջողութիւնների աստիճանից աշխատավորներին շար-

հերի սերտ կախված լինելու գիտակցութեան դաստիարակելու, բանվորների շարքերից տնտեսավարների և ադմինիստրատորների նոր կադրեր առաջ քաշելու և դաստիարակելու լավագոյն ձև են հանդիսանում արտադրական խորհրդակցութիւնները ֆարքիկաներում, գործարաններում և այլ խոշոր ձեռնարկութիւններում ու տնտեսութիւններում»:

Կոնֆերենցիան գտնում է, վոր արտադրական խորհրդակցութիւններին դերի այս բնորոշումը, վոր տվել է XIV համագումարը, ամբողջութեամբ և լիովին արդարացաւ կյանքում: Ներկայումս արտադրական խորհրդակցութիւնները (և կոնֆերենցիաները), արհմիութիւնների վարպետ ու յեռանդուն ղեկավարութեանը վայելելով, առանձնապես աչքի ընկնող դեր պետք է խաղան, բանվորների լայն խավերը հաղորդակից դարձնելով արդունաբերութեան կազմակերպման և սոցիալիստական շինարարութեան ամբողջ գործին, դաստիարակելով ու սովորեցնելով նրանց արդունաբերութեան կառավարման գործը, առաջ քաշելով պրոլետար ադմինիստրատորների և տնտեսավարների նոր հազարներ և դրանով իսկ ստեղծելով հաստատուն պատվանդան բյուրոկրատիզմի դեմ կռիւն և ամբողջ պետական ու տնտեսական ապարատի առողջացնելու համար:

Հակառակ ոպպոզիցիայի պանիկական կանչերի՝ արտադրական խորհրդակցութիւնները զարգանում են և աստիճանաբար անցնում ավելի խորացրած աշխատանքի: Արտադրական խորհրդակցութիւնների աշխատանքի առաջին ետապը—ամենակենսական թերութիւնների քննարկումն ու վերացումը—հիմնականում համարյա ավարտված է:

Արտադրական խորհրդակցությունների մեջ նկատվող ժամանակավոր հապաղումները բացատրվում են ին տնտեսական հիմնարկություններում գոյություն ունեցող ձգձգումներով. տնտեսավարների և գործարանային ադմինիստրացիայի մի մասի արհամարհական վերաբերմունքով դեպի այդ խորհրդակցությունները. յերբեմն այդ ադմինիստրացիայի խանդոտ վերաբերմունքով դեպի բանվորների առաջարկները, առանձին արհմիությունների անուշադիր, յերբեմն ել անփութ վերաբերմունքով դեպի այդ խորհրդակցությունները, նրանով, վոր արհմիությունները չեն հասկացել արտադրական խորհրդակցությունների տեխնիկապես հնարավոր և արտադրականորեն նպատակահարմար առաջարկների յեռանդուն կենսագործման անհրաժեշտությունը, հրապարակապես խորհրդակցությունները դեմոկրատիան (պատի լրագիր, թղթակցություններ, ընդհանուր ժողովներում արվող զեկուցումներ) քաջքշոյների դեմ մղվող պայքարում ոգտագործելու անշնորհքությամբ. հաշվառման, վերահսկողության և արտադրական խորհրդակցությունների առաջադրած առաջարկների վիճակին վերաբերող հաշվառության անբավարար լինելով:

Հաստատելով XIV կուսհամագումարի դերեկտիվները արտադրական խորհրդակցությունների խնդիրների մասին, կոնֆերենցիան ընդունում է, վոր հերթական խնդիրներ ներկա մոմենտում հանդիսանում են.

1. Արտադրական խորհրդակցությունների աշխատանքի խորացումը պլանայնության անցնելու միջոցով. այդ բանն ընդունելով իրրե որինք, ըստ վորում ըս-

կըզրնական շրջանում խորհրդակցությունների աշխատանքների պլանը պետք է կազմել համեմատաբար կարճ ժամանակվա համար՝ միևնույն ժամանակ չըպետք է հրաժարվել խորհրդակցություններին մասնապետք է հրաժարվել վոչ-հերթական հարցերն այդ կցողների առաջադրած վոչ-հերթական հարցերն այդ խորհրդակցությունների քննարկմանը յենթարկելուց:

2. Նույն կարգին է պատկանում ավելի խոշոր ընդհանուր հարցերի, այն է՝ ամբողջ ցեխի, ամբողջ ձեռնարկության, ամբողջ տրեստի և այլն աշխատանքի և արտադրության կազմակերպման հարցերի քննարկմանն ու մշակմանն անցնելը, ըստ վորում մեծ, բարդ հարցերը պետք է բաժանել մի շարք ավելի մանր, մասնակի հարցերի, մանրագնին կերպով մշակելով մասնակի հարցերի, մանրագնին կերպով մշակելով այդ հարցերից ամեն մեկը ցեխային արտադրական խորհրդակցությունների մեջ և հատկապես այդ նպատակի համար ստեղծվող հանձնաժողովներում: ՀԱՄԿԽ ի տակի համար ստեղծվող հանձնաժողովներում: ՀԱՄԿԽ ի նախագահությունը և միությունների առանձին կենտրոնները, արտադրական խորհրդակցությունների աշխատանքի ուղղելու ուսուցմասիրության հիման վրա պետք է մշակեն արտադրական հանձնաժողովների աշխատանքների մեթոդներին և սխտեմին վերաբերող մի շարք որինակելի հրահանգներ՝ ինչպես ընդհանուր ընդհանր կրող, այնպես ել արդյունաբերության առանձին ճյուղերին հարմարեցրած, և պետք է ձեռն աշխատանքի ղեկավարմանը և արտադրական հանձնաժողովների վարձի համախմբմանը նվիրված հատուկ հանդես հրատարակելու հարցը:

3. Բոլոր արհմիութենական կազմակերպությունները պարտավոր են ավելի մեծ հափով, քան մինչև որս է յեղել, ուժեղացնել իրենց ուղղությունը դեպի

արտադրական խորհրդակցությունների աշխատանքը, ուժեղացնել այդ աշխատանքի գործնական ղեկավարությունը, հաստատակամությամբ հասնելով նրանց արտադրական ապես նպատակահարմար վորոշումների շուտափուլյթ կենսագործման նպատակին, տնտեսավար՝ երի հետ կարելվույն չափ լրիվ և պարբերաբար խորհրդակցություններին՝ իրազեկ դարձնելով նրանց վորոշումների կենսագործումը մերժելու կամ դանդաղեցնելու պատճառներին: Կուսակազմակերպությունները պարտավոր են լիակատար չափով ոգնել արհմիություններին՝ այս աշխատանքը կատարելու գործում:

4. Հարկավոր և պարտավորեցնել տնտեսական մարմիններին, վոր ուժեղացնեն իրենց ուշադրությունը դեպի արտադրական խորհրդակցությունները՝ հուլիսյան շրջաբերականի (ԺՏԳԽ-ի և ՀԱՄԿԽ-ի) հիմունքներով: ԺՏԳԽ պարտավոր և հետևել հիշյալ շրջաբերականի կենսագործմանը և միջոցներ ձեռք առնել՝ վերացնելու համար արտադրական խորհրդակցությունների առաջարկների քննության ժամանակ տեղի ունեցող քաշքուկներն ու անփութությունը՝ պատասխանատվության կանչելով հիշյալ հրահանգները չկատարող և խորհրդային պետության գիծն այս հարցում աղավաղող ագմինիստորատորներին և տնտեսավարներին:

Արտադրական խորհրդակցությունների աշխատանքը խորացնելու և արտադրական խորհրդակցությունների ձեռնարկությունների կառավարման գործին մոտեցնելու նպատակով, — հենց դրանով ել արտադրական խորհրդակցությունները բանվորական մասսաների կառավարման գործին մոտեցնելու, լավագույն կերպով նրա պլանների, ֆինանսների, առևտրական և գործառ-

նական ապարարատների և ունեցած միջոցների ռացիոնալ ոգտագործման հետ ծանոթացնելու նպատակով — ոգտակար և համարվում, իբրև փորձ՝ առանձին ձեռնարկություններում ժամանակավոր վերահսկիչ հանձնաժողովներ ստեղծելը — տվյալ ձեռնարկության բանվորներից, — վորպիսի հանձնաժողովներ կազմակերպում են գործարկումներն ու արտադրական հանձնաժողովները: Նման հանձնաժողովների խնդիրը պետք և լինի մանրամասնաբար ծանոթանալ գործարանային վարչության աշխատանքի վորոշ ժամանակաշրջանի ամբողջ գործունեյության, նրա պլանների, ֆինանսների, կառավարման մեթոդների, ապարարատի կառուցվածքի, ինչպես և նրա տրամադրության տակ գանվող միջոցների ռացիոնալ ոգտագործման հետ՝ տնտեսավարների հետ միասին արտադրական խորհրդակցության պլանումում զեկուցում տալու համար:

Այդպիսի հանձնաժողովների իրավունքների և պարտականությունների թվարկումը, նրանց կառուցվածքը և կազմակերպման մեթոդը, ինչպես և այն ձեռնարկությունների ցուցակը, վորտեղ առաջին հերթին պետք և կիրարկվի տվյալ փորձը, — հանձնարարվում և մշակել և վորոշել ՀԱՄԿԽ-ին և ԺՏԳԽ-ին:

Արհմիությունները պետք և խորացնեն արտադրական կոնֆերենցիաների աշխատանքը՝ նրանց որակարգն աճելի մանրակրկիտ, ձեռնհաս կերպով նախապարաստելու և վաղորդ մշակելու նրանց փորձառության հաշվարկման, նրանց վորոշումների կենսագործումը կանոնավոր կերպով ստուգելու և տվյալ կոնֆերենցիաներում մատնանշված թերությունները վերացնելու միջոցով:

ԱՐՀՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ՈՒ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ

Արհմիությունների աշխատանքը և ուշադրությունը դեպի տնտեսական հարցերը և դեպի իրենց թեկնածուներին վարչական-տնտեսական պոստեր քաշելու գործը անհրաժեշտ և համարել ակնհայտ կերպով անբավարար և թույլ: Միաժամանակ անհրաժեշտ և նշել անուշադրության մի շարք դեպքեր, վոր ցույց են տվել տնտեսական մարմինները դեպի արհմիությունների ցուցմունքները և տնտեսական պոստերի համար նրանց առաջադրած թեկնածուները: Այս դրությունը կարելիվոյն չափ շուտ պետք է վերացնել:

Այս բանի համար բոլոր կուսակցական, արհեստակցական և տնտեսական կազմակերպությունները պարտավոր են միշտ հիշել ՌԿԿ XI և ՀամԿԿ XIV համագումարների բանաձևերը՝ բոլոր պլանավորիչ և կարգավորիչ մարմիններում արհմիությունների յեռանդուն մասնակցության և բանվորներից տնտեսավար ագմինիստրատորներ առաջ քաշելու անհրաժեշտության մասին: Հատուկ ուշադրություն պետք է դարձնել տնտեսական պոստեր գրավելու համար առաջ քաշվողների թեկնածությունների համաձայնեցման և հաստատման վրա:

Արհեստակցական կազմակերպությունները պարտավոր են ուժեղացնել իրենց ուշադրությունը դեպի տնտեսական մարմինների վերստուգիչ հանձնաժողովները, լավացնել այդ հանձնաժողովներում իրենց ներկայացուցիչների կազմը, նրանց հետ ամենասերտ կապ հաստատել այնպես, վոր միշտ իրադեկ լինեն ինչպես իրենց ներկայացուցիչների, այնպես ել ամբողջ վերստուգիչ հանձնաժողովների աշխատանքի մասին, իսկ

դրանով նաև տվյալ ձեռնարկություն, տրեստի և աղբյուրնարերություն ճյուղի ամբողջ տնտեսական գործունեություն մասին: Դա արհմիությունների մարմիններին կոտեցնի տնտեսությանը, կավելացնի նրանց ձեռնհասությունը և հնարավորություն կտա ակտիվ կերպով ազդելու արդյունարերություն կազմակերպման և կառավարման գործերի վրա:

Արհմիությունները պարտավոր են ամեն կերպ ուժեղացնել սոցիալիստական տնտեսության կառավարման գործի համար բանվորների նոր խավեր պատրաստելու և սովորեցնելու աշխատանքը, ամենաընդունակ բանվորներին և բանվորունիներին դեպի զանազան տնտեսական պոստեր քաշելով (արտադրական խորհրդակցությունների միջոցով), պետություն աջակցությամբ յերեկոյան արտադրական խմբակներ և դասընթացներ բացելով, բանվոր յերիտասարդություն ամեն կերպ այդ կազմակերպությունների մեջն առնելով: արհմիությունները պետք է կազմակերպեն կարմիր դիրեկտորների դասընթացներ, արտադրական կրականության հրատարակություն և այլն: Կուսակազմակերպությունները պարտավոր են անշեղորեն պաշտպանել արհմիությունների բոլոր գործնական առաջարկությունները և զանազան տնտեսական պոստերի համար նրանց առաջ քաշած թեկնածությունները:

Կոնֆերենցիան գտնում է, վոր ա) արտադրական խորհրդակցությունների աշխատանքը խորացնելը, բ) նրանց վերահսկչական ֆունկցիաներն ուժեղացնելը, գ) անշեղ ու յեռանդուն կերպով բանվորներին դեպի բոլոր տնտեսական պոստերն առաջ քաշելը, դ) արհմիությունների սիստեմատիկ և պլանաչափ մասնա-

կցությունը արդյունաբերության կադմակերպմանը ներկա կոնֆերենցիայի վորոշումներէ հիման վրա և ամբողջ կուսակցության աջակցութեամբ—անհրաժեշտ նախադրյալներ են միություններին և ամբողջ բան-վոր դասակարգին արդյունաբերության կադմակերպ-ման գործում մասնակից դարձնելու համար և ամենից ավելի լրիվ կերպով կապահովեն սոցիալիստական շի-նարարության հաջողութիւնը:

Ա Շ Խ Ա Տ Ա Վ Ա Ր Ձ

Համկե-ն, վորպես բանվոր դասակարգի կուսա-կցութիւն, վոր ղեկավարում է պրոլետարիատի վեր-ջնական ազատագրութեան համար մղվող պայքարի բո-լոր տեսակները, միշտ իր ամենագլխավոր խնդիրն է համարել և համարում է բանվորների տնտեսական դրութեան համակողմանի բարելավումը: Կապիտալիս-տական հասարակակարգի պայմաններում, վորտեղ պե-տական իշխանութիւնը և արտադրութեան բոլոր գոր-ծիքները պատկանում են կապիտալիստների դասա-կարգին, կոմկուսակցութիւնն ու նրա անդամները, վորպես կապիտալիզմի լիկվիդացիայով շահագրգռված կողմ, պարտավոր են պաշտպանել կապիտալիստ-գոր-ծատիրոջ դեմն ուղղված բանվորների բոլոր պահանջ-ները՝ արված նրանց կյանքի մակարդակի բարձրաց-ման նպատակով: Պրոլետարիատի դեկտատուրայի պայ-մաններում մի պետութեան մեջ, «վորտեղ աշխատա-վոր գյուղացիները բանվորների ղեկավարութեամբ սո-ցիալիզմ են կառուցում, վճռականապէս հրաժարվելով կապիտալիստների ղեկավարութիւնից» (միություն-ների V-րդ համագումարին ուղղած Վ. Ի. Լենինի նա-

մակից), կոմկուսակցութիւնը, վորպես իր դասակարգի դեկտատուրան իրականացնող ավանգարդ, ղեկավա-րելով սոցիալիզմի կառուցման ամբողջ գործը, սեր-տորեն շահագրգռված է սոցիալիստական կուսակման թափի խնդրում, վորը միևնույն ժամանակ սոցիալիս-տական շինարարութեան թափ է, վորից, իր հերթին, կախված է պրոլետարիատի նյութական և կուլտուրա-կան մակարդակի հետագա բարձրացման թափը:

Ամբողջ բանվոր դասակարգի, նրա վերջնական նպա-տակներին և պրոլետարիատի նյութական մակարդակի հետագա բարելավման անընդհատութիւնն ապահովե-լու շահը նկատի ունենալով, կոմկուսակցութիւնն իր քաղաքականութիւնն աշխատավարձի ասպարիզում պետք է համաձայնեցնի խորհրդային տնտեսութեան իրական տնտեսական դրութեան, նրա արտադրական ուժերի աճման, նրա ռեսուրսների հետ, միաժամա-նակ ապահովելով սոցիալիստական կուսակման թա-փը, վորն անհրաժեշտ է, վորպեսզի կառուցվող սո-ցիալիզմը կարողանա հաղթել իր գոյութեան և իր դարգացման համար պայքարող մասնավոր կապիտա-լին (վորն իր համար հենարան է գտնում հանձին ԽՍՀՄ միջազգային կապիտալիստական ուղա-կման փաստի):

Կոնֆերենցիան ամբողջութեամբ և լիովին հավա-նութիւն է հայտնում կուսակցութեան քաղաքակա-նութեանը աշխատավարձի ասպարիզում,—մի քաղա-քականութիւն, վոր ամբողջապէս պաշտպանվել է արհ-միութիւնների կողմից: Կոնֆերենցիան մասնավորա-պէս իր հավանութիւնն է հայտնում Համկե Կենտ-կոմի ազդրիւյան պլենումի վորոշմանը, վորով մերժ

վեցին ուղղակիցիայի ակներև սխալ և վնասակար առաջարկներն աշխատավարձի մասին, վորպիսի առաջարկներն այն շրջանի ծանր տնտեսական կոնյունկտուրայի և աճող ապրանքային ինդեքսի պայմաններում անխուսափելիորեն կտանեյին դեպի գների ավելի մեծ աճում, չերվոնեցի արժեքազրկում և դրանով փաստորեն դեպի ռեալ աշխատավարձի հետագա անկում:

Հավասարապես՝ կոնֆերենցիան իր հավանությունն և հայտնում Համկո Կենտկոմի և Ժողկոմխորհի սեպտեմբերյան վորոշումներին՝ աշխատավարձի բարձրացման մասին, զորոնց հիմք են ծառայել ընդհանուր տնտեսական աշխուժացման յերևան յեկած հեռանկարները (բերքը, աշխատանքի արտադրականության բարձրացումը և այլն), կոնֆերենցիան իր հավանությունն և հայտնում նաև ընդհանուր դիրեկտիվին, վոր վերաբերում է՝ բանվորների ամենից ցածր վարձատրվող խմբերը և ընդհանրապես աշխատավարձի խնդրում ավելի հետաքննաց ճշգրտելն աշխատավարձի ասպարիզում մյուսներին հասցնելուն, վորպես առաջին և կարևոր քայլին, վորն արված է աշխատավորների տարբեր կատեգորիաների վարձատրության մեջ գոյություն ունեցող աշխարհ անորմալ տարբերությունը վերացնելու նպատակով: Կուսակցությունը և նրա Կենտկոմն արհմիությունների յեռանդուն աջակցությամբ այսուհետև ել գործ են դնելու իրենց բոլոր ջանքերը բանվոր դասակարգի նյութական և կուլտուրական մակարդակի հետագա բարձրացման համար, այդ բանի հիմք ընդունելով ամբողջ տնտեսության տնտեսական դրության ու սոցիալիստական շինարարության հաջողություն-

ները այդ բանը ճշտելով հաճաճյնեցնելով ամբողջ տնտեսության տնտեսական դրության ու սոցիալիստական շինարարության հաջողությունների հետ — վճռականապես մերժելով անպատասխանատու դեմագոգիան (ամբոխավարությունը) և պոլիտիկանությունը բանվոր դասակարգի և կոմկուսակցության համար կարևորագույն այս հարցում:

ԿՈՈՊԵՐԱՅԻՆ

Պրոլետարիատի տնտեսական, կուլտուրական և կենցաղային պայմանների ամեն կերպ լավացնելն իրենց խնդիր ընդունելով՝ արհմիություններն ամբողջապես շահագրգռված են կոոպերացիայի առողջ զարգացման խնդրով, վորի (կոոպերացիայի) հաջողությունները վոչ միայն տանում են դեպի սոցիալիստական տարբերի կողմից գիշատիչ մասնավոր կապիտալին հաղթելու գործի ապահովում, այլ և անմիջականորեն ապահովում են բանվորների իրական աշխատավարձի ուղղակի բարձրացումը:

Սակայն կոոպերացիայի հաջող զարգացումը կարող ես ապահովվել միայն աշխատավորների կոոպերատիվ հանրայնության, և առաջին հերթին պրոլետարական հանրայնության աճման և ամրապնդման հիման վրա: Արհմիությունները պարտավոր են ավելի ակտիվ կերպով մասնակցել ամբողջ կոոպերատիվ աշխատանքին, դեպի այդ աշխատանքը քաշելով բանվորների և բանվորուհիների լայն խավերը, հատուկ ուշադրություն դարձնելով մանրածախսի գների իջեցման պայքարի խնդրում կոոպերացիային աջակցելու վրա: Արհմիությունները պարտավոր են լուրջ նախապատրաստվել

լիազորների ժողովներին, լիազորների կազմի ավելի լուրջ ընտրություն կատարել, ամենայնպես պահանջներին ու բանվորություններին առաջ քաշել դեպի բուրժուական ընտրություն կոոպերատիվ պոստերը և ավելի ուշադիր հսկողություն կոոպերացիայի ամբողջ աշխատանքի, դրա հետ միասին նաև աշխատանքի գործնական մասնակցների վրա, վորովհետև փաստորեն կոոպերատիվի ապրանքի գներն ու վորակն է, վոր վորոշում են բանվորների իրական աշխատավարձի բարձրության աստիճանը: Կոոպերացիայի և նրա ամբողջ գործունեությունը բարելավման աշխատանքը պրոլետարական հանրայնության պատվանդանի վրա՝ արհմիությունների համար պետք է հանդիսանա իրական աշխատավարձի բարձրացման և բանվորների կյանքի ընդհանուր տրեսակական ու կենցաղային պայմանների բարելավման աշխատանքի կարևորագույն ճյուղերից մեկը:

ԱՐՀՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ՈՒ ԿՈՒՍԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

XIV համագումարից հետո յերկրային, մարդային և նահանգական կուսակազմակերպությունների վերաբերմունքը դեպի արհմիությունները և նրանց դեկավարելու մեթոդները նշանակալիորեն առողջացան. բայց և այնպես մի շարք դեպքերում նկատվում է, վոր բավականաչափ ակտիվ կերպով չեն կիրառվում XIV կուսհամագումարի վորոշումներն արհմիությունների մասին, բավարար ուշադրություն չի դարձվում նրանց աշխատանքի վրա, բացակայում է բացատրական աշխատանքը արհմիությունների խնդիրների մասին, վորի հետևանքով ստորին կարգի կուսակազմակերպությունների վերաբերմունքը դեպի արհմիությունները մնում է համարյա թե նախկինը:

Համկյ յերկրային կոմիտեները, մարդկությունները և նահանգական կոմիտեները պետք է ձեռք առնեն ամեն միջոց՝ վերացնելու համար նկատվող աննորմալությունները, իրենց խնդիր դարձնելով հետևյալը. հասնել այնպիսի դրություն, վոր իրենց յենթակա կուսակազմակերպությունները (շրջկոմ (окружком), գավկոմ, ռայկոմ, քլիշի բյուրո) անվթար կերպով կիրառեն XIV համագումարի վորոշումներն արհմիությունների մասին, բացատրական կամպանիայի միջոցով, սխտեմատիկ կերպով հսկելով նրանց աշխատանքին այդ առարկայում և ուղղելով նրանց բոլոր սխալներն ու նրանց շեղումները ճիշտ դեկավարման մեթոդներից:

ՊԵՏԱՐԱՄԻՆՆԵՐՆ ՈՒ ԱՐՀՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հավաստելով, վոր առաջընթացի սխտեմա, վոր կիրարկում են կուսակցությունը, արհմիությունները և խորհուրդները, տվել է նշանակալի արդյունք, կուսակցությունը չի կարող բավարարվել ձեռք բերած հաջողություններով, ինչպես և չի կարող չտեսնել այդ աշխատանքի առանձին թերությունները:

Այդպիսի թերությունների կարգը պետք է դասել. ա. Պետական, տնտեսական և կոոպերատիվ մարմինների միջանի ղեկավարների անուշադիր վերաբերմունքը դեպի առաջընթացի աշխատանքը և, վորպես դրա հետևանք, ստորագրած վարչական անձների անուշադիր, յերբեմն ել անբարյացակամ վերաբերմունքը դեպի առաջընթացի աշխատանքը. այդ բանի հետևանքը յերբեմն այն է լինում, վոր առաջ քաշված բանվորներն ու բանվորություններն աստիճանաբար իջեցվում են այն աշխատանքից, վորին սկզբում կանչված

եյին յեղել, մինչև ամենաստորին տեխնիկական պաշտոնները ներառյալ:

բ. Առաջըաշվածների աշխատանքի ցածր վարձատրությունը խորհրդային պաշտոններում, վորն արգելք է հանդիսանում վորակյալ բանվորներին դեպի խորհրդային աշխատանք առաջըաշելու խնդրում:

գ. Արհմիությունների թույլ աշխատանքը՝ բանվորներին դեպի պատասխանատու խորհրդային, տրնտեսական և կոոպերատիվ պոստերն առաջ քաշելու խնդրում և այն, վոր համարյա թե լիովին բացակայում է նրանց հսկողությունը՝ առաջըաշվածների աշխատանքի նկատմամբ և բացակայում է նրանց աշխատանքին ցույց տրվելիք աջակցությունը:

Կոնֆերենցիան բոլոր կուսակազմակերպությունների հերթական խնդիր է համարում—երբև բյուրոկրատիզմի դեմ մղվող պայքարի ամենադրական միջոց—բանվորների և բանվորուհիների ամենայնապահուն և սխտեմատիկ առաջըաշելը դեպի պետական ապարատի բոլոր ճյուղերը, նրանց աշխատանքի վրա ուշադիր հսկողություն ունենալը, նրանց ամեն կերպ աջակցելը և ամենաընդունակներին դեպի բարձր, ավելի պատասխանատու պոստեր քաշելը: Կուսակցությունն ու արհմիությունները պարտավոր են վճռական կռիվ մղել այն դիմադրության դեմ, վոր ցույց են տալիս առաջըաշման սխտեմին պետական և տնտեսական ապարատի բյուրոկրատիկ-անձկուն, ինչպես և իրենց պաշտոնին չհամապատասխանող տարրերը, սխտեմատիկորեն այդ տարրերը փոխարինելով ամենաընդունակ և կուլտուրապես ու քաղաքականապես առաջ զնացած բանվորներով:

Այս բանի իրականացնելը բյուրոկրատիզմի դեմ մղվող պայքարի ամենաիրական միջոցներից մեկն է, վոր կիրարկվելու յե ամբողջ պետապարատի բանվորականացման միջոցով: Արհմիությունները պարտավոր են ավելի ուշադրություն դարձնել, քան մինչ այժմ դարձրել են, խորհուրդների ամբողջ աշխատանքի վրա, պետք է ուժեղացնեն իրենց ակտիվությունը նրանց ընթացիկ աշխատանքների մեջ, իրենց ամենորյա աշխատանքի փորձի հիման վրա առաջ քաշելով բանվորների կենցաղի ամենակենսական հարցերը, միևնույն ժամանակ ուժեղացնելով իրենց դերն ու մասնակցությունը ընտրական կամպանիայում խորհուրդներին վերընտրությունների ժամանակ:

Հողանտառ միության անդամ բատրակների նշանակալի ներկայացուցչությունը վոլոստային և գյուղական խորհուրդներում գնահատելով վորպես գյուղում պրոլետարիատի ազդեցության ապահովման գործի անվիճելի հաջողություն, հարկավոր է ավելի լայն և պլանաչափ ծավալել այդ ուղղությամբ սկսված աշխատանքը:

Կուսակցության և արհմիությունների ուշադրությունը նույնպես պետք է նվիրել հողանտառ միության մեջ ակտիվ ստեղծելու համար սկսված աշխատանքը ծավալելու գործին: Անհրաժեշտ է ամեն կերպ աջակցել գյուղատնտեսական պրոլետարներին՝ գյուղ-խորհուրդներին և կոոպերատիվ մարմիններին վերընտրությունների ժամանակ, դրանով իսկ ուժեղացնելով պրոլետարական ազդեցությունը գյուղում:

Հարկավոր է ուսումնասիրել առաջ քաշվողների տնտեսական դրությունը և արհմիությունների մաս-

նակցութեամբ մշակել մի շարք միջոցներ, վորոնք կկարողանան ապահովել վորակյալ բանվորներին դեպի խորհրդային և հանրային աշխատանք առաջ քաշելու գործը:

Արհմիությունները և նրանց մարմինները վերից-վար պարտավոր են ցույց տալ ամենաակտիվ մասնակցութիւն ՌԳՏ վերահսկական և վերակազմական աշխատանքին, վորի (ՌԳՏ) խնդիրն, իր հերթին, հետեւյալն է—կարողանալ իր աշխատանքին մասնակից դարձնել արհմիություններին և նրանց միջոցով աշխատավորներին ամենալայն խավերին:

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹՅՈՒՆ

Չնայած ժողովրդական տնտեսութեան բոլոր ճյուղերի և արդյունաբերութեան նշանակալի ընդարձակման, վորի հետեանքով ավելացել է բանվորների և ծառայողների ընդհանուր թիվը (6.035.300 հոգի 1925 թվին, 7.700.600 հոգի 1926 թվին—ավելացել և 1.665.300 հոգի),—գործազրկութիւնը վոչ միայն չի պակասել, այլ և շարունակում է աճել:

1925 թ. ապրիլի 1-ին միութեան անդամ գործազուրկների թիվը եր 992.900:

1926 թ. ապրիլի 1-ին միութեան անդամ գործազուրկների թիվը եր 1.182.500:

Այսպիսով գործազուրկների թիվը ավելացել է 19,1 տոկոսով:

Աշխատանքի վորոշ կատեգորիաների (սևագործ բանվորներ, տնային ծառայողներ, ստորին կվալիֆիկացեալի գրասենեկային ծառայողներ և այլն) համար գործազրկութիւնն սպառնում է մոտ ժամանակներս դառնալ խորնիկական ագրարային գերբնակչու-

թեան և անընդհատ գյուղից քաղաք լցվող բանվորական ուժի շնորհիվ: Այս բանը կուսակցութեան, արհմիությունների և խորհրդային իշխանութեան առաջ խնդիր է դնում՝ յեռանդուն կերպով պայքարել գործազրկութեան դեմ ինչպես մի շարք ամենամահտաճգիւի մասնավոր բնութի ունեցող միջոցներ ընդունելու միջոցով (տես ՀԱՄԿԽ-ի նախագահութեան վորոշումը՝ հաստատված Քաղբյուրոյի հանձնաժողովի կողմից), այնպես եւ խորհրդային կարգով (Պետպլան) հավելյալ բնակչութեան աշխատանքային ոգտագործման ավելի ընդհանուր հարցի մշակման ու լուծման միջոցով:

Կուսակցութիւնը, արհմիությունները, տնտեսական մարմինները և կուսակցութեան բոլոր անդամները պետք է ամենադանդուն պայքարը մղեն պրոտեկցիոնիզմի ու խնամիութեան դեմ—բանվորներ և ծառայողներ վարձելու և արձակելու խնդրում—և վրձնական աշակցութիւն պետք է ցույց տան ՀամԿԿԿենտկոմի, ՀԱՄԿԽ-ի և խորհրդային մարմինների բոլոր այն ձեռնարկումներին, վորոնք ուղղված են գործազրկութեան դեմ մղվող պայքարի կողմը:

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ԶԱՎԱԿՆԵՐԸ

Առանձնապես սուր է կանգնած պրոլետարական յերիտասարդութեան (անչափահասներ և այսպես կոչված գերչափահասներ, գլխավորապես գործարանային բանվորների և ցածր վարձատրութիւն ստացող ծառայողների դավակները) գործազրկութեան հարցը:

Այդ պրոլետարական յերիտասարդութիւնը վոչ միայն դպրոցական հաստատութիւններում, այլ և ձեռ-

նարկության մեջ սովորելու հնարավորություն չունենալով, դատապարտված է յերկարատե դորձադրկության և ակամա անգործության: Պրոլետարական հանրային կազմակերպությունների և նրանց կուտուրլուսավորական աշխատանքի ազդեցությունից դուրս մնալով (այդ կազմակերպություններն իրենց աշխատանքը կատարում են գլխավորապես և համարյա թե բացառապես, ձեռնարկություններում), այդ յերկտասարդությունը բարոյապես քայքայվում է և անապաստանները տարիք առնող խավերի հետ միասին կազմում է մարտնչող «խուժանի» գլխավոր կազմը, այլասերվելով և վերածվելով հակահանրային տարրի, վորը կենցաղային մերձավորության շնորհիվ վարակում է աշխատող յերկտասարդության նշանակալի մասը և նույնիսկ կոմյերիտմիության անկայուն խավերը:

Այս հողի վրա դարգանում է, ճիշտ է, սենսացիայի յետևից վազելու մշտան հետեանքով, մեր մամուլի կողմից հաճախ ահարկու դարձնելու աստիճան չափազանցած խուլիգանության ալիքը նույնիսկ լավագույն պրոլետարական ռայոններում, յերևան բերելով և վերածնելով նախահեղափոխական անցյալի ամոթալի սովորութիւններն ու մնացորդները:

Հակառակ «ընդհանրապիս» խուլիգանության դեմ պայքարելու խնդրում ինտելիգենտների բարձրացրած վայնասունին, կուսակցությունը, արհմիությունները և պետությունը պարտավոր են պլանաչափ պայքար մղել յերկտասարդության ապաստանադրկության և գործադրկության դեմ՝ մի շարք գործնական ձեռնարկումներ կիրառելու միջոցով:

Անհրաժեշտ է առաջին հերթին.

1. Ամենագործնական ձևով մոտենալ մանուկների և անչափահասների անապաստանության վճռական լիկվիդացիային, անհրաժեշտ համարելով բանվորների զավակների գլխովին ընդգրկումը սոցդասավարի գրպրոցների կողմից: Դեպի այս աշխատանքը պետք է ներգրավեն բոլոր պրոլետարական հանրային ուժերը. արհմիությունները պետք է իրենց վրա վերցնեն գլխավոր աշխատանքը, դեպի այն քաշելով ամենալայն պրոլետարական մասսաները:

2. Ամեն կերպ թեթևացնել բանվորների զավակների (անչափահասների և գերչափահասների) ֆարքիկա և գործարան ընդունվելը. արհմիություններն ու կոմյերիտմիությունը պետք է խստիվ հետևեն անչափահասների հաճախ խախտվող բրոնյայի իրական կենսագործմանը:

3. Աշխտողկոմատը, արհմիությունները և տնտեսական մարմինները պետք է դիմեն բանվորական ռայոններում արագացրած արտադրական դասընթացների և դպրոցների կազմակերպման. այդ դասընթացներն ու դպրոցները հնարավորություն կտան բանվորների գործադուրկ զավակներին ձեռք բերել տարրական կվալիֆիկացիա, դրանով իսկ թեթևացնելով նրանց աշխատանք ձարելու հնարավորությունը:

4. Արհմիությունները պարտավոր են մշակել մի շարք միջոցներ, վորոնք կապահովեն գործադուրկ պրոլետարական յերկտասարդության լիակատար ներգրավումը դեպի նրանց կուտաշխատանքը (ակումբներ, ֆիզկուլտուրայի խմբակներ և այլն մուտքն ազատ դարձնելով նրանց համար):

Շնորհիվ այն բանի, վոր բանվորների ու բանվորուհիների մասսաների կուլտուր-քաղաքական մակարդակը տակավին համեմատաբար ցածր է և կուլտուր-լուսավորական աշխատանքի մեջ փոքր չափով են հաշվի առնելով նրանց պահանջներն ու շահերը, անհրաժեշտ է ուշադրություն դարձնել ամբողջ կուլտաշխատանքի ճյուղերը բանվորների և բանվորուհիների պահանջներին հարմարեցնելու վրա:

Նկատի ունենալով այն, վոր շեղումներ են տեղի ունենում ճիշտ գծից, կոմֆերենցիայի հիշեցնում է, վոր անհրաժեշտ է կիրարկել XIV կուսամասգումարի ցուցմունքներն այն մասին, վոր «ակմբային աշխատանքը պետք է լինի առավելագույն չափով բազմակողմանի, վորպեսզի իր մեջ միացնի իր անդամների հանգստի և առողջ զվարճություն պահանջների բավարարումը կուլտուր-լուսավորական և դաստիարակչական խնդիրների հետ»: Արհմիությունների վողջ կուլտաշխատանքը պետք է նշանակալի չափերով աշխուժացնել և բազմակողմանի դարձնել: Ընդունելով, վոր արհմիությունները նշանակալի նվաճումներ են արել այդ ասպարիզում, այն ե՛ւ ա) խորացրել են ակմբային և, մասնավորապես, խմբակային աշխատանքը, բ) ավելի լրիվ կերպով են դեպի ակումբ գրավել չափահաս բանվորներին, գ) լայնորեն փոխել են կարմիր անկյունների ցանցը (առ 1925 թվի դեկտեմբերի 1-ը—15.932 և առ 1926 թ. հուլիսի 1-ը—19.000). դ) զարգացրել են ֆիզկուլտուրան, ե) աճեցրել զբաղարանները և խորացրել զբաղարանային աշխատանքը (առ 1-ն հուն-

վարի 1925 թվի կար—6 863 զբաղ., առ 1-ն հունվարի 1926 թ.—8.850 զբաղ.), զ) զարգացրել են ինքնագործունեությունը և սամանել ակմբային վարչությունների ընտրովիություն. է) սեղծել են առողջ մոտեցում դեպի մասսայական կուլտաշխատանքի ծավալումը սեզոնային բանվորների մեջ և գյուղական վայրերում, ը) ուժեղացրել են պայքարը անգրագիտության դեմ.—միևնույն ժամանակ հարկավոր է անշուշտ նորից նշել ուրվագծվող թեքումները, վոր են՝ ակումբն ոգտագործել բացառապես քաղաքական-լուսավորական խնդիրների համար, աստիճանաբար վանելով ակումբից զվարճություն և հանգստի բոլոր ձևերը (պարեր, դրամատիկ խմբակներ, յերգեցիկ խմբեր, յերաժշտություն և այլն):

Այսպիսի ծայրահեղ ուղորդում * այն արդյունքն է տալիս, վոր բանվորն ակումբից գնում է գարեջրատուն, պանդոկ, թեյատուն և փողոց՝ այնտեղ զվարճություն փնտռելու:

Հավասարապես և զրքային, այլանդակ-«ուսցիոնալ» մոտեցումը դեպի ֆիզկուլտուրան (ֆիզկուլտուրան «վորպես առողջաբանություն», «զարյադկա», «բաղյադկա», «կորեկացիոն շարժումներ»), արհամարհական վերաբերմունքը դեպի մրցական միթողները (պայքար «ուկորդսմենություն» և «սպորտսմենություն» դեմ) և ակնհայտ կռիվը դրա դեմ մի շարք ակումբներում ու նրանց աշխատողների նշանակալի մասի կողմից բանվորների վզին այն ամսնը փաթաթելու ձգտումը, ինչը դուր է գալիս կամ ոգտակար են համարում դեկա-

* Բարբերի անխախտ ու բծախնդիր խստություն—Թարգմ.:

վարենքը, — այս ամենը, միասին վերցրած, անկասկած դանդաղեցնում է ֆիզիկոսությունը մեծ ծավալումը, յերիտասարդությունը մեծ չափերով դեպի այն գրավելը և սպառնում է քարացնել ֆիզիկոսությունը բազմազան տեսակների ու ձևերի թափն ու զարգացումը:

Արհմիությունները, պաշտպանելով և հանձնարարելով բանվորներին ֆիզիկոսությունը ամենաառողջ և առողջապահական մեթոդները, պայքարելով նրա բոլոր ազավաղումների և ալանդակումների դեմ, միևնույն ժամանակ վճռականապես պետք է հրաժարվեն ֆիզիկոսությունը այս կամ այն ձևը բռնի կերպով յուրաքանչյուր անհատ բանվորի վրին փաթաթելու փորձից:

Պետք է կռիվ հայտարարել նման թեքումներին, վորոնք սահմանափակում են կուլտաշխատանքի թափը, ամբողջապես տոգորված են բանվորական մասսաներին ամենա-«բանական», առանձնասենյակում հորինած հանդստի ու զվարճանքի մեթոդներ ու ձևեր փաթաթելու սխտեմ կիրարկելու ցանկությունը, առանց հաշվի առնելու այդ մասսաների կենցաղային ձևերը, անհատական և հասակին հատուկ առանձնահատկությունները:

Արհմիությունները վոչ մի բուպե չպետք է մոռանան, վոր իրենց պարտականությունն է համակողմանի կերպով սպասարկել իրենց միախմբած մասսաների կուլտուրական պահանջները, հարմարեցնելով իրենց աշխատանքի ձևերն ու մեթոդները նրանց կենցաղային առանձնահատկություններին ու կուլտուրական մակարդակին, աստիճանաբար բարձրացնելով այդ մասսաները դեպի կուլտուրական զարգացման ավելի ու ավելի բարձր աստիճաններ:

Արհմիությունը պարտավոր է հոգալ իր սնդակների դասակարգային ինքնադիտակցությունը զարգացման մասին, այս պատճառով նրանց մեջ պիտք է կատարի քաղաքական և արհեստավորական աշխատանք ու զարգացնի նրանց նախաձեռնությունը և ինքնագործունեությունը՝ պրոլետարական դեմոկրատիայի հիման վրա: Նա պետք է տա արտադրական կրթություն և դաստիարակություն, այդ ամբողջ աշխատանքը կատարելով իր ակումբների և կարմիր անկյունների միջոցով: Բայց նա պարտավոր է հավասար չափով աշխատել նաև կենցաղի առողջացման վրա, բանվորներին առողջ հանգիստ և զվարճանք տրամադրելու միջոցով: Ամեն մի միակողմանիություն զրուսաբեր է:

Պետք է ավելի լրիվ և լայն կերպով ծավալել ֆիզիկոսությունը, դարձնել այն ավելի ակտիվ և բազմակողմանի, դեպի այն գրավելով գործադուրկ պրոլետարական յերիտասարդությունը: Անհրաժեշտ է համաչափ կերպով զարգացնել ու բարելավել միութենական կուլտաշխատանքի բոլոր կողմերը, փորձնական ճանապարհով ստուգելով աշխատանքի մեթոդներին և առանձին ձեռնարկումների պետքականությունը: Անհրաժեշտ է ամեն կերպ ընդառաջել բանվորներին, մանավանդ յերիտասարդության, ընդհանուր կրթության ձգտմանը՝ կուսակցության և պետության աջակցությամբ բանվորների համար կազմակերպելով յերեկոյան դասընթացներ, համալսարաններ և յերեկոյան տեխնիկումներ՝ իրենց հատուկ ծրագրերով ու դասավանդման մեթոդներով: Անհրաժեշտ է ավելի յեռանդուն կերպով ծավալել ֆաբրիկուշի դպրոցների ցանցի ամրապնդման աշխատանքը, վոչ մի դեպքում ֆաբրիկուշի գո-

յություն ունեցող ընդհանուր վարդապետական ցանցի կրճատում չթուլյալտրելով:

Անհրաժեշտ է ապահովել արհմիութենական կազմակերպությունների անհամեմատ ավելի մեծ աջակցությունը պիտոներական շարժմանը, գրավելով արհմիությունների ուշադրությունը դեպի պիտոներ-կազմակերպությունների ամբողջ աշխատանքը, այդ բանով հետաքրքրելով բանվորներին և մանամանդ բանվորուհիներին:

Արհմիութենական կուլտաշխատանքի զարգացման ու ծավալման ամենագլխավոր արգելքներից մեկն էլ ակոճմունքների շենքերի պակասությունը, նրանց նեղվածք և զանազան հանրային կազմակերպությունների (կուսակցական և արհեստակցական համագումարներ, կոնֆերենցիաներ և այլն) ժողովներով ծանրաբեռնված լինելն է. այս պատճառով հարկավոր է բնակարանային շինարարության պլանի մեջ մտցնել ակոճմունքների և հանրային կազմակերպությունների ժողովների շենքերի կառուցումը, առաջին հերթին բանվորական քաղաքներում և ուսումնական: Միևնույն ժամանակ՝ հանրային աշխատանքների պլանը քննելիս հարկավոր է դրանց մեջ մտցնել հանրային այգիներ և ֆիզկուլտուրայի հրապարակներ ստեղծել:

ԱՐՀՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Կոնֆերենցիան հավանություն է հայտնում Համկի Կենտկոմի ընդհանուր ղեկավարությունը ՀԱՄԿԽ-ի կատարած աշխատանքին՝ միջազգային արհարժման միասնականության համար մղված պայքարի ասպարիզում:

Կոնֆերենցիան մասնավորապես ճշտ է համարում ՀԱՄԿԽ-ի վարած զիջը անգլիական ընդհանուր գործադուլի, հանքահորների գործադուլի և գլխավոր խորհրդի հետ ստեղծած փոխհարաբերությունների խընդրում: Համկի Կենտկոմը և ՀԱՄԿԽ-ի ֆրակցիան ճիշտ են վարվել, մերժելով ուղղակի խոսքի սկզբունքներն սխալ և քաղաքականապես ֆուսսակար առաջարկությունը՝ Անգլո-Ռուսական Կոմիտեն լուծելու նախաձեռնությունն իրենց վրա վերցնելու մասին, վորը կնշանակեր վոչ այլ ինչ, քան ունենալ մի որիննապիսի—կոմունիստները պետք է դուրս գան այն արհմիութենական մարմիններից և արհմիություններից, վորտեղ իրենք փոքրամասնություն են կազմում,—վորն էյապես ծառայություն մատուցել կլինի գլխորհրդի պարագլուխներին և կողմակիորեն կարգարացներ միասնության հակառակորդների, մասնավորապես Ամստերդամի Ինտերնացիոնալի պարագլուխների, քաղաքականությունը:

Կոնֆերենցիան իր հավանություն է հայտնում գլխավոր գործադուլի մատնիչների նկատմամբ կատարված հստակ և շեշտակի քննադատությունը և մարտնչող հանքավորներին ցույց տրված յեռանդուն աջակցությունը:

Կոնֆերենցիան գտնում է, վոր իր կայունացման համար պայքարող կապիտալի կողմից բանվոր դասակարգի դեմ կատարած հարձակման ֆոնի վրա անգլիական գործադուլի փորձը հստակորեն յերևան բերեց արևմտա յեվրոպական բանվորների դասակարգային զիտակցության անվիճելի աճումը, աճումը նրանց հուսախաբուության՝ պայքարի ու ռեֆորմիստա-

կան մեթոդներէր, նրանց համակրանքի աճումը դեպի ԽՍՀՄ բանվորները և դեպի սոցիալիստական շինարարութեան գործը մեր յերկրում: Միևնույն ժամանակ՝ ուժեղանում և ուժեղորմիտական պարագլուխները՝ հակակցիան մասսաների ձախանալու դեմ (հեղափոխական բանվորներին միութեաններէր վաճառելը և հալածանքների այլ մեթոդները մի կողմից, և ուժեղորմիտի պարագլուխների համաձայնողականութեան և կապիտալին լակեյութեան անելու ամենացինիկ ձև հանդիսացող դասակարգային աշխատակցութեան «ամերիկեան մեթոդների յուրացումն ու ուժեղացումը» — մյուս կողմից):

ԽՍՀՄ արհմիութեանների խնդիրն և հանդիսանում տվյալ պայմաններում ավելի, քան յերբեք, բոլորանվեր յեղբայրական ոգնութեանը արտասահմանի բանվորներին՝ այն պայքարում, վոր մղում են նրանք հարձակվող կապիտալի դեմ, արտասահմանի բանվորների կողմից իրենց իսկական դասակարգային շահերի գիտակցութեան պրոցեսին ամեն կերպ նպաստելը և նրանց ազատելը ուժեղորմիտական պարագլուխների ազդեցութեանից:

Կոնֆերենցիան իր հավանութեանն և հայտնում արեւմտ-յեւրոպական բանվորների հետ բանվորական պատգամավորութեանների միջոցով յեղբայրական կապ հաստատելու աշխատանքին, հանձնարարելով ՀԱՄԿԽ-ին այսուհետեւ ել բոլորանվեր աջակցութեան ցույց տալ այլ յերկրների բանվորներին՝ ԽՍՀՄ բանվորների և ամբողջ յերկրի կյանքին ու կենցաղին նրանց ծանոթացնելու գործում:

Կոնֆերենցիան հանձնարարում և ՀԱՄԿԽ ի

փրակցիային՝ ուժեղացնել իր ազդեցութեանը և իր ակալով աշխատանքը Պրոֆինտերնում և ամեն կերպ աջակցել նրա գործունեւթեան ծավալմանը, յեռանդուն կերպով շարունակելով պայքարը հանուն արհմիութեան միջազգային միասնականութեան:

Կոնֆերենցիան, արձանագրելով կուսկազմակերպութեանների և արհմիութեանների կատարած մեծ աշխատանքը XIV համագումարի դիրեկտիւները կենսագործման խնդրում և մի ամբողջ շարք անկասկածելի գործնական հաջողութեանները, անհրաժեշտ և համարում կոչել բոլոր կուսկազմակերպութեաններին, արհմիութեաններին և կուսակցութեան բոլոր անդամներին՝ ել ավելի յեռանդուն աշխատանքի՝ XIV կուսհամագումարի և այս կոնֆերենցիայի բոլոր վորոշումների կենսագործման համար:

Կոնֆերենցիան հայտնում ե, վոր ինքը համոզված ե, թե արհմիութեանները՝ ամբողջ կուսակցութեան ամենայեռանդուն աջակցութեամբ, կամրապընդեն ու կծավալեն ձեռք բերված նվաճումները, յեռանդուն և սխտեմատիկ կերպով կգիմեն վերը հիշած թերութեանների վերացման աշխատանքին, կուսկազմակերպութեանները իրենց արհմիութեանական մարմինների կապին իրենց միավորած մասսաների հետ — պրոլետարական դեմոկրատիայի, նրանց պահանջների համակողմանի և ուշադիր սպասարկման, բանվորների տնտեսական, կենցաղային ու կուլտուրական պահանջների պաշտպանութեան ու նրանց զրութեան բարելավման հիմունքներով — անշեղորեն բարձրացնելով նրանց ընդհանուր կուլտուրական մակարդակը, դաստիարակելով ու պատրաստելով տասնյակ և հարյուր հազա-

բավոր բանվորներ՝ տնտեսության և ամբողջ պետապա-
պ սրբառի կառավարման համար՝ հիմք ունենալով արհ-
միտ-թյուններին, — իսկ նրանց միջոցով նաև ամբողջ
բանվորական մասսային, — ու արդյունաբերության ա-
ռողջ մերձեցումը և դրանով իսկ ապահովելով սոցիա-
լիզմի կառուցման աջողությունը և կատարելով իրենց
կոմունիզմի շկոյա լինելու դերը:

Դոնֆերենցիան նույն չափով համոզված ե, վոր
Համկն դեկավարությամբ ԽՍՀՄ արհմիությունները,
իբրև Պրոֆինտերնի ամենաուժեղ առաջավոր մասը,
վոչ մի բոլոր չդադարեցնելով իրենց պայքարը ամեն
տեսակի դասակարգային համաձայնողականության
դեմ, — նույնքան անդադրում կերպով կմղեն իրենց
պայքարն ամբողջ միջազգային պրոլետարիատի հա-
մար կենսականորեն անհրաժեշտ արհշարժման միայ-
նակցության համար, մերժելով կենդանի գործի և
մասսաների համար մղվող գործնական պայքարի փո-
խանակումը դատարկ հեղափոխական ֆրադով և կա-
տարելով իրենց առաջ կանգնած իրենց միջազգային
հեղափոխական պարտականությունները:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0202941

ԳԻՆԸ 60 Կ.